

✦ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ✦ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ✦

✦ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ✦

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΚΩΣΤΗΣ ΜΠΑΣΤΙΑΣ
ΒΑΣΙΛ. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

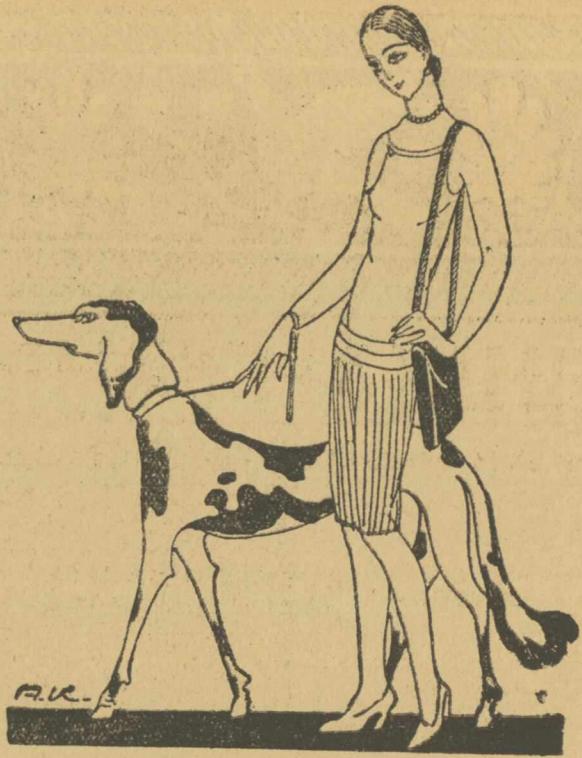
ΑΓΓ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ : ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ. ΣΑΜΟΞ
FIRMIN GEMIER : ΜΙΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ
Ε. ΣΤΑΜΑΤΗ : ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΩΣ ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ
ΚΩΣΤΑ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗ : ΧΡΥΣΑ ΛΟΓΙΑ
R. GUËNON : Η ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΔΥΣΗΣ
ΕΛΕΝΗΣ ΡΩΤΑ : ΔΑΣΚΑΛΕΣ (διήγημα).

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Λόγια και πράγματα — Γύρω από τα βιβλία (Β. Ρώτας) — Το
Θέατρο (Α. Ροντήσης).

ΧΡΟΝΟΣ Β' — ΤΟΜΟΣ Γ'

Ὁ ἀπαραίτητος σύντροφος
κάθε ωραίας κυρίας
εἶναι ἓνα

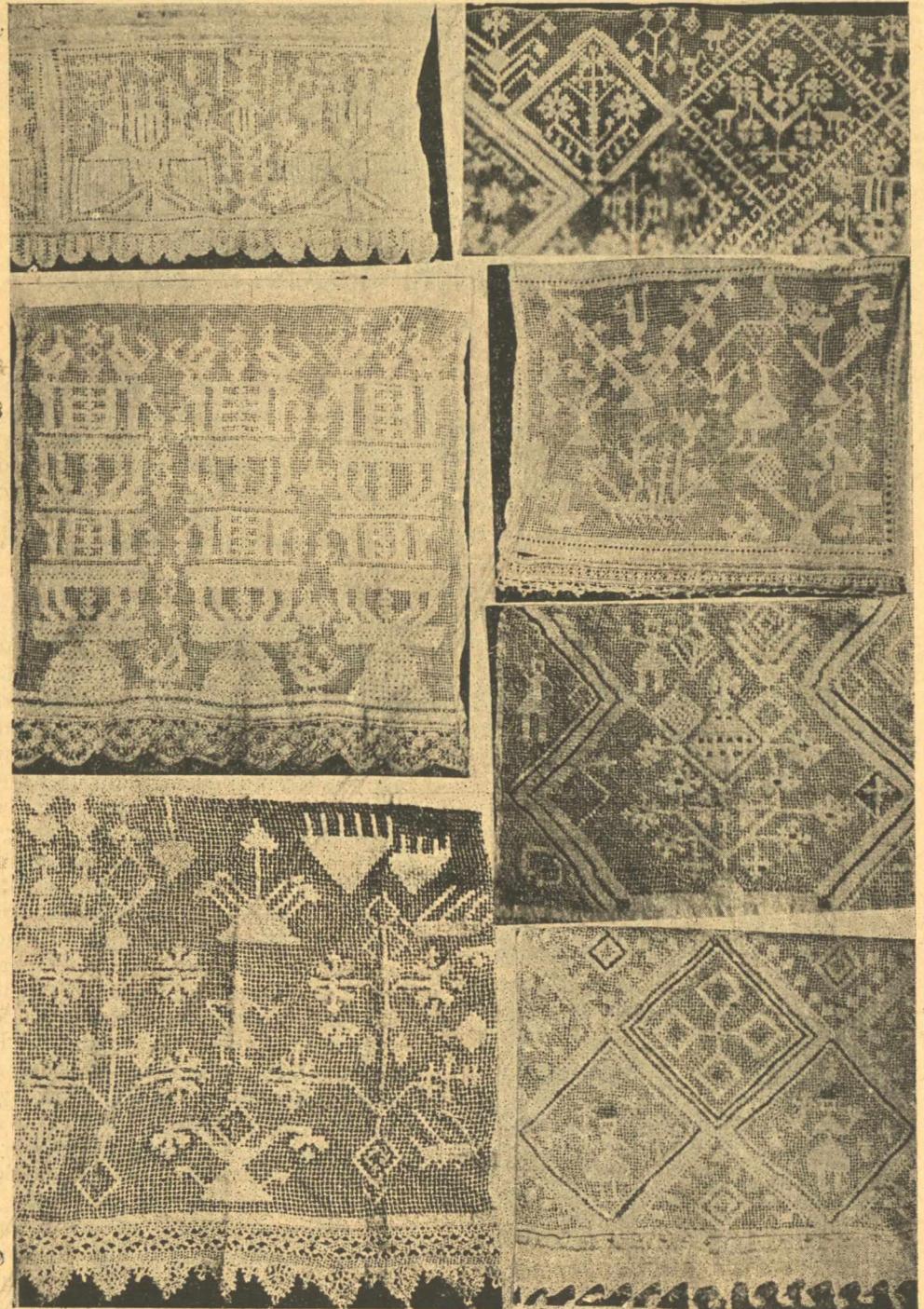
KODAK

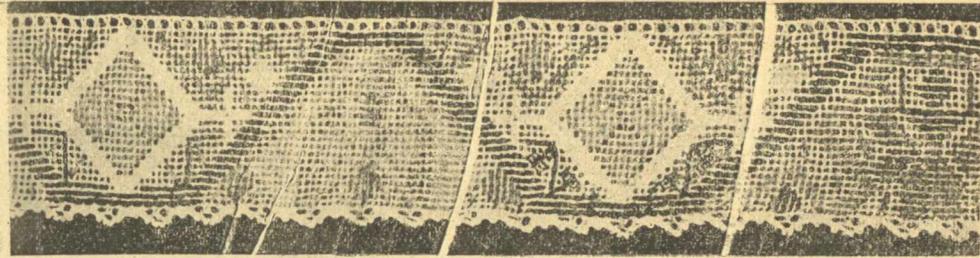
Υπάρχουν μονέλλα για κάθε βαλάντιο
— και για κάθε γούστο —

♦ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ♦ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ♦

ΤΟΜΟΣ Γ'—ΑΡΙΘ. 3—(27)

16 ΙΟΥΛΙΟΥ 1928.

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ. ΣΑΜΟΣ

Φορεσιές

Ἡ βρακάδικη ἀντρίκεια φορεσιά τῆς Σάμου ἂν καὶ δὲ βάσταξε σταθερὰ τὸ παλιὸ πατροπαραδωτὸ τῆς σχῆμα μολαταῦτα διατηρήθηκεν περισσότερο ἀπὸ τῆς γυναικείας. Ἔτσι βρίσκουμε ἠλικιωμένους ἄντρες μὲ ἄρρενωπά παραστήματα ντυμένους μὲ τὴ νησιώτικη βράκα σὲ πολλὰ χωριά τῆς Σάμου, ἐνῶ ἀντίθετα δὲν ὑ-

1. Σαμιῶτες βρακάδες

πάρχει γυναίκα πού νὰ φορᾷ τὴ ντυμασιά τοῦ τόπου.

Ἡ παλιὰ φορεσιά τῶν Σαμιωτῶν, ἀπὸ τὶς λίγες πληροφορίες πού ἔχομε, φαίνεται πὼς ἀποτελεῖτο ἀπὸ ἓνα μακρὸν ἀντερι πού ἔσφιγγαν στὴ μέση μ' ἓνα ζωνάρι ἀπὸ πλούσιο ὕφασμα καὶ ἀπὸ τὸ τζουμπέ, τὸ μακρὸ ἐπενδύτη πού ἔφτανε ὡς τὰ πόδια τους. Στὸ κεφάλι οἱ νέοι φοροῦσαν γαλάζιο ἢ κόκκινο σκούφο, τὴ μπερέτα καὶ οἱ ἠλικιωμένοι πλατὺ μαῦρο ἢ κόκκινο τετράγωνο ὕφασμα πού στριφογύριζαν στὸ κεφάλι τους.

Ἡ σημερινὴ φορεσιά τοῦ Σαμιώτη (εἰκ. 1) πού ἔχει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς νησιώτικης βράκας, ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ἄσπρο χασεδένιο ποκάμισο τῆς κοινῆς χρήσης. Τὸ φαρδὺ σώβρακο μὲ τὶς δεκαπέντε πῆχες πλάτος, πού γιὰ νὰ γίνῃ χρειάζονται τριανταδύο πῆχες χασές καὶ κάνει τὶς δύο σέλες, μὰ μπρὸς καὶ μὴ πίσω πού δίνουν ἰδιόρρυθμο καὶ χαρακτηριστικὸ σχῆμα στὴ βράκα. Οἱ σέλες αὐτὲς δὲν λείπουν ἀπὸ καμιά νησιώτικη βράκα μὲ τὴ διαφορὰ πὼς σὲ κάθε νησί ἔχουν ξεχωριστὴν ὀνομασία. Πάνω ἀπὸ τὸ σώβρακο μπαίνει τὸ βρακί, πλατὺ καὶ αὐτὸ γίνεται σήμερα ἀπὸ χασέ, ἢ χασεδένια βράκα, μαύρη καὶ λουστραρισμένη. Οἱ νεώτεροι φοροῦν τὰ σαλβάρια, ἢ κάπως στενότερη βράκα σὲ μαῦρο ἢ γαλάζιο σκούρο χρῶμα. Τὴ βράκα καὶ τὸ σαλβάρι σφίγγουν στὴ μέση μὲ τὸ πολύχρωμο μεταξωτὸ ζωνάρι. Πάνω ἀπὸ τὸ ποκάμισο μπαίνει τὸ σταυ-

2. Γυναῖκες τῆς Σάμου. Χαλκογραφία 17 αἰῶνα.

ρωτὸ γιλέκο καὶ παραπάνω, ἢ σταυρωτὴ σανταμάρα, τὰ δύο τους γινομένα μὲ μαύρη τσόχα καὶ κεντημένα μὲ μαῦρο κορδονάκι. Σὲ παλιότερα χρόνια φαίνεται πὼς τόσο τὸ γιλέκο ὅσο καὶ ἡ σανταμάρα γίνονταν ἀπάνω σὲ βαθὺ χρωματιστὸ βελούδο κεντημένο μὲ χρυσὰ γαλόνια καὶ χρυσὰ καὶ μαῦρα κορδονάκια, σὲ ὁμορφα σχήματα. Οἱ πλουσιώτεροι εἶχαν ἄλλοτε καὶ πλούσιο πανωφόρι τὴ γλένα, πού γάθηνεν πιά σήμερα ἐντελῶς. Στὴ θέση τῆς βρίσκομε τὴν ἀμπαδίτικη σταυρωτὴ κάπα ἢ καπότα, πού μεταχειρίζονται οἱ Σαμιῶτες στὴ δουλειά τους, γινομένη ἀπὸ τὸ χοντρό, παχὺ ἀμπαδίτικο ὕφασμα μὲ τὴ γνωστὴ ἰδιαίτερη ἐπεξεργασία. Οἱ κάλτσες τους γαλάζιες ἢ ἄσπρες πλεγμένες τὰ παλιὰ χρόνια πάντα ἀπὸ τὶς γυναῖκες βασιτοῦνται μὲ τὸν καλτσοδέτη. Τὰ γνωστά βρακάδικα παπούτσια καὶ τὸ μεγάλο κόκκινο βρακάδικο φέσι συμπληρῶνουν τὴ φορεσιά τους.

Ἡ γυναικεία φορεσιά φαίνεται πὼς σὲ παλιότερες ἐποχὲς ἦταν πολὺ πιὸ διαφορετικὴ ἀπὸ κείνη πού βρίσκομε σήμερα ἀπὸ πληροφορίες ἢ φωτογραφίες.

Ἡ γυναικεία φορεσιά τῶν παλιῶν χρόνων (εἰκ. 2) ἀποτελεῖτο, ἀπ' ὅσα ἔξερομε ἀπὸ τὸ μεταξωτὸ ποκάμισο μὲ τὶς μπιμπίλες. (1) Τὸ μακρὸ μεγάλο χρυσοῦφαντο φόρεμα πού σκέπαζεν ὅλο τὸ σῶμα

(1) Εἰκόνα παρεῖνη ἀπὸ τὸν I, Π. Τουρνεφόρτιον πού περιῆλθεν τὴν ἀνατολήν κατὰ τὸ 1702.

τὰ καβάδια, (2) ἴσως ἀπὸ τὸ βυζαντινὸ καβάδιον. Τὰ καβάδια αὐτὰ ἀνάλογα μὲ τὸν πλοῦτο τοῦ ὕφασματος ἔπαιρναν, καὶ μαζί τους ὀλόκληρη ἢ φορεσιά, διάφορες ὀνομασίες. Ὅσα γίνονταν ἀπὸ χρυσοῦφαντη στόφα λέγονταν πετένια, ὅσα ἀπὸ μεταξωτὴ μὲ χρυσὰ κλαδιά σεβαγιά καὶ ὅσα ἀπὸ μεταξωτὴ ταμκαχανέδες Πάνω ἀπὸ τὰ καβάδια ἔβαζαν τὸ χρυσοῦφαντο ἐξωτερικὸ φόρεμα σὰν ἐπενδύτη, τὸ

τζουμπέ (3) καὶ ἔσφιγγαν τὴ μέση τους μὲ ζώνη ἀπὸ χρυσοῦφαντη ταινία μὲ τὰ

2) Στὴν Κάλυμνο ὁ ἐπενδύτης λέγεται καβάδι ἢ καβάτσι.

3) Ὁ γυναικεῖος ἐπενδύτης στὴ Λευκάδα λέγεται τζουμπές.

3. Σαμιώτικη Φορεσιά

4. Ποκάμισο

γνωστά κλειδωτήρια, τις βουκλές. Για κάλυμμα είχαν ένα κόκκινο σκούφωμα και πάνω τους έρριχναν χρυσοκέντητο λεπτό ύφασμα που οι δύο του άκρες έφταναν ως τη μέση, *ο μαχραμάς*. Τις δύο πλεξούδες και το στήθος στόλιζαν με πολύτιμα κοσμήματα, τὰ *κρεμασίδια*.

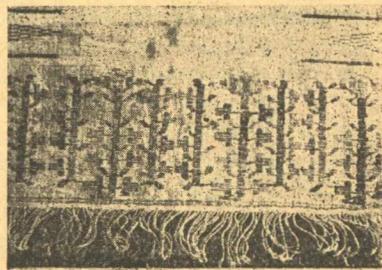
Είναι λυπηρό πως καμιά περισσότερη λεπτομέρεια δε στάθηκε δυνατό να βρούμε για την πλούσια και όμορφη αυτή φορεσιά της Σάμου. Η φορεσιά που μπήκε στη θέση της [εικ. 3] όταν ήρθε η μόδα δεν κράτησε έξω από το λεπτό μεταξωτό ποκάμισο, τὸ *μπρουζουκένιο*, όπως τὸ λένε σὲ κοντινὰ νησιά, με τις όμορφες μιμπιλές (εικ. 4) κανένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς παλιᾶς φορεσιάς. Η νεώτερη αὐτῆ φορεσιά που είναι ξαπλωμένη τὴν ἴδια ἐποχὴ σὲ πολλὰ νησιά ὡς π.χ. Ἀνάφη, Λέρο, Σύμη, Κρήτη κτλ. και σὲ πολλὰ μέρη τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος, φαίνεται πως ἔχει τὴν ἀρχὴ τῆς ἀπὸ τῆ φορεσιά τῶν Καλαμῶν, πὸν ἡ βασίλισσα Ἀμαλία ἐπέβαλλε στὴν αὐτὴ δίνοντας σημασία στὴν ἐθνικὴ φορεσιά. Τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς φορεσιάς αὐτῆς είναι κυρίως τὸ φαρδὸν μεταξωτὸ σουρωτὸ φουστάνι με τὸν μπουστο, τὸ *πανωκόρμι* και τὰ στενὰ μακρὰ μανίκια πὸν πολλές φορές πλαταίνουν στὴν ἄκρη. Τὸ φουστάνι αὐτὸ πολλές φορές ἔβαζαν χωρίς κανένα ἄλλο συμπλήρωμα. Στὰ περισσότερα μέρη συμπληρώνεται με τὸ *χρυσοποικίλο* κοντογοῦνι ἀπαράλλαχτα ὡς στὴ φο-

ρεσιά τῆς Ἀμαλίας ἀλλὰ σὲ πολλὰ νησιά, ὡς στὴ Σάμο, για μεγαλύτερη ἀπλότητα και εὐκολία, στὴ θέση του μτήκε *ὁ σάκος* πὸν γίνεται ἀπὸ καλὸ μεταξωτὸ ύφασμα με σῆμα πὸν διαφέρει κάπως κατὰ τόπους. Στὴ φορεσιά αὐτῆ τῆς Σάμου χαρακτηριστικὸς είναι ὁ κεφαλόδεσμος, τὸ *μανδήλωμα*, γινομένο ἀπὸ ἀραχνούφαντο μονόχρωμο ύφασμα σὲ διάφορους χρωματισμοὺς και στολισμένο στοὺς γύρους με λεπτὴ πολύχρωμη μιμπίλα. Πάνω ἀπὸ τὸ μανδήλωμα φαίνεται πως ἔρριχναν και ἕνα κάλυμμα ἴσως *μεσάλι*.

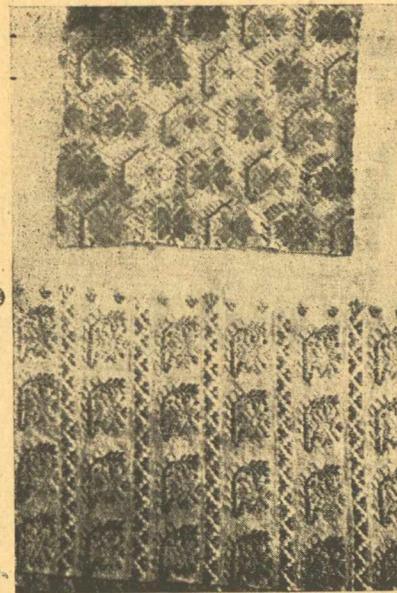
Φαντὰ Κεντήματα

Η χειροτεχνία τῆς Σάμου γενικά, μᾶς δίνει πᾶ σήμερα πολὺ λίγα στοιχεία για νὰ τὴν ἐξετάσωμε με ἀκριβεία και λεπτομέρεια. Τὸ ρεῦμα τοῦ ψευτοπολιτισμοῦ κατέστρεψε καθ' ὄλοκληρία στὸ νησί κάθε ὁμορφὴ παλιὰ τέχνη και τεχνική. Η ὕφαντικὴ και κεντητικὴ σαμιώτικη τέχνη, φαίνεται νὰ ἄκμαζαν πολὺ σὲ παλιότερα χρόνια. Αὐτὸ φαίνεται κυρίως ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ διάταξη τοῦ σπιτιοῦ, πὸν μεγάλο μέρος για τὸ στολισμὸ θὰ ἔπαιρναν, τὸ φαντὸ και τὸ κέντημα, ὡς σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ νησιά πὸν ἔχουν τὴν ὠρισμένη θέση τους και είναι συνδεδεμένα με τὰ διάφορα ἔθιμα και τις ἀνάγκες.

Πὸς, ἡ ὕφαντικὴ εὐδοκίμοῦσε στὸ νησί τὰ παλιότερα χρόνια μπορούμε ἀκόμη νὰ τὸ παραδεχθοῦμε γιατί τὸ μαλλί, τὸ μπαμπάκι και τὸ μετάξι ἀφθογοῦσαν τόσο πὸν μεταξιοῦ γίνονταν μεγάλη ἐξαγωγή στὸ ἐξωτερικό. Σήμερα δείγματα τοῦ ἀργαλιοῦ τους, ἔχομε κυρίως : τὸ *χοντρο-*

5. Σερβέτα

6. Φαντὲς σερβέτες

μαλλίτικο ύφασμα τῆς *ἀμπαδίτικης* *καπότας* τοῦ βρακιοῦ, μερικὲς *καρπέτες* και *χράμια* σὲ ὁμορφὰ σχέδια, μερικὰ μπαμπακερὰ ὑφάσματα, τὰ μπαμπακερὰ και μεταξωτὰ τῶν *μεσαλιῶν* και τὸ θανμάσιο λεπτότατα μεταξωτὸ ύφασμα τῶν ποκάμισων με τις ραβδώσεις. (Εικ. 4).

Ἀπὸ τὰ κεντητὰ στὸν ἀργαλιό, *οἱ σερβέτες*, (1) (Εικ. 5) τὰ πεσάρια τῆς κοινῆς χρήσεως, παρουσιάζουν μερικὰ τους ὡς βλέπομε στὶς εἰκόνες ἀρκετὰ ἰδιότυπα σχέδια. Γινομένα με τὸ *σακόραφο*, τὴ *χοντρή* βελόνα (Εικ. 6) ἢ με τὴ σπάθα (Εικ. 5)—τὸ σανίδι με φάρδος πέντε δάκτυλα περίπου, πὸν περνᾶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ νῆμα κανονίζοντάς το ἀνάλογα για νὰ περάση ἡ σαῖτα και νὰ γίνουν ἔτσι τὰ διάφορα σχέδια—εἶναι πολύχρωμα με κυριαρχοῦντα χρώματα τὸ κόκκινο και γαλάζιο.

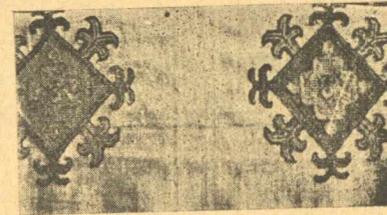
Δείγματα τῆς κεντητικῆς τέχνης στὴ Σάμο σήμερα μπορούμε νὰ βροῦμε μόνο μερικὰ μαξιλάρια [Εικ. 7] μερικὸν γύρους ἀπὸ σεντόνια (βλέπε εἰκόνα βινιέτας πάνω ἀπὸ τὸν τίτλο) τὰ ἀσπροκέν-

τητα *μεσάλια* και οἱ *μεσάλες* (εἰκόνες στοὺς τρεῖς ὀλοσέλιδους πίνακες) μερικὲς νταντέλες και τις μιμπιλές [Εικ. 4, 8, 9, 10].

Τὸ *μεσάλι* (1) και ἡ *μεσάλα* φαίνεται πὸς είχαν τὴν πρώτη θέση στὸ σαμιώτικο σπίτι. Ἔτσι θάταν εὐχάριστο ἀν μπορούσε κανεὶς νὰ ἐξακριβώση πόσα μεσάλια χρειαζόνταν στὴν προῖκα τοῦ κοριτσιοῦ. Τὰ μεσάλια κρεμοῦσαν στὴ σειρά ἕνα ἕνα σὲ παλὸκυμα κάτω ἀπὸ τὸ ράφι και ἀπάνω τους ἔρριχναν τὴ μεγάλη πετσέτα τὴ μεσάλα πὸν χρῆσιμενε κυρίως για νὰ σκεπάζουν τὰ ψωμιά ὅταν ζύμωναν ἢ νὰ τοποθετοῦν ἀπάνω τὰ φρεσκοψημμένα. Η μεσάλα θεωροῦνταν τὸ πρώτο και τελευταῖο ἐξάρτημα τοῦ σπιτιοῦ και ἔτσι χαρακτηρίζαν κάθε καλὴ νοικοκυρὰ με τὸ «και τὴ μεσάλα ἔχει στὸν τόπο τῆς».

Τὸ μεσάλι (1.20×0.45) και ἡ μεσάλα (2.00×45) κεντιοῦνται στὶς δύο ἄκρες με στενότερο ἢ φαρδύτερο κέντημα, ἀπάνω σὲ μπαμπακερὸ ἢ μεταξωτὸ ύφασμα, με τὴ λοιπὴ τους ἐπιφάνεια χωρίς κανένα ἄλλο στολίδι. Τὰ μπαμπακερὰ ἢ μεταξωτὰ αὐτὰ κεντήματα ἔχουν ὅλα τὸ βάθος κεντημένο με μικρὲς τετράγωνες τρυπίτσες, πὸν γίνονται ξεφτιλώντας τις κλωστὲς τοῦ ὑφάσματος. (2) Σὲ μερικὰ ὅμως οἱ μικρὲς αὐτὲς τρυπίτσες γίνονται χωρίς ξεφτίσμα ἀλλὰ με τὸ δυνατό τράβηγμα τῆς κλωστῆς ὅταν κεντιοῦνται.

Τὰ κεντήματα αὐτὰ φαίνεται πὸς λέγονταν *χυτα* γιατί *ἔχυναν τις κλωστὲς*, δηλαδή τις ξεφτιζαν. Με ποῖο τρόπο

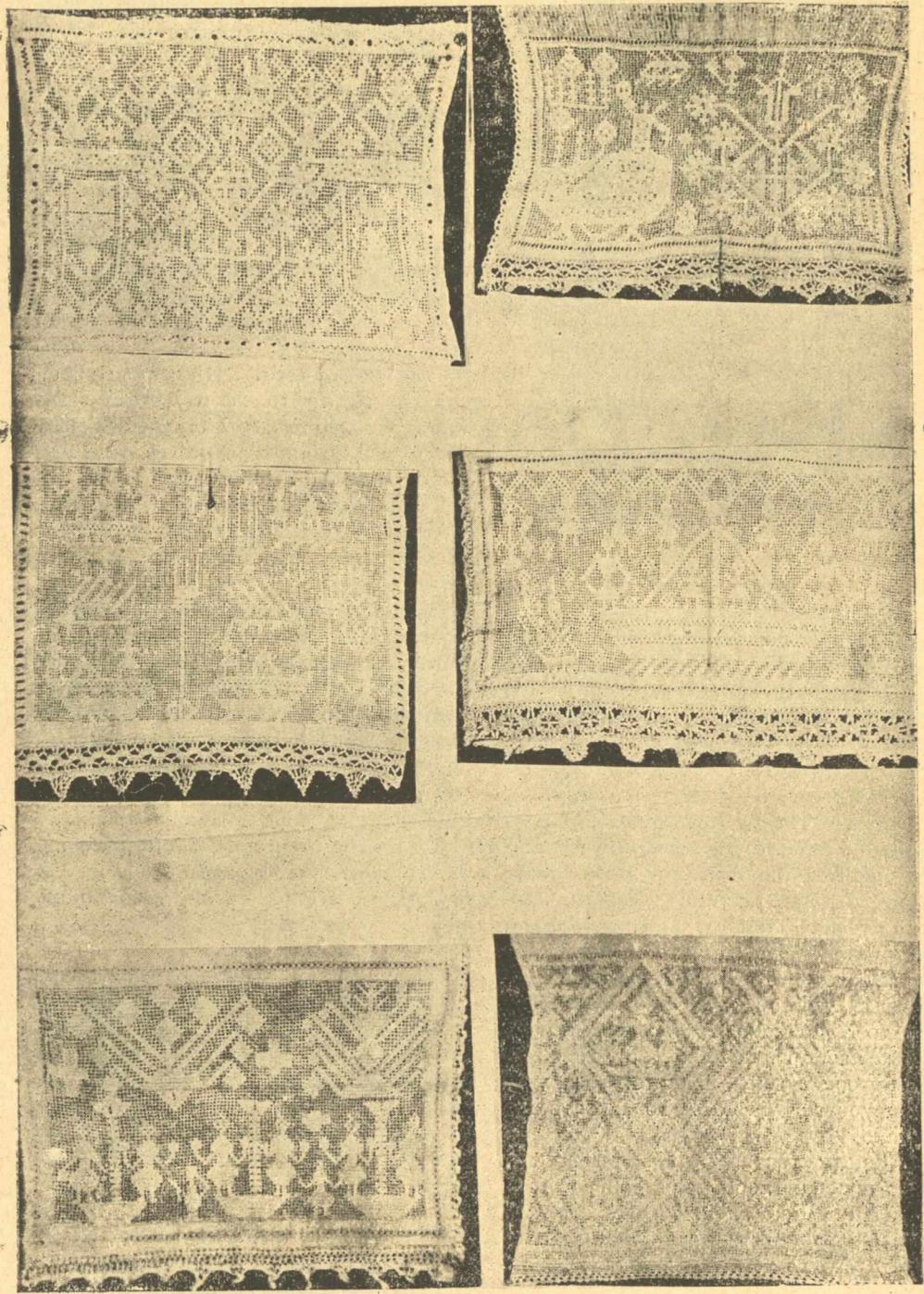

7. Μαξιλάρι

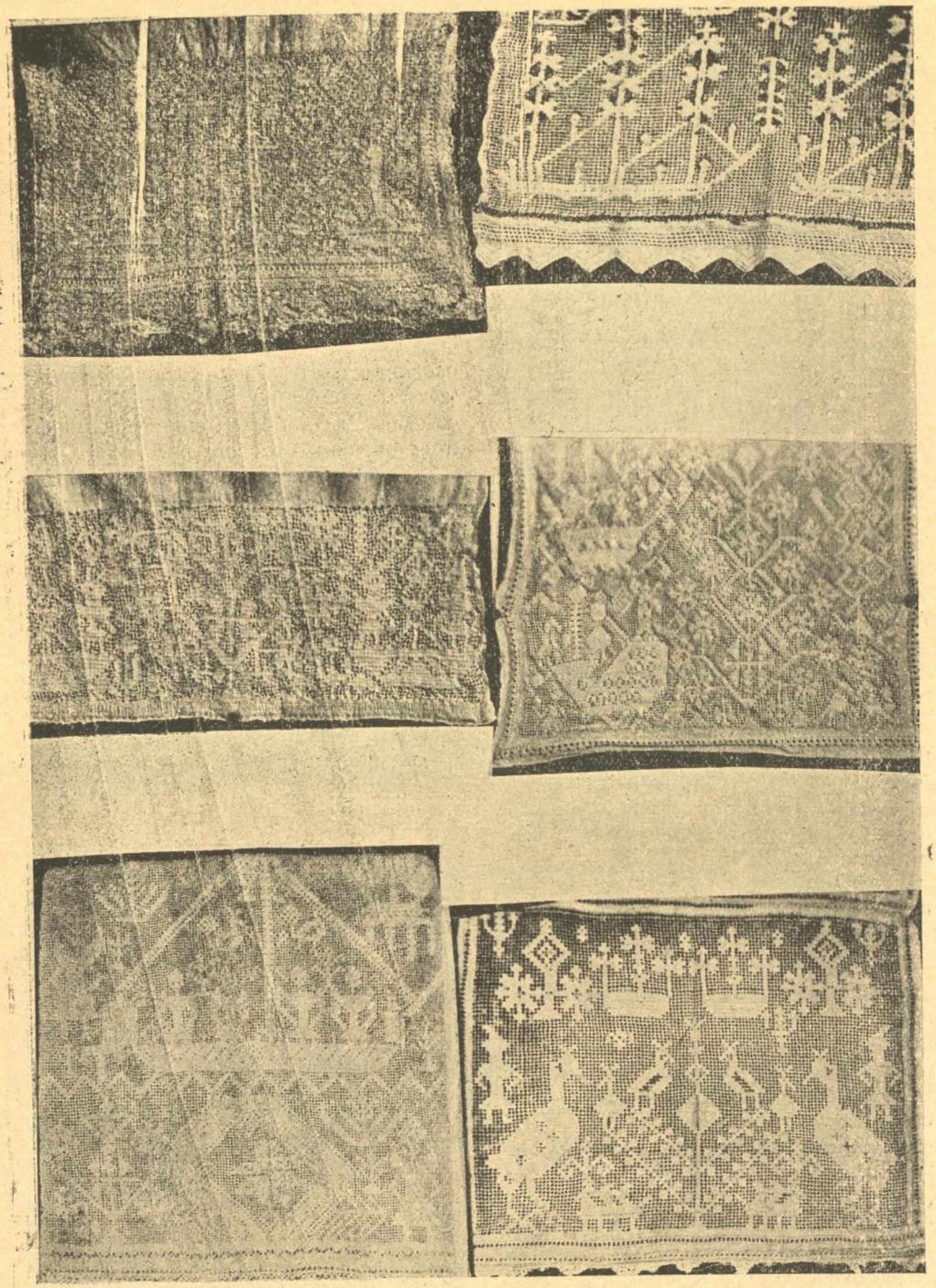
(1) Μεσάλι λέγεται και στὴν Κάλυμνο.

(2) Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἐργασίας είναι γνωστὸς σήμερα με τὴ γαλλικὴ λέξη *φιλ*—τιρέ.

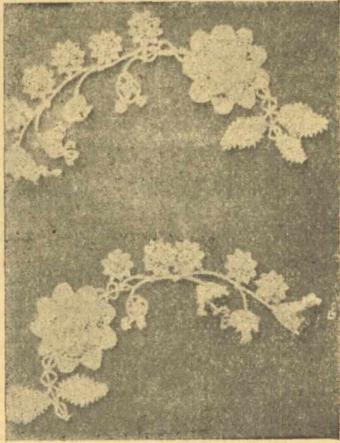
(1) Στὴν Ἀμοργὸ λέγονται ἐπίσης σερβέτες.

ΑΣΠΡΟΚΕΝΤΗΤΑ ΜΕΣΑΛΙΑ ΣΑΜΟΥ

ΑΣΠΡΟΚΕΝΤΗΤΑ ΜΕΣΑΛΙΑ ΣΑΜΟΥ

8. Μπιμπίλες

ὅμως γίνονταν δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸ φαίνεται ὅμως πὸς πρῶτα κεντοῦσαν τὸ τρυπητὸ βάθος ἀφήνοντας ὀρισμένα μέρη ἀκέντητα καὶ ὕστερα, γιόμιζαν μὲ τὴν **περαστὴ βελονιά** τὶς ἄλλες ἐπιφάνειες ἀποδίνοντας ἔτσι, πρωτότυπα γεωμετρικὰ σχέδια **Καμὶ** φορὰ ὅμως κεντοῦσαν καὶ μερικὰ μέρη τοῦ τρυπητοῦ βάθους μὲ χρωματιστὲς κλωστὲς σὲ γαλάζιο, πράσινο, κόκκινο ἢ πορτοκαλὶ χρῶμα.

Τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ χυτοῦ κεντήματος μ' ἰδιαίτερη ὅμως ἰδιορρυθμία στὰ σχέδια συναντᾶμε κυρίως στὴν Ἄμοργό, Ἀνάφη, Ἀστυπάλαια κ.τ.λ. μὲ τὴ διαφορά πὸς στὰ κεντήματα αὐτὰ δὲ βρίσκομε ποτὲ χρωματισμούς.

Τὰ θέματα τῶν σαμωτικῶν αὐτῶν κεντημάτων παρμένα ἀπὸ τὸ ζωϊκὸ καὶ φυτικὸ κόσμο, εἶναι σχηματοποιημένα καὶ παρουσιάζουν ξεχωριστὴ ἰδιορρυθμία μὲ τὸν ἰδιαίτερο τοπικὸ τους ρυθμὸ. Ἀπὸ τὸ ζωϊκὸ κόσμο εἶναι οἱ παρυστάσεις μὲ ἀνθρώπους καὶ πουλιά: ἀετοί, παγόνια πετεινοὶ καὶ ἀπὸ τὸ φυτικὸ: δενδράκια, κλαδιά, κυπαρισσάκια, λουλούδια, ρόδακες κτλ. Πολλὰ τους ἔχουν ἀναπαρστάσεις ἀπὸ **γλάστρες, βρατζέρες, τζεργίνια τρεχαντήρια**, τρικάρτα καράβια, **περάματα**, μικρὰ καράβια, **τὰ ξύλα** καὶ πὸν εἶναι ἀπὸ τὰ πὸ ἀγαπητὰ θέματα πὸν οἱ Σαμωτίτες στόλιζαν τὰ κεντήματά τους καὶ πὸν τοὺς θύμιζαν

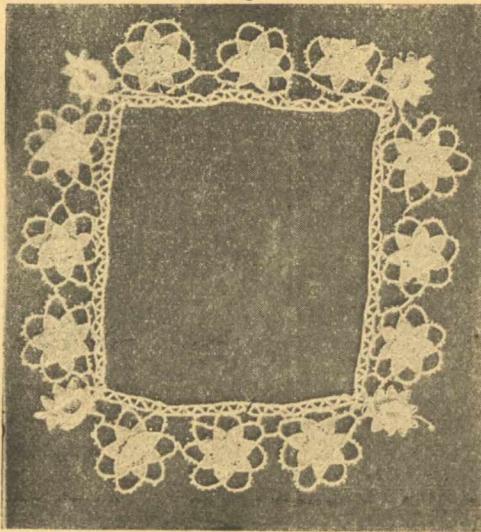
τοὺς προσφιλεῖς ξενητεμένους ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τους: «Μη-σεύω καὶ ἀποχαιρῶ τὴ Σάμο τὴν καὶ-μένη, τὰ πόδια μου παν' ἐμπροστὰ κ' ὀνοὺς μου πίσω μένει».

Ὁ μισεμὸς εἶναι καὶ ὁμοίως, τὸ κατευόδιο ζᾶλη καὶ τὸ καλῶς ὀρίσετε εἶναι χαρὰ μεγάλη».

Ὁ κεντητὸς γῦρος τοῦ σεντονιοῦ (βλέπε Βινιέταν) ἔχει ἐντελῶς ἰδιαίτερον τρόπο ἐπεξεργασίας, εἶναι ἓνα εἶδος νταντέλλας στὰ κοπανέλια μὲ φάρδος πέντε δάκτυλα. Ἀπάνω στὴν νταντέλα αὐτὴ πὸν ὀλόκληρη ἀποτελεῖται ἀπὸ μικρὰ τετραγωνάκια κεντῶν μὲ πολύχρωμα μετᾶξια διάφορα, γεωμετρικὰ σχέδια μὲ ἀνθρώπους ρόδακες, σταυροὺς κτλ.

Οἱ νταντέλλες πὸν μπαίνουν γιὰ τέλειωμα στὰ μεσάλια καὶ τὶς μεσάλες εἶναι οἱ περισσότερες γινομένης στὰ κοπανέλια πὸν ἄκμαζαν ὅπως εἶναι γνωστὸ σὲ πολλὰ νησιά.

Μιὰ γυναίκα ἐνασχόληση πὸν δὲν χάθηκεν ἐντελῶς ἀκόμη ἀπὸ τὴ Σάμο, ἂν καὶ ἀντιπροσωπεύεται μόνον ἀπὸ λίγες γυναῖκες, εἶναι ἡ **μπιμπίλα** (εἰκ. 4, 8, 9, 10). Ἡ **μπιμπίλα** πὸν μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἡ γνησιώτερη ἑλληνικὴ νταντέλλα καὶ συνηθίζεται σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἄκμαζε κατ' ἔξοχὴν στὴ

9. Μπιμπίλα

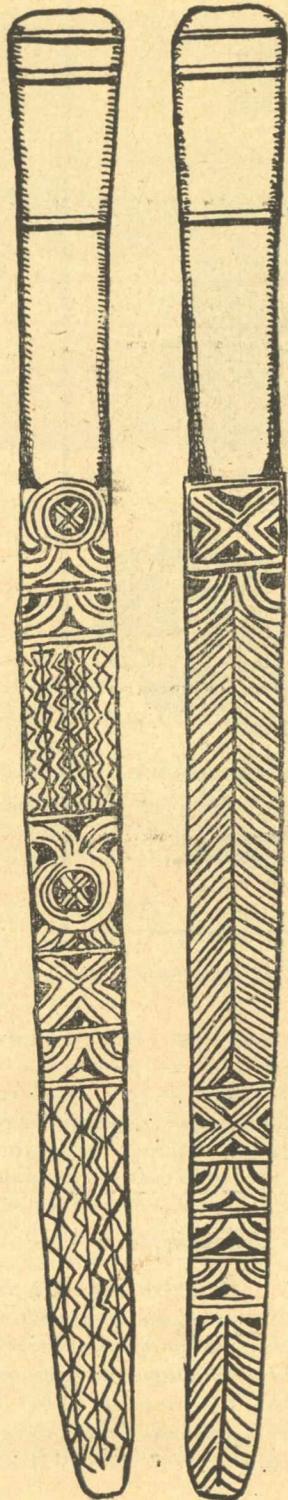
10. Σχέδια ἀπὸ μπιμπίλες

Σάμο. Χρησίμευε κυρίως γιὰ μόνον στόλισμα στὰ ποκάμισα καὶ τέλειωμα στὰ καλλύμματα τῆς κεφαλῆς, φαρδύτερη ἢ στενότερη, ἀνάλογα μὲ τὸν πλοῦτον τους. Πολλὲς φορὲς ὅμως γιὰ στόλισμα καὶ σὲ διάφορα ἄλλα ὑφάσματα. Γινόταν τὸ περισσότερο, ἀπὸ μετᾶξια μὲ λεπτότατη ἐπεξεργασία, μεγάλη ποικιλία στὰ σχέδια ὅπως καὶ στὶς ὀνομασίες. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἄπλα ἢ πολυπλοκότερα αὐτὰ σχέδια μὲ τὶς ὀνομασίες τους βλέπομε στὴν εἰκ. 10 ὅπως ὁ **γάγγεμος**, τὸ **μοσκοκάρφι**, τὸ **παπδάκι**, τὸ **καμαράκι** τὸ **κλήμα**, τὸ **παρασοάκι**, **τῆς μυρτιάς** ἢ **τὰ φύλλα** **τῆς μήλα**, τὸ **γαρύφαλλο**, τὸ **ρολογάκι**

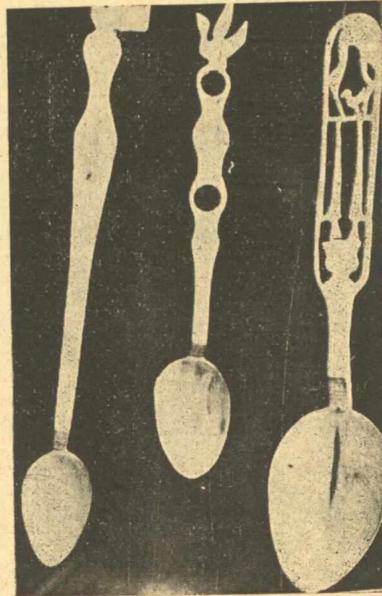
τὸ **τριαντάφυλλο**, τὸ **γιασεμάκι**, κτλ. Μπιμπίλας ἐξόδεση γίνονταν ἀκόμη τελευταία καὶ στὴν Εὐρώπη. Σήμερα στέλνεται στὴν Ἀμερικὴ καὶ γίνεται κυρίως στὸ Ἄνω Βαδὴ καὶ Μαραθόκαμπο.

Εὐλογλυπτική.

Ἀπὸ τὰ λίγα ἄπλα ἀντικείμενα τῆς οἰκιακῆς ἐυλοτεχνίας πὸν βρίσκομε σήμερον στὴ Σάμο θ' ἀναφέρωμε τὴ μονό-ξύλη, βαθουλωτὴ σκάφη γιὰ ζύμωμα τὸ **σκαφίδι**, καὶ τὴ μικρότερη τὸ **νάπο**, τὸν **σοφρά** ἢ **καρέκλι**, τὶς **ρόδες** καὶ τὰ **κουτάλια**. Ἡ **ρόκα** (εἰκ. 11) καὶ τὰ

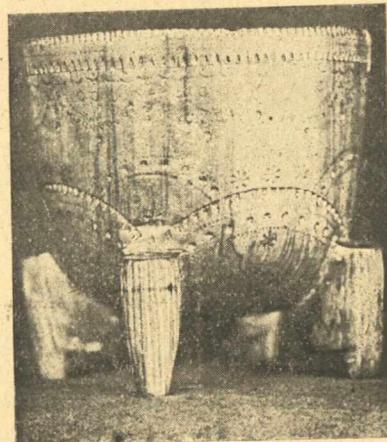
11. Ρόκα

12. Κουτάλια

κουτάλια (εἰκ. 12) τὰ πιὸ ἀπλὰ ἀντικείμενα τῆς ποιμενικῆς κυρίως τέχνης μὲ κάποια καλλιτεχνικὴ σημασία παρουσιάζουν στὰ ὑποδείγματα πὸν φέρουμε ἀρκετὰ χαρακτηριστικὰ σχήματα καὶ στολισμό.

Ἡ ρόκα μὲ τριάντα ἐκ. μᾶκρος σὲ σχῆμα μικροῦ ραβδιοῦ εἶναι ἀπλὴ καὶ μικρὴ ὅπως οἱ περισσότερες νησιώτικες

13. Ξύλινη κοῦπα.

ρόκες. Ἐχει σχεδὸν ὀλόκληρη τὴν ἐπιφάνεια μὲ χαραγμένα ἀπλὰ κοσμήματα γινομένα μὲ ἀπλούστατο ἐργαλεῖο συνήθως σουγιά. Τὰ κουτάλια μὲ στενὴ καὶ μακρὰ λαβὴ ἔχουν τρυπητὰ καὶ χαραχτὰ κοσμήματα καὶ ἡ ἀπάνω ἄκρη τὸς τευλειώνει συνήθως σὲ πουλάκια.

Ἄλλα ἀπλὰ ἀντικείμενα ξυλοτεχνίας πὸν ἀξίζουν τὴν προσοχή μας, εἶναι μερικὰ πὸν κατασκευάζονται ἀπὸ ἀπλοῦν τεχνίτη, τὶς ὥρες τῆς ἀναπαύσεως του. Εἶναι τὰ περισσότερα μονόξυλα γινομένα ἀπὸ ξύλο ἐληῆς. Ἡ κοῦπα (εἰκ. 13) μὲ τὸ πρωτότυπο καὶ ἰδιόρρυθμο σχῆμα, στηρίζεται ἀπάνω σὲ τέσσερα μικρὰ σκαλιστὰ πόδια καὶ εἶναι στολισμένη μὲ ἀπλὰ γραμμικὰ σχέδια καὶ κοψές.

Ἡ ἀγοραία ξυλογλυπτικὴ ἀπὸ ἐπαγγελματίες ξυλογλύπτες, φαίνεται νὰ ἄκμασεν κατ' ἐξοχίην στὴ Σάμο ἂν κρίνομε ἀπὸ τὶς πλούσιες σκαλισμένες **μησάντρες**, ταβάνια καὶ πόρτες (εἰκ. 14 καὶ 15) τῶν ἀρχοντικῶν σπιτιῶν πὸν περιγράψαμε στὸ προηγούμενο φύλλο. Σήμερα χάθηκεν καθ' ὀλοκληρίαν καὶ στὴ θέση τῆς μπῆκαν τὰ διάφορα κατασκευάσματα τῆς ἐυρωπαϊκῆς τέχνης.

Κεραμική.

«Κατὰ πὸν θέλ' ὁ τζουκαλῆς κολ-

λάει τὸ ἔχεροῦλι» (σαμιώτικη παροιμία).

Τὴν ἀρχαία ἐποχὴ ἡ Σάμος ἦταν ξακουσμένη γιὰ τὰ κεραμικὰ τῆς δημιουργήματα. Οἱ Ρωμαῖοι ἀναφέρουν πὸς ἡ τέχνη αὐτὴ βγήκε πρῶτα ἀπὸ τὴ Σάμο, ἐπειδὴ ὑπῆρχε τὸ κατάλληλο ὕλικὸ γιὰ

τὴν κατασκευὴ τῶν πήλινων ἀγγείων καὶ ἀπὸ κεῖ ἐγινε γνωστὴ στὴ Σικελία καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ἔτσι, οἱ Ρωμαῖοι προτιμοῦσαν καὶ ἀπ' αὐτὰ ἀκόμη τ' ἀσημένια καὶ χρυσὰ, τὰ σαμακά ἀγγεῖα, πὸν τοὺς ἄρεσε νὰ τὰ ἐπιδείχνουν καὶ στὰ μεγάλα συμπόσια σὰν πιὸ διαλεχτὰ γιὰ τὴ στερεότητα, τὴ λεπτότητα, καὶ κομψότητά τους. Ὁ Ρωμαῖος Λαχράντιος ἐπαινώντας τὰ ἔλεγε γιὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν πλοῦσοι, τὰ ἀργυρόχρυσά προτιμῶντες παρορῶσι τὰ Σαμακά ἀγγεῖα (!).

Ἀλλὰ στοὺς μεταγενέστερους χρόνους φαίνεται πὸς ἡ κεραμικὴ παραμελήθη πολὺ στὴ Σάμο καὶ ἔτσι τὰ δημιουργήματά της ἀρχισαν νὰ περιφρονοῦνται. Σήμε-

14. Πόρτα ἀπὸ πυργόσπιτο

μερα ἡ κεραμικὴ εὐδοκίμει ἀρκετὰ στὴ νησί, γιὰ τὸ κατάλληλο ὕλικὸ δὲν ἔλειψε ποτέ. Στοὺς Μανρατζαίους (τμήμα

Πο. Ἑπ. Σταματιάδη «Σαμακά» Τόμος Α' σ. 256.

15. Πόρτα ἀπὸ πυργόσπιτο

Χώρας) καὶ στὰ Καρλοβάσια κατασκευάζονται πῆλινα ἀγγεῖα πὺν ἂν καὶ δὲν μποροῦν βέβαια νὰ συγκριθοῦν μὲ τὰ παλιά, μολαταῦτα εἶναι μοναδικὰ γιὰ τὴ στερεότητα τους καὶ τὰ ἰδιαίτερα τοπικὰ τους σχήματα.

Σὲ παλιότερα χρόνια, ἀκόμη τελευταία, πῆλινα κατασκευάσματα γίνονταν καὶ στοὺς Φούρνους, χωρὶς κοντὰ στὰ Καρλοβάσια, πὺν φαίνεται πὺς πῆραν τὴν ὀνομασία αὐτὴ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς φούρνους πὺν εἶχαν γιὰ τὸ ψῆσιμο τῶν ἀγείων.

κατόπιν τὰ γάνωαν.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ πὺδ χαρακτηριστικὰ καὶ σπάνια γιὰ τὴ εὐτραπέλη χρησιμοποίηση καὶ σχῆμα τους, εἶδη ἀγγειοπλαστικῆς, πὺν γίνονται στοὺς Μαυρατζαίους εἶναι: τὸ **μασκαρομπαρδάκι**, ἢ **δύηνα κοῦπα**, τὸ **ρόϊ** καὶ ὁ **παπαμανώλης**.

Τὸ **μασκαρομπαρδάκι** (εἰκ. 16) εἶδος κανατιοῦ φραγμένου λίγῳ παρακάτω ἀπὸ τὸ στόμιο ἔχει τρύπες στὴν ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ στομίου καὶ γύρω στὸ λαιμό. Τὸ δοχεῖο αὐτὸ μπορεῖ νὰ μεταχειρισθῆ κανεῖς γιὰ νὰ πῆ νερὸ ἂν

Στοὺς Μαυρατζαίους καὶ τὰ Καρλοβάσια, πὺν τὰ τελευταία ἔχουν δέκα περίπου ἀγγειοπλαστικὰ ἐργαστήρια, γίνονται κάθε εἶδους ἀγγειοπλαστικὰ κατασκευάσματα: πυθάρια, βυτίνες, κιοῦπια, **γκιοῦμνες**, **μπουρνιές**, **στάμνες**, **σταμνάκια**, **κουπάκια**, **πιάτα**, **κανάτια**, **κουμάρια**, **γαβάθες**, **γκαβανοί**, **σάν κουμάρια**, **κανκιά** γιὰ μέτρο, ἢ **μπέλνα** γιὰ τὸ γάλα, **δκνενὸς** καὶ ἢ **χοτέλλα**, τὸ κανάτι καὶ ἢ **λεκάνη** γιὰ τὸ νίψιμο, **οἱ φυγοῦδες**, **καπνοδόχοι** καὶ κάθε εἶδος χρησιμογιὰ τὸ κτίσιμο τοῦ σπιτιοῦ. Τὰ κεραμικὰ αὐτὰ κατασκευάσματα ἂν καὶ καμωμένα ἀπὸ κοινὸ ἕλικό, κοκκινόχωμα, ἀξίζουν τὴν προσοχὴ μας γιὰ τὴ γάνωση τους πὺν δὲ τὴ βρῖσκομε πουθενὰ στὴν Ἑλλάδα. Στὰ Μαυρατζεῖα ἀγγεῖα ἢ γάνωση εἶναι πράσινη σὲ διάφορες ἀποχρώσεις καὶ στὰ ἄλλα καφέ, γαλάζια ἢ ἄσπρη. Ἡ γάνωση αὐτὴ μπαίνει τῖς πὺδ πολλὲς φορὲς γιὰ στόλισμα ριχμὲνη σποραδικὰ γιὰ τὴ ἀγγεῖα αὐτὰ δὲν ἔχουν κανένα ζωγραφικὸ διάκοσμο. Φαίνεται ὅμως πὺς τὰ παλιότερα χρόνια τὰ στόλιζαν μὲ χαραχτὰ κοσμήματα καὶ

16. Μασκαρομπαρδάκι καὶ δύηνα κοῦπα

φράζει μὲ τὰ δὺδ του δάχτυλα, δὺδ τρύπες πὺν ὑπάρχουν, μὰ κάτω ἀπὸ τὸ χερούλι τοῦ κανατιοῦ καὶ μὰ κάτω ἀπὸ τὸ σωληνάριο.

Ἡ **δύηνα κοῦπα**, (εἰκ. 16) ὀλόκληρη μὲ πράσινη γάνωση ἔχει ἕνα φαλλὸ στὸ κέντρο πὺν φτάνει ὡς τὰ χεῖλη. Στὴ βάση τοῦ φαλλοῦ, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὑπάρχουν δὺδ τρυπίτσες πὺν συγκοινωνοῦν μὲ μὰ κεντρικὴ, πὺν φτάνει κάτω ἀπὸ τὴν κοῦπα. Χρησιμεῖ γιὰ ὠρισμένο μέτρο στὸ λάδι, κρασί, κλπ. γι' αὐτὸ προσέχουν νὰ μὴ φθάσῃ τὸ ὑγρὸ παραπάνω ἀπὸ ἕνα ὠρισμένο σημεῖο, γιὰ τὸ τότε χύνεται ὄλο ἀπὸ τὴν κεντρικὴ τρύπα.

Τὸ **ρόϊ** (εἰκ. 17) πὺν χρησιμεῖ καὶ αὐτὸ γιὰ μέτρο γίνεται χωρὶς στόμιο ἢ μὲ φραγμένο στόμιο. Ἐχει μὰ τρύπια σὺδ κέντρο ἀπὸ κάτω καὶ μὰ στὸ σωληνάριο. Εἶναι ἕνα εἶδος ἀντλίας γιὰ νὰ βγάξουν κυρίως τὸ λάδι κλπ. ἀπὸ τὸ πιθάρι. Τοποθετοῦν τὴ βάση του μὲ τὴν τρύπα στὸ πιθάρι, ροφοῦν ἀπὸ τὸ σωληνάριο καὶ τὸ ῥόϊ κρατᾷ τὸ λάδι ἕως ἕνα ὠρισμένο σημεῖο. Ἄν ρουφήξουν πάρα πάνω τὸ περιπλέον χύνεται ἀπὸ τὴν κάτω τρύπα.

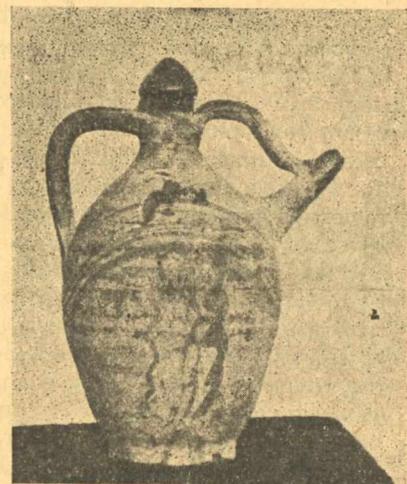
Δοχεῖο λαδιοῦ σὲ κοινὴ χρῆση εἶναι καὶ ὁ **παπαμανώλης**. Εἶναι κουμάρι μὲ πράσινη γάνωση καὶ μὲ μακρὸ λαιμὸ πὺν τελειώνει σὲ πρόσωπο μὲ γένεια πὺν γι' αὐτὸ πῆρε τὴν ὀνομασία του.

Ἐνα ἀντικείμενο ἀγγειοπλαστικῆς πὺν

ἀπαντᾷμε στὴ Σάμο ὡπως καὶ στὰ πὺδ πολλὰ νησιὰ εἶναι τὰ ἐπιτραπέζια λαίγινα τοῦ κρασιοῦ (εἰκ. 18) πὺν σπάνια τὰ μεταχειρίζονταν γιὰ τὴν καθημερινὴ χρῆση. Χρησιμεῖαν καὶ ἐδῶ κυρίως γιὰ τὸ στολισμὸ τοῦ σπιτιοῦ τοποθετώνταστα στὰ ράφια κοντὰ στὰ διάφορα ἄλλα γυάλινα σκευῆ, τοὺς **μαστραπάδες**, καὶ τὰ διάφορα πῆλινα πιάτα καὶ ἀγγεῖα ντόπιας καὶ ξένης προελεύσεως **τῖς ζαμπετούλες**.

Μπήκαν στὴ χρῆση τοῦ σπιτιοῦ ὅταν ἄρχισαν οἱ ἐμπορικὲς σχέσεις τῶν νησιῶν μὲ τὴν Ἰταλία. Κατασκευάζονταν στὸ Πεζάρο κοντὰ στὴν Ἀγκῶνα τῆς Ἰταλίας, στὸ Μπορντενόνε τῆς Βενετίας καὶ στὴ Μασσαλία καθὼς ἐξακριβώνεται ἀπὸ κείνο πὺν ἔχουν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου τῆς κατασκευῆς. Οἱ Σαμιῶτες πὺν βρῖσκονταν σὲ συχνὴ ἐπικοινωνία μὲ τὴν Ἀγκῶνα, προμηθεύονταν τ' ἀγγεῖα αὐτὰ ἀπὸ τὸ Πεζάρο ὅπου κατασκευάζονταν στὸ πηλοπλαστικὸ ἐργαστήριο τοῦ Καλεγάρη καὶ τοῦ Καζάλη τῶν ὁποίων βρῖσκομε μὲ λατινικὰ στοιχεῖα τὰ ὀνόματα, ὅπως καὶ τὸν τόπο τῆς κατασκευῆς σὲ ἀγγεῖα τοιοῦτου εἶδους.

Τὰ ἀγγεῖα αὐτὰ εἶχαν μεγάλη διάδοση στὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο καὶ στὰ παράλια τῆς Ἀδριατικῆς ὡς τὴ βόρρειο Δαλματία καὶ ἔχουν καταφανεῖ τὰ χαρα-

17. Ρόϊ

κτηριστικά τῆς ἰταλικῆς τεχνοτροπίας. Τοῦτο ἀποδείχεται καὶ ἀπὸ τὸ ρυθμὸ καὶ τὸ χρωματισμὸ τοῦ διακόσμου καὶ ἀπὸ τὴ γάνωση καὶ τὸ ὑλικό, διαφέροντας ἔτσι κατὰ πολὺ ἀπὸ κάθε ἀγγελιοπλαστικὸ ἔργο τῆς ἀνατολῆς. Ἔτσι, τὰ λαίγια αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ χαρακτηρισθῶν γιὰ ἔργα ἑλληνικῆς τέχνης, γιὰτὶ κάθε ἔργον τέχνης ἔχει ἰδιαίτερα ἔθνικὰ γνωρίσματα καὶ μὲ αὐτὰ κατατάσσεται στὸ ἔθνος ποῦ ἀνήκει. Καὶ ἀπὸ τὰ λαίγια αὐτὰ λείπουν τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Καὶ αὐτὸ τὸ σχῆμα ἀκόμη τῶν λαηνῶν ποῦ ἔχει τόση συγγένεια μὲ τὶς ἀρχαῖες ἑλληνικὲς οἰνοχόες, δὲν εἶναι δυνατὸς λόγος γιὰ νὰ μᾶς πείσῃ, πὼς μποροῦν νὰ καταταχθῶν στὴν ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη, γιὰτὶ τὸ σχῆμα αὐτὸ εἶναι κοινὸ κτῆμα τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἰταλικῆς τέχνης. Μὲ τὸ ἴδιο σχῆμα λαίγια γίνονται σήμερα σὲ πολλὰ ἀγγειοπλαστικὰ ἐργαστήρια τῆς Ἑλλάδος, ὅπως π.χ. στὴν Τήνο, Σκύρο, Κέρκυρα, Αἴγινα, Χαλκίδα κλπ. διαφέρουν ὅμως αὐτὰ πολὺ ἀπὸ τὰ ἰταλικά λαίγια ὡς πρὸς τὴν λεπτότητα τῆς τεχνοτροπίας καὶ τὴν ποικιλία τοῦ χρωματισμοῦ, περιορίζονται σὲ ἀπλοὺς χρωματισμοὺς καὶ σὲ ἀπλὲς συνθέσεις λουλουδιῶν, μ' ἔντελῶς διαφοροτικὸ χαρακτήρα.

Ἡ ξένη αὐτὴ βιοτεχνία ἐπειδὴ ἤθελε νὰ κάμῃ ἀγαπητὰ τὰ προϊόντα της στὸν τόπο μας, τὰ στόλιζε τὶς περισσότερες φορὲς μὲ τὸ δικέφαλο αἰετὸ καὶ μὲ στίχους γραμμένους ἄλλοτε σὲ ἀπλὴ ἀνορθόγραφη γλῶσσα καὶ ἄλλοτε σὲ ἀπταιστικὴ καθαροῦσα, ἀπὸ τερπνὰ λαϊκὰ τραγούδια μὲ βακχικὸ θέμα ποῦ σχετίζονταν μὲ τὴ χρήση τους. Οἱ στίχοι εἶναι μὲ τόση εὐκολία γραμμένοι καὶ καλλιγραφημένοι, ποῦ δὲν μποροῦμε ν' ἀμφιβάλλωμε πὼς στὰ ἐργαστήρια αὐτὰ καταγίνονταν καὶ Ἕλληνες τεχνῖτες. Τὸ πὼς ἴσως ἀσχολήθηκαν καὶ Ἕλληνες τεχνῖτες στὰ ξένα αὐτὰ ἐργαστήρια αὐτὸ δὲ θὰ πῆ ἀκόμη πὼς τὰ λαίγια αὐτὰ εἶναι ἔργα ἑλληνικῆς τέχνης. Γιὰτὶ κάθε τεχνῖτης μᾶς ἐθνικότητας, ποῦ ἐργάζεται σὲ ξένο τόπο μπορεῖ ἀξιόλογα νὰ παράγῃ προϊόντα τοῦ τόπου ἐκείνου καὶ ὄχι τῆς ἐθνικότητάς του.

Ἀπὸ τὰ πολλὰ τετράστιχα μὲ τὰ τερπνὰ βακχικὰ θέματα ποῦ ἔχουν τὰ λαί-

18 Λαίγι

νια ἀναφέρομεν τὰ ἀκόλουθα :

«Κρασί σὲ πίνω διὰ καλλῶ,
καὶ εσὶ μὲ κροῦς στὸν τίχῳ
ἐγὼ σὲ πίνω νὰ χαρῶ
Κ εσὶ μὲ σέρνης σὰν μορῶ».

*

«Διὰ νὰ χαρῶμεν φίλοι
καθὼς θέλομεν κοινὰ
ἀπὸ λόγου μας κανένας
ποθητοὶ ἄς μὴ μεθᾶ».

*

«Δὲν πίνουν Τοῦρκοι τὸ κρασί,
τὸ πίνουν οἱ ρομέοι
τὸ πίνουν οἱ φτωχοὶ γιὰ
ν' ἀλημονοῦν τὰ χρῆη».

*

«Ὅστις νέος εἶ τις νέα,
πίνει ὑπερβολικά,
τὴν μίγιαν του ἀφανίζει
τὴν ὑγίαν του χαλνᾶ».

*

«Μετρίως πίε ποθητὲ
μὴ μεθύης ἀδελφέ,

ν' ἀπερνωῦμεν φιλικὰ
καὶ ὄχι ποτὲ ἐχθρικά».

Πολλὲς φορὲς μερικὰ γίνονταν μὲ παραγγελίαν— γιὰτὶ συνέβαινε καὶ τότε μὲ τὰ διάφορα εἶδη τῆς βιοτεχνίας (πολύτιμα ὑφάσματα, τσεμπέρια κλπ) ἐκεῖνο ποῦ γίνεται καὶ σήμερα ἀκόμη, ποῦ κατασκευάζονται στὴν Εὐρώπῃ διάφορα εἶδη τῆς τέχνης προωρισμένα γιὰ κατανάλωσιν στὴν ἀνατολή.— καθὼς φαίνεται ἀπὸ τοὺς ἀκόλουθους στίχους ἐνὸς λαγηνιοῦ:

«Καλαροτυπώταις χαίρεται
καὶ πῖεται μὲ ὑγῦαν
Κροσὶ γλυκὸ καὶ κόκκινο
π' εὐφραίνει τὴν καρδίαν».

Γιὰ τοὺς Σαμιῶτες ὅμως, ὅσο καὶ ἂν δὲν ἔτυχε νὰ βροῦμε λαίγι μὲ δικούς του στίχους, εἴμεθα βέβαιοι πὼς θὰ γίνονταν καὶ μερικὰ γι' αὐτοὺς θυμίζοντας τὸ μοσχάτο κρασί τους ποῦ ἡ κατανάλωσίν του ἦταν μεγάλη στὴν Ἰταλία στὶς ἀρχὲς τοῦ 18 αἰῶνα.

FIRMIN GEMIER

ΜΙΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Μοῦ φαίνεται πὼς ὁ καλλίτερος τρόπος νὰ βοηθηθῆ τὸ ἔργο τοῦ Λοκάρνο, εἶναι νὰ δημιουργηθῶν γιὰ κάθε ἐπαγγελματικὸ κλάδο ὁργανισμοὶ διεθνῶν σχέσεων συχνῶν καὶ κανονικῶν. Κατὰ τὴ γνώμη μου ὅταν κάθε κλάδος θὰ ἔχη σχηματίσει ἕνα διεθνή πυρῆνα, ποῦ σὲ συνέδρια ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ θὰ κάμνῃ γνωστοὺς τοὺς κανονισμοὺς του, τὶς διδασκαλίαις του, τὴν πρόδοόν του, θὰ ἔχη ἐπιτευχθῆ μὴ ἠθικὴ δύναμις ἱκανὴ ν' ἀντιταχθῆ σὲ κάθε ἱμπεριαλιστικὴ ἰδέα.

Χάρις σ' αὐτὴ τὴν ἀδελφικὴ ἀτμόσφαιρα, δημιουργημένη ἀπὸ τὴ διαρκὴ ἐπικοινωνία τῶν μελῶν, χάρις στὶς συνόδους τῶν διεθνῶν συνεδρίων, θὰ ἀφοπλισθῶν καὶ τὰ πιδ φιλοπόλεμα πνεύματα καὶ θὰ συγκεντρωθῶν τὰ εἰρηνευτικὰ στοιχεῖα πνευματικὰ καὶ οικονομικὰ ποῦ θὰ συντελέσουν γιὰ νὰ βασιλεύσῃ στοὺς λαοὺς ἡ Λογικὴ.

Ὅταν ἴδωμεν τὰ ἐπαγγέλματα ὁργανωθῶν πᾶνω ἀπὸ τὰ σύνορα, ὅταν αὐτὴ ἡ μεγάλη διεθνὴς τοῦ κόπου θὰ ἔχη ἐγκατασταθῆ παντοῦ, στὴν τέχνη, στὰ γράμματα, στὴν ἐπιστήμη, στὴ βιομηχανία, στὸ ἐμπόριο, καὶ θὰ λειτουργῆ κανονικά, οὔτε τὰ καπιταλιστικὰ συμφέρον.

τα, οὔτε οἱ πολιτικὲς ὀρέξεις θὰ μποροῦν νὰ κλονίσουν τὴν εἰρήνην.

Ἡ ἐργασία θὰ εἶναι ὁ πιδ δυνατὸς δεσμὸς ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς καὶ τὰ άτομα. Δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπος ἀξίος τοῦ ἐνόματός του ποῦ δὲν ἀγαπᾶ τὸ ἐπάγγελματόν του, εἴτε σοφὸς εἶναι εἴτε ἐργάτης τοῦ χερσιῦ, καλλιτέχνης ἢ χωρικός. Ἡ δουλειὰ εἶναι ἀνθρώπινη εὐγένεια. Ἡ μόνη εὐγένεια ποῦ ἀξίζει.

Μπροστὰ σὲ ἕνα ἔργο πραγματοποιημένο δὲν ὑπάρχουν μήτε χειρῶνακτες μήτε διανοούμενοι: Ὑπάρχει ὁ παραγωγός. Καθένας ποῦ παράγει ἐκεῖνο ποῦ μπορεῖ καὶ ὅσο μπορεῖ, εἶναι ἀξίος νὰ πάρῃ αὐτὸν τὸν ὁμορφὸ τίτλο: Ἐργάτης. Μπορεῖ νάναί βιολόγος ἢ σκαφτιάς συγγραφέας ἢ λεπτοουργός, ἀνθρώπος φιλόπονος μυαλωμένος, μὲ ἰδανικὸ ἐμφυχωμένον ἀπὸ τὸ πάθος «νὰ ἐξυπηρετήσῃ» εἶναι χρήσιμος γιὰ τὴν πρόδοόν. Εἶναι ἄλλωστε μὴ ἰδέα ποῦ τὴν κατάλαβαν ἀπὸ τώρα οἱ ἐργάτες. Γιὰτὶ ἐπὶ τέλους διδάχθηκαν καὶ ἔχουν συνείδησιν τοῦ τι μεγάλο πρᾶγμα εἶναι ἡ δουλειὰ τους.

Ὅλοι ἐκεῖνοι ποῦ δουλεύουν, ἐνωμένοι, χειρῶνακτες καὶ διανοούμενοι νὰ ποιοὶ ἀποτελοῦν στὴν πραγματικότητα τὰ

λαό. Και από αυτόν το λαό θα γαίνουν όλες οι ιδιοφυΐες. Από αυτόν θα γαίνουν όλοι οι κοινωνικοί σωτήρες.

Και τώρα, το ελπίζουμε, ο λαός της Ευρώπης θα σώσει την Ευρώπη από τον πόλεμο, όπως αργότερα ο λαός της οίκουμένης θα ασφαλίσει την ειρήνη και θα προστατεύσει τον πολιτισμό.

Επιχειρούν να χωρίσουν τους διαφόρους κλάδους των εργαζομένων. Προσπαθούν να διαιρέσουν τον λαό. Μάταια: οι άνθρωποι που έχουν καλή θέληση θα ενωθούν κάθε φορά που μια μεγάλη προσπάθεια, μια θυσία θα είναι αναγκαία, κάθε φορά που ο όρθος λόγος θα απειληθεί κάθε φορά που η σκέψη θα ζητήσει βοήθεια. Πριν από τη συμφωνία του Λοκάρνο είχα σκεφθεί για μια Παγκόσμια Θεατρική Έταιρία. Και όταν υπογράφηκε ή συνθήκη εκείνη σκέφθηκα γι' αυτήν ακόμη περισσότερο. Εκείνοι που ξεχωριστά είναι οι εργάτες του πνεύματος θα ωφείλαν κατά τη γνώμη μου να ενωθούν πρώτοι: για να προσφέρουν τις δυνάμεις τους στο νοῦ, μέσα στον αιώριο αγώνα του κατά της ανοησίας. Οφείλουν σήμερα να είναι οι πρώτοι στρατιώτες της ειρήνης μέσα σ' αυτόν τον διαιωνιζόμενο πόλεμο του πνεύματος κατά της ύλης. Μου φαίνεται πως διακρίνονται από τις τρεις αυτές λαχτάρες που αισθάνονται πολύ περισσότερο γιατί απαιτούνται από το είδος της καθημερινής τους δουλειάς: "Ένα καθήκον ή εργασία. Μια αγάπη, ή αλήθεια: μια σοφία: ή επιείκεια και ή ανοχή. Το θέατρο είναι ή τέχνη που συγκεντρώνει όλες τις άλλες. Το θέατρο απευθύνεται κατ' εὐθειαν στη μάζα, τη συναρπάζει την ηλεκτρίζει. Είναι κατά τη γνώμη μου ή μεγαλύτερη διανοητική δύναμη σε κάθε έθνος.

Πως να μη δη κανείς πως αν όλοι οι συγγραφείς, οι μουσικοί, οι καλλιτέχνες, οι ήθοποιόι, οι τεχνίτες, όλων των εθνικών δραματικών τεχνών συμφωνούσαν, ή συμφωνία τους θ' άσχοσε μια αποτελεσματική επιρροή στην παγκόσμια γνώμη;

Θέλησα να ψηλαφήσω λοιπόν, το έδαφος στο έξωτερικό. Πήγα πρώτα-πρώτα στο Βερολίνο, γιατί υπέθετα πως εκεί θα συναντούσα τη μεγαλύτερη αντίδραση.

"Ηθελα πριν απ' όλα ν' αντιμετωπίσω τη μεγαλύτερη δυσκολία. Δεν είχα υπολογίσει άλλωστε άσχημα. Γιατί σε όλες τις άλλες χώρες που έπεσε κέφθηκα πήρα συγχαρητήρια γιατί άρχισα εξασφαλίζοντας πρώτα τη συγκατάθεση των γερμανών. Αληθινά οι επαγγελματίες του θεάτρου στη Γερμανία δέχθηκαν μ' ένθουσιασμό τις προτάσεις που τους ανέπτυξα και με παρώτρυναν να εργασθώ χωρίς αναβολή για να καταρτισθώ μεταξύ τους μια εθνική ένωση που να έπερνε ύστερα μέρος στην παγκόσμια θεατρική Έταιρία. Έξίσου ευνοϊκά με άκουσαν στο Λονδίνο. Και έπειτα από το ταξίδι μου στην Άγγλία ή άλλοι λογαφία που πήρα δείχνει πως τις προτάσεις μου τις πρόσεξαν πολύ καλά όλοι εκεί. Η British Drama League οργανώνει για το Φεβρουάριο μια δεύτερη συνέλευση και μου γράφει: «πρέπει να ξανάρθετε: θα είμαστε όλοι εκεί οποιαδήποτε κι' αν είναι ή μέρα που θα διαλέξετε».

Στην Αυστρία, στην Ουγγαρία βρήκα τις ίδιες επιδοκιμασίες. Και οι πιο φημισμένοι αντιπρόσωποι της δραματικής τέχνης βάλθηκαν να ιδρύσουν εθνικές ενώσεις, προωρισμένες να μπούν στον παγκόσμιο πυρήνα.

Πήρα προσκλήσεις να πάω να μιλήσω στη Βαρσοβία, στις Βρυξέλλες, στο Άμστερνταμ, στην Πράγα. Είναι πιθανόν επίσης να πάω στη Στοκχόλμη στη Μόσχα.

Στη Γαλλία πολλές συγκεντρώσεις πραγματοποιήθηκαν. Ο Harry Baug πρόεδρος της ενώσεως των δραματικών και λυρικών καλλιτεχνών, απέδειξε με φλογερά λόγια πόσο απαραίτητη είναι ή έπαφή των επαγγελματιών του θεάτρου ακόμα μέσα στα όρια κάθε έθνους, με ένα πνεύμα αυστηρά πρακτικό. Έτόνισε πως ο δγκος μονάχα θα επιτρέψει στη συντεχνία μας, τόσο χρήσιμη για τη διανοητική ανάπτυξη να προστατευθί από τις αδιάκοπες καταπιέσεις που εξασκούν οι δημόσιες εξουσίες. Ο κ. de Flers της Γαλλικής Ακαδημίας, επιτίμος πρόεδρος της εταιρίας των συγγραφέων και συνθετών καθώς και ο κ. Tristan Bernard έτόνισαν τα πλεονεκτήματα που θα είχε ή δραματική τέχνη κάθε έθνους από τις συνεχείς

σχέσεις με τα θέατρα του έξωτερικού. Ο κ. Arquilliere τέως πρόεδρος της Ένώσεως των ήθοποιών, ο κ. Henri Clerc και ο κ. Baty μίλησαν πρό πάντων για το ιδεαλιστικό πνεύμα που πρέπει να έμφυχώνη την Έταιρία μας, που πρέπει να γίνη σε όλόκληρον τον κόσμο ένας από τους καλλίτερους εργάτες της Ειρήνης. Ο κ. André Rivoire πρόεδρος της εταιρίας των Θεατρικών συγγραφέων έτόνισε την άμιλλα που θα εξησφάλιζε ή δυνατή αυτή αδελφότης.

Η πρώτη λοιπόν ώθηση δόθηκε σε μās όπως και άλλου. Είπα και το επανάλαβα πως παραμελούσα κάθε φιλοτιμία συγγραφέως κάθε προσωπική φιλοδοξία. Έφερα μιάν ιδέα που μου φάνηκε ωφέλιμη για όλους και την εμπιστεύθηκα σε όλους για να καλλιεργηθί με τη συνεργασία όλων. Σκοπός της εταιρίας μας είναι να δημιουργηθούν και να διατηρηθούν μεταξύ των συγγραφέων, των συνθετών, των εκτελεστών και των τεχνιτών του παγκοσμίου θεάτρου δεσμοί άμετάβλητοι, πνευματικοί και υλικόι, να ενθαρυνθούν και να γίνον γνωστά τα έργα και οι καθαρές πρωτοβουλίες, να κρατηθί το θέατρο σ' ένα πλαίσιο τέχνης και διδασκαλίας, να γίνη εργασία για την εξάπλωση και προστασία του καλλιτεχνικού αισθήματος του κοινού, να συναγωνισθούν στη καλιτέρευση των έργων που και τώρα υπάρχουν στις διάφορες χώρες, να προκαλέση παγκόσμιες συμφωνίες μέσα στο καλλιτεχνικό πεδίο όπως και στο έμπορικό, επαγγελματικές και διοικητικές, με μια διεθνή συνεργασία οργανωμένη γερά.

Η δράση της λοιπόν θάναί :

Νά επιδιωχθί προστασία και υπεράσπιση από μέρους των Κυβερνήσεων κι' ακόμα ή αναγνώριση αν είναι δυνατόν, των δικαιωμάτων και συμφερόντων, των ενώσεων και των ιδιωτών, ήθικών καλλιτεχνικών επαγγελματιών και έμπορικών, της δραματικής και μουσικής τέχνης άφου το θέατρο είναι ένα όργανο έπαφης μεταξύ των ανθρώπων. Νά γενικευθούν τα έργα καθώς και τα μέσα, οι ανακαλύψεις, οι εφευρέσεις, οι θεωρίες που προέρχονται απ' όλες τις χώρες, να γίνηται διδασκαλία άπάνω σε όλα τα

συγγράμματα και τις προσπάθειες, να βοηθηθί το μέλλον και ή πρόδος γενικά του Θεάτρου.

Νά δημιουργηθούν στενές και συχνές σχέσεις μεταξύ των ομάδων και των ατόμων των διαφόρων εθνικοτήτων. Αμοιβαία χρησιμοποίηση της δουλειάς του καθενός από όλους με τη δημοσίευση ραπόρτων στατιστικών, πληροφοριών, έρωτημάτων, προτάσεων, με ένα περιοδικό που να θαίνη σε κάθε τόπο με μια παγκόσμια μηνιαία επιθεώρηση με επαγγελματικές και γενικότερου ενδιαφέροντος διαλέξεις, εθνικές και διεθνείς, τέλος με ένα συνέδριο, μια μεγάλη γιορτή και μια παγκόσμια έκθεση στο τέλος της άνοιξης κάθε χρόνου. Νά οργανωθί ή γενική στατιστική των θεάτρων, σχολείων, ακαδημιών, εταιριών, ομάδων, κύκλων όλων των θεατρικών οργανώσεων ή εκείνων που ενδιαφέρουν τη δραματική και μουσική τέχνη σε όλον τον κόσμο με άκριβεις λεπτομέρειες για το σκοπό, τις εργασίες και με τα όνόματα και τους τίτλους όλωνών που πέρνουν μέρος. Δημιουργία εθνικών και διεθνών ταμείων, με πόρους τις συνδρομές των μελών και των ομάδων, τις επιχορηγήσεις και δωρεές των Κυβερνήσεων, των ιδρυμάτων και των ατόμων που φροντίζουν με ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της εθνικής και διεθνούς διανοητικής μορφώσεως, και που θα σταθούν οι βάσεις της ήθικης και υλικής δράσεως της Παγκόσμιας Θεατρικής Έταιρίας. Θέλετε να πληροφορηθίτε πως θα λειτουργή ή εταιρία μας; Ορίστε: Σε κάθε χώρα θα ιδρυθί μια εθνική ένωση που θα συγκεντρώνη όλους τους γνωστούς αντιπροσώπους της δραματικής και μουσικής τέχνης, δηλαδή εκείνους που αγωνίζονται, που ξεχωρίζουν από τα έργα τους τις πρωτοβουλίες τους. Μπορούν να υποδειχθούν από τις οργανώσεις που μετέχουν, ή, σε κείνους τους κλάδους που δεν είναι οργανωμένοι, από την πλειοψηφία των συναδέλφων τους.

Κάθε ένωση θά φέρη τον τίτλο «Εθνική Ένωση του Θεάτρου...» (εδώ θα σημειώνεται ο τόπος). Οι εργασίες των εθνικών ενώσεων θα προπαρασκευάζονται και θα γίνονται από τα ακόλουθα τμήματα :

1ο τμήμα. Δραματικά έργα. Το τμήμα αυτό πραγματεύεται όλα τα προβλήματα που σχετίζονται με τὰ έργα, τούς συγγραφείς, τούς εκτελεστές, τις εκδόσεις κ. λ. π.

2ο τμήμα. Μουσικά έργα. Επιφορτισμένο με τὰ ζητήματα που ενδιαφέρουν τὸ μελόδραμα, τις συναυλίες, τούς συνθέτες, εκδότες, εκτελεστές κλπ.

3ο τμήμα. Τὸ ἀνάθεμα στη σκηνή και ἡ ἐκτέλεση.

4ο τμ. Κωμωδίες.

5ο » Τραγουδιστές.

6ο » Ὀρχήστρα.

7ο » Χορός.

8ο » Φῶς.

9ο » Διάκοσμος και περιβολή.

10ο » Ἀρχιτεκτονική και μηχανική

11ο » Ἱστορία, κριτική, εκδόσεις, θεατρικός τύπος.

12ο » Διαχείριση.

13ο » Λαϊκά θέατρα και γιορτές.

14ο » Σχολεία, ὠδεῖα, Studios.

Κάθε τμήμα θὰ συγκροτηθῆται ἀπὸ μέλη που θὰ κρίνονται τὰ πιὸ ἀρμόδια γιὰ τὴ δουλειὰ τοῦ τμήματος που πέρνουν μέρος. Σκοπὸς θὰ εἶναι νὰ γίνουν γνωστὲς ὅλες οἱ προσπάθειες, νὰ γνωρισθοῦν ὅλοι ἐκεῖνοι που μποροῦν νὰ ἐξυπηρετήσουν τὴν πρόοδο τοῦ κάθε κλάδου, τῆς θεατρικῆς κινήσεως και τῆς και δραματικῆς μουσικῆς τέχνης. Οἱ ἐργασίες τοῦ τμήματος θὰ εἶναι ἀνεξάρτητες ἀπὸ τούς ἐπαγγελματικούς κλάδους, δηλαδή θὰ μποροῦν δυὸ ἢ περισσότερα τμήματα νὰ συνέρχονται γιὰ νὰ κανονίσουν τὰ ζητήματα που ἡ ἐρευνά τους ενδιαφέρει πολλοὺς κλάδους. Ἡ λειτουργία αὐτῶν τῶν τμημάτων θὰ ρυθμίζεται ἀπὸ μιὰ διευθύνουσα ἐπιτροπὴ που θὰ τὴν ἀποτελοῦν ἀντιπρόσωποι ὄλων τῶν τμημάτων. Ἡ διευθύνουσα ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως θὰ συνέρχεται τοῦλάχιστο κάθε μῆνα. Αὐτὴ θὰ καλῆ τὴ γενικὴ συνέλευση εἴτε ἀπὸ δικὴ τῆς πρωτοβουλία εἴτε ἂν τὸ ζητήσῃ ἡ πλειοψηφία τῶν τμημάτων. Ἡ γεν. Συνέλευση τῆς ἔθν. Ἐνώσεως πρέπει νὰ συγκαλεθῆται τοῦλάχιστο μιὰ φορά τὸ χρόνο γιὰ νὰ προπαρασκευάζῃ τις ἐργασίες τοῦ διεθνοῦς συνεδρίου

Σ' αὐτὸ τὸ διεθνὲς συνέδριο, τὰ τμήματα και οἱ διευθύνουσες ἐπιτροπὲς θὰ

στέλνουν τούς ἀντιπροσώπους τους. Τὸ διεθνὲς συνέδριο θὰ γίνεται κάθε χρόνο τὴν ἀνοιξη. Οἱ ἔθν. ἐνώσεις θὰ παρουσιάσουν ἐκεῖ τις ιδέες και τὰ σχέδιά τους. Κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὲς θὰ ὑποβάλλῃ στις ἄλλες ἐνώσεις τὰ ζητήματα που ἡ λύση τους θὰ γινόταν κατορθωτὴ με τὴ συνεργασία ὄλων. Θὰ συζητοῦν γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς δραματικῆς τέχνης σὲ κάθε χώρα, γιὰ τὰ νομοθετικὰ μέτρα και τούς κανονισμούς που θὰ κρίνονταν κατάλληλοι ἢ νὰ γενικευθοῦν ἢ νὰ τεθοῦν σὲ ἀχρηστία.

Γιὰ νὰ ἐπικυρώνεται ἡ δράση τῆς παγκόσμιας ἐταιρίας και γιὰ νὰ δοθῆ μεγαλύτερη σημασία στὸ διεθνὲς συνέδριο που θὰ γίνεται κάθε χρόνο, γιὰ νὰ μποροῦν ὅλες οἱ τάσεις τῆς δραματικῆς τέχνης νὰ δοῦν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας ν' ἀντιπαραβληθοῦν, νὰ προσθέσῃ ἡ μιὰ ἐκεῖνο που ἡ ἄλλη δὲν ἔχει, θὰ ἀφιερώνεται κάθε χρόνο μιὰ μεγάλη διεθνὴς γιορτὴ.

Ὅλα τὰ τελευταῖα ἐργα που θὰ ἔχουν τραβήξῃ τὴν προσοχὴ στις διάφορες χώρες, θὰ ἀντιπροσωπεύονται στη γιορτὴν αὐτὴ ἀπὸ τούς θιάσους που τὰ πρωτόπαιξαν.

Τρεῖς σκηνὲς φτιαγμένες ἀπὸ ἀπλά και προσωρινὰ ὕλικά, σύμφωνα με τὰ νεώτερα γούστα, που υἱοθετοῦν οἱ καλλίτεροι σκηνοθέτες, θὰ ἐτοιμάζονται γιὰ τούς θιάσους αὐτούς. Θὰ ὑπάρχῃ τὸ Studio με 400—500 θέσεις, ἡ αἴθουσα γιὰ τις κωμωδίες με 1000 θέσεις και ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ μελοδράματος με 1500—2000 θέσεις.

Τὸ Παρίσι μᾶς φαίνεται κατάλληλο γιὰ τὰ τρία πρώτα χρόνια. Ἐκεῖ πραγματικὴ κάθε ἀνοιξη μαζεύονται πολλοὶ ταξιδιωτὲς και φυσικὰ ἐκεῖ θὰ εἶναι συγκεντρωμένη ἡ ἀναγκαῖα πελατεία γιὰ μιὰ ἐκδήλωση ἀληθινὰ παγκόσμια.

Αὐτὰ εἶναι τὰ σχέδιά μας που ἀπὸ τώρα μπήκαν στὸ δρόμο τῆς πραγματοποιήσεώς τους. Οἱ μεγάλες θεατρικὲς δυνάμεις τόσο τῶν συγγραφέων ὅσο και τῶν ἠθοποιῶν με ἐπισκέφθησαν ἐξίσου στὸ Βερολίνο στὸ Λονδίνο, τὴ Βιέννη, τὴ Βουδαπέστη, ὅπως και στὸ Παρίσι. Σὲ ὅλες αὐτὲς τις χώρες κρατικοὶ ἀντιπρόσωποι μᾶς εἶπαν πὼς με καλὸ μάτι πα-

ρακολουθοῦν τὴν κίνησή μας.

Τὴν ιδέα μας ἔχει μονάχα τὴν κατάλαβαν μιὰ και ἐνθουσιάστηκαν ὅσοι τὴν ἄκουσαν και εἶμαι εὐτυχὴς γιὰ τὴν ἄκουσα τὸν κ. Gilbert Murray, καθηγητὴ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ὁξφόρδης, ἀντιπρόσωπο τῆς Ν. Ἀφρικῆς στὴ κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, πρόεδρο τοῦ συνεδρίου μας στὸ Λονδίνο νὰ ὑπενηυμῆζῃ αὐτὰ τὰ λόγια που ὀρίζουν τὴ βασικὴ ἀρχὴ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς διανοητικῆς συνεργασίας στὴ κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ ἔχει ὅλο τὸ ενδιαφέρον γιὰ τὴν ὁργάνωση τῆς διανοητικῆς ἐργασίας. Ἐξέρει πὼς τὸ μέλλον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ διάπλαση τῆς παγκόσμιας συνειδήσεως. Ἡ δράση τῆς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ βλαστήσῃ και ν' ἀδξηθῆ παρὰ μόνον ἂν οἱ σοφοί, οἱ σκεπτόμενοι, οἱ συγγραφεῖς ὄλων τῶν χωρῶν, θὰ ἀναλλάσσουν ἐκθέσεις συχνὰ και θὰ δια-

δίδουν ἀπὸ τὸν ἕνα τόπο στὸν ἄλλον τις ιδέες ἐκεῖνες που θὰ ἀσφαλίσουν τὴν εἰρήνη τῶν λαῶν». Ἐκεῖνο που μένει νὰ εὐχηθοῦμε εἶναι νὰ ὁργανωθοῦν με τὴ σειρά τους ὅλες οἱ ἄλλες τέχνες διεθνῶς ἢ ζωγραφικὴ, ἢ γλυπτικὴ ἢ ἀρχιτεκτονικὴ, ἢ χαρακτικὴ, ὁ κινηματογράφος και νὰ ἀποτελέσουν μαζὺ με τὸ θέατρο τὴν παγκόσμια δημοσπονδία τῆς Τέχνης.

Και θὰ πρέπει ὕστερα ἢ μαζὺ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου, ὅλες οἱ ἐπιστῆμες, ν' ἀποκτήσουν μιὰν ἀλληλεγγύη και νὰ ἐνωθοῦν με τὴν δημοσπονδία τῆς Τέχνης μέσα στη Παγκόσμια Συνομοσπονδία τοῦ ἀνθρώπινου Πνεύματος.

Και εἶμαι βέβαιος πὼς σὲ πολλὲς εὐκαιρίες αὐτὴ ἡ Συνομοσπονδία που θὰ τὴν ἀποτελοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι που σκέπτονται ὅλοι οἱ καλλιτέχνες, θὰ ἐξασκήσῃ στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων μιὰ ὑπέριστα και ἀποτελεσματικὴ ἐπιρροή.

Μετάφραση : Μ. ΚΥΡΙΑΚΑΚΗ

Ε. ΣΤΑΜΑΤΗ

ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΩΣ ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

ΕΝΔΟΣΩΜΑΤΕΙΑΚΕΣ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΜΑΧΕΣ

Σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα θὰ εἶχαν ἰδρυνθῆ περιὶ τὰ εἴκοσι πέντε περίπου ἀθλητικὰ σωματεῖα με 3-4 τῆς Σμύρνης και τῆς Ἀλεξανδρείας. Τὸ κάθε ἕνα ἀπὸ τὰ γυμναστικά αὐτὰ Σωματεῖα εἶχε χαράξει βέβαια δικὸ του δρόμο στὴν γύμναση τῶν μελῶν του, παντοῦ ὅμως κυριαρχοῦσε ἡ γενικὴ προσπάθεια νὰ ξαναφέρουσε στὴ ζωὴ ὅλα τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ἀγωνίσματα. Ἀλλὰ δὲν καθιστεροῦσαν καθόλου εἰς τὸ νὰ παρακολουθοῦν και τὴν ἐξέλιξη τῆς γυμναστικῆς που ἐρχόταν ἀπὸ τὴ δύση και ἔτσι, οἱ κορύνες, τὰ δίφυγα και τὰ μονόζυγα ἔδιναν κι' ἔπερναν. Καταλαβαίνει βέβαια κανεὶς τι γινόταν με τις προσπάθειες αὐτὲς, που δὲν βιάζαν με ἕνα γενικὸ ἐνιαῖο σύστημα που πρώτα-πρώτα τὸ Κράτος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε

φροντίση νὰ θέσῃ σὲ ἐφαρμογὴ. Ὡς τόσο οἱ μερικὲς αὐτὲς προσπάθειες ἔπρεπε κάπως ἐπισήμως ν' ἀναμετροῦν και ἔτσι γεννήθηκε ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ μιὰ ὁργάνωση που νὰ μπορῆ νὰ φέρῃ σὲνα δρόμο ὅλη αὐτὴ τὴν πραγματικὴ ἀθλητικὴ δημιουργία και ἡ ὁργάνωση αὐτὴ ἄρχισε νὰ λειτουργῆ ἀπ' τὰ 1897 και ἡ πρώτη τῆς δουλειὰ ἦταν νὰ ὁργανώῃ κάθε χρόνο τούς πανελληνίους ἀγῶνες στοὺς ὁποίους ἐλάμβαναν μέρος οἱ ἀθληταὶ ὄλων τῶν ἀθλητικῶν συλλόγων τῆς χώρας μας. Ὁ Σύνδεσμος τῶν Ελ. Α. Γ. Σωματείων εἶχε τὸ εὐτύχημα ν' ἀποκτήσῃ γιὰ περιοσίαν του ἕνα σεβαστὸ χρηματικὸ ποσὸ ἀπὸ τὸ μακαρίτη τὸν Κοργιαλλέτιο, τὰ εἰσοδήματα τοῦ ὁποίου μοιράζει κάθε χρόνο σ' ὅλα τὰ

Σωματεία πού δείχνουν κάποια δράση. Σ' ὅλη αὐτή τὴν κίνηση πού γιὰ τὴν τότε ἐπιχὴ ἦτανε κἀτι, τὸ Κράτος δὲν μπόρεσε νὰ μείνῃ ἀδιάφορο. Αὐτὸ κυρίως ἐνδιέφεροτο γιὰ τὴ γυμναστικὴ τοῦ Σχολείου πού ὡς τότε ἀκολοθοῦσε ὅπως μποροῦσε τὶς κορύνες καὶ τὰ μονόζυγα. Μ' ἄλλα λόγια γυμναστικὴ καθ'αυτὸ δὲν ὑπῆρχε γιατί ἔλειπαν οἱ κατάλληλοι ἄνθρωποι. Δὲν ὑπῆρχε παρὰ μόνο ἓνας πυροῆνας ἀπὸ τοὺς θιασώτες τῆς γυμναστικῆς, ὅπως ὁ Πέππας, Ἀρβανίτης κλπ. Οἱ νέες τάσεις πού ἀκολοθοῦσε πιά ἡ γυμναστικὴ στὰ Σχολεῖα τῆς Εὐρώπης δὲν μποροῦσε νὰ φήσῃ ἀδιάφορο τὸ Κράτος μας καὶ ἔτσι στέλλονται στὴ Σουηδία οἱ κ.κ. Χρυσάφης καὶ Καρβελᾶς οἱ ὁποῖοι ὕστερα ἀπὸ 3—4 χρόνια παραμονὴ στὴ Σουηδία καὶ πολλὰ ἄλλα κέντρα τῆς Εὐρώπης, ἔπλεσαν μὲ τὰ μούτρα στὴ δουλειά. Ἡ ἐπιστροφὴ τῶν δύο αὐτῶν διακεκριμένων γυμναστῶν ἐσημείωσε ἐξαιρετικὸ σταθμὸ στὴ γυμναστικὴ τοῦ Σχολείου μας. Ὁ κ. Καρβελᾶς ἐπὶ 20 χρόνια περίπου, ὡς ὑποδιευθυντὴς τῆς Σχολῆς τῶν Γυμναστῶν καὶ τελευταῖα ὡς διευθυντὴς, κατώρθωσε νὰ παρουσιάσῃ ἓνα ἐνιαῖο γυμναστικὸ προσωπικὸ γιὰ τὰ Σχολεῖα μας τὸ ὁποῖο καθωδήγει ὅπως ἔπρεπε ὁ κ. Χρυσάφης ὡς γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῆς γυμναστικῆς. Ὡς βᾶσις τῆς γυμναστικῆς γιὰ τὰ Σχολεῖα εἶχε ὀρισθῆ τὸ Σουηδικὸ σύστημα ποῦχε θεμελιώσῃ ὁ Lignes καὶ οἱ διάφοροι γυμνασταὶ μας δὲν ἐννοοῦσαν νὰ ξεφύγουν διόλου ἀπὸ τὸ σύστημα αὐτὸ καὶ ἔτσι πολλὲς φορές, προσπαθοῦσαν νὰ πνίξουν κάθε εἰσαγωγὴ κανενὸς νέου ἀθλητικοῦ πού δὲν εἶχε σχέση μὲ τὸ σύστημά τους.

Ὅπως βλέπομεν γιὰ τὴν ὥρα, τὸ πραγματικὸ Κρατικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ γυμναστικὴ ἐκδηλώνεται ἀπ' τὴν ἐποχὴ πού πῆγαν στὴ Σουηδία οἱ κ.κ. Χρυσάφης καὶ Καρβελᾶς. Ἐν τῷ μεταξὺ πρὸ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων τοῦ 1906 ἐμφανίστηκε τὸ φουτ-μπόλλ στὴν Ἀθήνα μὲ ὑτέρμαχο θιασώτη του τὸν Παναγιῆ Βρουῶνη, ὁ ὁποῖος εἶχε τότε ἐπιστρέψῃ ἀπ' τὴν Ἑλβετία ὅπου ἐπῆρε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα του. Ἦτανε ἓνα ἄγνωστο τελείως ἀγώνισμα ἢ μάλλον παιγνίδι καὶ στὴν ἀρχὴ περιορίστηκε στὴν παρέα τοῦ κ. Βρου-

ῶνη ἢ ὁποῖα φοιτοῦσε ταυτοχρόνως στὸ γυμναστήριο τοῦ ἐθνικοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου παρὰ τὸ στάδιο. Ἦτανε φυσικὸ ἡεἰσαγωγὴ αὐτοῦ τοῦ καινούργιου πράγματος ν' ἀναστατώσῃ τοὺς γυμναστὰς καὶ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ κλασσικοῦ ἀθλητισμοῦ καὶ ἔτσι ἄρχισε μιὰ ἄγρια ἀντίδραση κατὰ τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ φουτ-μπόλλ ἢ ὁποῖα ὁμως ἔφερε ἀντίθετα τελείως ἀποτελέσματα. Ἐκεῖ ὁμως πού τὸ φουτ-μπόλλ εἶχε θριαμβεύσει, κυριολεκτικῶς ἦτανε τὸ Σχολεῖο ὅπου μόνον τοὺς τὰ παδιὰ ὀργάνωσαν οὐμάδας ἰσχυρότατες.

Τόση ὁμως ἦτανε ἡ ἀντίδραση κατὰ τοῦ νέου αὐτοῦ παιγνιδιοῦ, ὥστε ἐπὶ τῆς ὑπουργίας τοῦ κ. Σιάη, ἐξεδόθη καὶ διάταγμα ἀπαγορευτικὸ τοῦ φουτ-μπόλλ, γιὰ τὰ Σχολεῖα. Ἡ ἀντίδραση αὐτὴ εἶχε πολλὰ τὰ αἷτια. Πρῶτα πρῶτα οἱ γυμνασταὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἤθαιραν νὰ τὸ διδάξουν καὶ συνεπῶς θὰ παρουσιαζόντο στὰ μάτια τῶν παιδιῶν ὡς ἀμαθεῖς, ὕστερα ἐνόμιζαν ὅτι, μὲ τὸ νὰ ἐπιδίδωνται τὰ παιδιὰ στὸ νέο αὐτὸ ἀγώνισμα, ἐλαττώνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν γυμναζομένων στὰ ἀγωνίσματα τοῦ στίβου, καὶ ἔτσι θὰ ὑπῆρχε φόβος νὰ κλείσουν τὰ γυμναστήρια καὶ νὰ μείνουν αὐτοὶ χωρὶς δουλειά. Εἶναι λοιπὸν ἐπιστρατεύσει διάφορες θεωρίες γιὰ νὰ πείσουν τοὺς ἀρμοδίους ὅτι τὸ φουτ-μπόλλ καταστρέφει τὸ σῶμα τὸ κάνει καμπουρικὸ κλπ. Βέβαια δὲν πρέπει νὰ λησμονᾶμε ὅτι «πᾶν μέτρον ἄριστον» καὶ φυσικὰ ὅτι κάθε ὑπερβολὴ σὲ κάθε μας ἐνέργεια εἶναι καταστρεπτικὴ. Ἀπ' αὐτὸ δὲν εἶναι λόγος νὰ σταματήσουμε μιὰ ψυχικὴ διάθεση γιὰ κἀτι πού πραγματικὰ συναρπάζει καὶ συγκρατεῖ τὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν. Ἀπ' τὸ 1912 ὡς τὸ 1922 πού βᾶσταξαν οἱ πόλεμοι ναι μὲν δὲν ἔπλεσε κάθε κίνηση ἀθλητικὴ γενικὰ, ἀλλὰ ἦτανε τόση λίγη, ὅση ἀπλῶς χρειάστηκε γιὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία τῆς συγχρόνου ἀθλητικῆς μας κινήσεως. Μποροῦμε νὰ πούμε ὅτι σχεδὸν εἶχε σταματήσει κάθε ἀθλητικὴ μας πρόοδος παρ' ὅλον ὅτι ἐλάβουμε μέρος καὶ εἰς τοὺς Πανσυμμαχικοὺς ἀγῶνες στὸ Παρίσι μετὰ τὴ νίκη στὸ Στάδιο Πέροισκ (1919) καὶ στοὺς Ὀλυμπιακοὺς τῆς Ἀμβέρσης τοῦ 1920.

Μὲ τὴ λήξη τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου

ἄρχισε καὶ στὴν Ἑλλάδα νὰ πνέῃ μιὰ ἀναδημιουργικὴ ἀθλητικὴ προσπάθεια καὶ ὕστερα ἀπὸ 100 χρόνια ἐλεύθερης ὑποστάσεως τοῦ Κράτους μας, ἀποφασίζεται ἡ ἴδρυσή ἐξαριστοῦ τμήματος γυμναστικῆς στὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας, πού ὡς τότε τὴν διεύθυνσὴ του εἶχε τὸ τμήμα τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσως.—Τὸ μεγάλο αὐτὸ βῆμα γιὰ τὴ γυμναστικὴ τοῦ τόπου ἀνήκει ὀλοκληρωτικὰ στὸν κ. Χρυσάφην πού κατώρθωσε νὰ ὑπερνικήσῃ τὶς πάμπολλες ἀντιδράσεις, τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκπαίδευσως.

Ἐγινε ἀκόμη μιὰ ἀρκετὰ σπουδαῖα νομοθετικὴ δουλειὰ πού κατωχυρώθηκε τελείως ὁ γυμναστὴς καὶ ἐξυψώθη στὸ πραγματικὸ ἐκπαιδευτικὸ ἐπίπεδο πού τοῦ ἀρμόζει.—Τόση μάλιστα ἦτανε ἡ τάση γιὰ τὴν ἐξίψωση τῆς γυμναστικῆς στὸ Σχολεῖο ὥστε γιὰ ἀρκετὸ καιρὸ θεσπίσθηκε πῶς ὁ βαθμὸς τῆς γυμναστικῆς θὰ εἶναι ἰσότημος πρὸς τὸ βαθμὸ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Μαθηματικῶν.

Βέβαια, οἱ ὑπερβολὲς αὐτὲς δὲν μπόρεσαν νὰ σταθοῦν πολὺ καιρὸ, ὄχι τόσο ὅτι ἡ γυμναστικὴ δὲν παίζει σπουδαῖο ρόλο στὴν καθ' ὅλου ἐκπαίδευση, ὅσο, ὅτι δὲν πρέπει νὰ θεωρῆ κανεὶς τὴ γυμναστικὴ γιὰ μάθημα. Πρέπει νὰ πεισθῆ τὸ παιδί ὅτι ὠφελεῖται ἀπὸ τὴ γυμναστικὴ καὶ γιὰ νὰ ἀπειθῆ πρέπει νὰ τὴν ἀγαπήσῃ, ἀλλοιῶς γυμναστικὴ μὲ τὸ φόβο τοῦ βαθμοῦ δὲν φέρνει ἀποτελέσματα. Ἀλλὰ γιαντὸ θὰ ἐπανεῖλθω ἀργότερα.—Ἡ ἀναδημιουργικὴ αὐτὴ προσπάθεια ἐστράφη καὶ στὴν μορφωτικὴ ἐξίψωση τοῦ Γυμναστοῦ. Ἐτσι, ἡ Σχολὴ τῶν γυμναστῶν πού σὲ δυὸ χρόνια καθήρτιζε τοὺς γυμναστὰς μετωνομάσθηκε σὲ Λιδασκαλεῖο τῆς γυμναστικῆς καὶ ἡ φοίτησις ὀρίστηκε τρία χρόνια μὲ προσθήκη πολλῶν σχετικῶν μαθημάτων.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν Μικρασιατικὴ καταστροφὴ τοῦ 1922 βλέπομεν μεγάλο ἀθλητικὸ ὄργανο στὴ χώρα μας ὁ ὁποῖος τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια ἔχει τόσο πολὺ φροντῶσει, ὥστε δὲν θὰ εἶναι ὑπερβολὴ ἂν πούμε, ὅτι διατρέχει καὶ τὸν κίνδυνον νὰ πάθῃ ἀπὸ πρόωρον ἀνάπτυξη. Κυρίως ὄργανος αὐτὸς παρατηρεῖται στὸ φουτ-μπόλλ τὸ ὁποῖον ἔχει ἀπολύτως ἐπιβληθῆ καὶ στὴν πῶ μικρὴ ἑλληνικὴ γωνιά Πολλὰ εἶναι τὰ αἷτια πού ἐπεκρά-

τησε τόσο πολὺ τὸ φουτ-μπόλλ καὶ δὲν θ' ἀμελήσω νὰ τὰναφέρω σὰν ἔλθῃ ἡ κατάλληλη ὥρα ὡς τόσο κυρίως, λόγοι ψυχολογικοὶ πρῶτα πρῶτα καὶ δεύτερο ἢ μὴ ἀπαίτηση πολλῶν ὀργάνων καὶ ἐιδικῶν τόπων εἶναι οἱ κύριοι λόγοι τῆς ἐπικρατήσεώς του.

Ἐνας ἀνοικτὸς τόπος, ἓνα οἰκόπεδο, μιὰ μπάλλα καὶ ἡ παρέα δημιουργεῖ ἀμέσως τὴ ποδοσφαιρικὴ οὐμάδα, πού ἂν ἔχη καὶ θεμέλια μορεῖ νὰ ἐξελιχθῆ σὲ ἀθλητικὸ Σωματεῖο τῶρα βέβαια ἢ λειτουργεῖα τοῦ Σωματείουαὐτοῦ, ὅπως βγαίνει ἀπὸ τὴν μικρὴ μας ἱστορία στὸ ζήτημα αὐτό, θὰ ἐξαρθῆ ἀπὸ πολλὰ πράγματα κυρίως ὁμως ἀπὸ τὸν κατάλληλο τόπο πού μποροῦν νὰ γίνουν οἱ σχετικοὶ ἀγῶνες μεταξὺ τῶν οὐμάδων.—Τέτοια ποδοσφαιρικὰ Σωματεῖα ἦσαν ὡς τὸ 1922 τρία ἢ τέσσερα στὴν Ἀθήνα καὶ στὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ ἀγῶνες τους ἐγίνοντο στὸ ποδηλατοδρόμιο τοῦ νέου Φαλήρου ὅπου εἶναι κατάλληλος χώρος.

Τὰ ποδοσφαιρικὰ αὐτὰ Σωματεῖα δὲν εἶχαν δική τους ἐντελῶς διοίκησι πού νὰ ρυθμίζῃ σὲ γενικὲς γραμμὲς τὴ δράσι τους. Κατ' ἀνάγκην, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ διαγωνίζονται ἦσαν μέλη τοῦ Συνδέσμου τῶν Ε.Α.Γ.Σ. ὁ ὁποῖος ἐκανε πολλὲς φορές ἀγῶνες ποδοσφαιρικοὺς οἱ ὁποῖοι βέβαια δύσκολα τελειωναν κανονικά, γιατί ὅλοι ἤθελαν μὲ κάθε τρόπο νὰ ἔλθουν πρῶτοι, δεδομένου ὅτι ὁ καθένας τους ἐκανε τὴ σκέψη πῶς ἡ ἰκανότης εἶναι σχετικὴ καὶ κατὰ συνέπεια τὰ πρωτεῖα τοὺς ἀνῆκαν. Μ' ὅλες αὐτὲς τὶς προσπάθειες τοῦ Συνδέμου τὰ ποδοσφαιρικὰ Σωματεῖα δὲν ἔμειναν καὶ πολὺ εὐχαριστήματα ἀπὸ τὴ προϊσταμένη τους Ἀρχή, ἢ ὁποῖα ἴσως φρόντιζε πῶς πολὺ γιὰ τὸν κλασσικὸ Ἀθλητισμό. Ἀλλὰ ἡ δράσι τῶν Σωματείων αὐτῶν ἦταν πολὺ περιορισμένη καὶ παρ' ὅλες τὶς φωνὲς τῶν δὲν τολμοῦσαν νὰ σηκώσουν τὴ σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως. Καὶ πάλι, δὲν θὰ ἔκαναν τὴν ἐπανάστασιν ἂν δὲν εἶχαν τὴν τύχην νὰ ἴδρυσθῇ στὴν Ἀθήνα ἓνα γήπεδο κατάλληλο γιὰ ποδοσφαιρικοὺς ἀγῶνες, ὅπως εἶναι τὸ γήπεδο τοῦ Παναθηναϊκοῦ ὀμίλου στὴ Λεωφόρο Ἀλεξάνδρου κοντὰ στοὺς Ἀμπελοκήπους. Ἐτσι, μιὰ ὥραϊαν πρωτὴν ἐκκηρύχθη ἡ ἐπανάστασι καὶ 4—5 ποδο-

σφαιρικά Σωματεία τῶν Ἀθηνῶν ἴδρυσαν τὴν Ἐνωσιν ποδοσφαιρικῶν Σωματείων Ἀθηνῶν τὸ 1923. Ὄταν βέβαια ἀκούη κανεὶς ποδοσφαιρικά Σωματεία θὰ νομίξῃ ὅτι πρόκειται γιὰ ὀργανωμένους στὰ σοβαρὰ Συλλόγους. Ἐπειδὴ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ πολὺ στὴν ἔφευρα τῶν ποδοσφαιρικῶν μας κανγᾶδων πού θὰ μείνουν ἱστορικοὶ γιὰ τὸν ἀθλητισμὸ μας, δὲν κρίνω ἄσκοπο νὰ σημειώσω ἐδῶ ὅτι τὰ Σωματεία πού ἴδρυσαν τὸ 1923 τὴν ἔνωσιν Ἀθηνῶν, καὶ εἶναι σήμερα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα δὲν λέω καλλίτερα θὰ εἶχαν μιὰ ὡς δύο ποδοσφαιρικές ομάδες καὶ 20-30 μέλη. Γραφεῖα καὶ γυμναστήρια δὲν εἶχαν καὶ τὰ διοικητικὰ τους Συμβούλια συνεδρίαζαν ἢ σὲ καμμιὰ γωνιὰ Καφενείου στὴν Ὀμόνοια ἢ σὲ κανένα φιλικὸ φαρμακεῖο, ἢ σὲ κανένα φιλόξενο σπίτι τοῦ Προέδρου ἢ τοῦ Γραμματέως ὅπου τὰ φλέγοντα ποδοσφαιρικά ζητήματα ἐλύοντο.

Καὶ ὅπως κάθε ἐπανάσταση χρειάζεται τὸ δυνατό χέρι τὸν κατ'ἀλλῆλο ἀρχηγὸ γιὰ νὰ ἐπιβληθῇ, ἔτσι καὶ ἡ ἀναίμακτη αὐτὴ ἐπανάσταση στὸ πρόσωπο τοῦ ὑπάρχοντος τοῦ Πολεμ. Ναυτικοῦ καὶ παληοῦ μου φίλου τοῦ Γεωρ. Καλαφάτη βρῆκε τὸν ἀνθρώπὸ της καὶ δὲν ἄργησε νὰ δώσῃ τοὺς καρπούς της. Ὁ Καλαφάτης εἶναι ἢ πιὸ σπουδαῖα ποδοσφαιρική μας φυσιογνωμία πού τόσο πολὺ εἶχε ἐπιβληθῇ ὥστε ὅταν ἔφτιαξε τὸ γυμναστήριον τοῦ Παναθηναϊκοῦ, τοῦ Συλλόγου πού αὐτὸς θεμελίωσε, πέρασαν πολλὰ χρόνια γιὰ νὰ ξεμᾶθῃ ὁ κόσμος, νὰ λήξῃ πιά, τὸ «τερραῖν τοῦ Καλαφάτη». Ἡ ἔνωσις Ἀθηνῶν πῆρε τὸ δρόμο της καὶ ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον τὰ Σωματεία μέλη της ἐγίνοντο περισσότερα. Τὴν πρωτεύουσα δὲν ἄργησε νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ὁ Πειραιεὺς καὶ ἔτσι τὸ 1924-1925 μᾶς βρῖσκει μετὰ τρεῖς ποδοσφαιρικές ἐνώσεις. Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Μακεδονίας-Θράκης (μὲ ἔδρα τὴ Θεσσαλονίκη). Καὶ οἱ τρεῖς αὐτὲς ἐνώσεις εἶχαν ὡς μέλη των περὶ τὰ 70 Σωματεία μὲ 1500 περίπου ποδοσφαιριστάς. Κάθε ἔνωσις εἶχε κύριον σκοπὸ νὰ προκηρύσῃ ἀγῶνες μεταξὺ τῶν Σωματείων της στοὺς ὁποίους ὑποχρεωτικὰ ἔπαιρναν μέρος ὅλα τὰ Σωματεία πού κάθε ἔνωσις τὰ εἶχε κατατάξῃ καὶ σὲ κατὰ

ληλὴ τάξῃ (κατηγορία) ἀνάλογα μὲ τὴ δυναμικότητα τῶν ομάδων των. Σπουδαῖα ἔλλειψη ἦτανε ἕνας ὀργανισμὸς πού νὰ συνδέῃ ὅλες αὐτὲς τὶς ἐνώσεις, νὰ φροντίξῃ νὰ δημιουργῇ ἄλλες, σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς Σύνδεσμος τῶν Σωματείων μας πρὸς τὰ Ἐυρωπαϊκὰ καὶ γενικῶς τὰ ξένα Σωματεία.

Ἡ πρωτοβουλία γιὰ τὴν ἴδρυση τῆς Ἑλληνικῆς ποδοσφαιρικῆς Ὀμοσπονδίας ἀνήκει σὲ λίγους φιλάθλους καὶ στίς 14 Νοεμβρίου τοῦ 1926 ἰδρύθηκε στὴν Ἀθήνα ἡ μεγαλύτερη αὐτὴ ποδοσφαιρική μας Ἀρχὴ ἀπὸ τὶς τρεῖς τοπικές ἐνώσεις ποδοσφαιρικῶν Σωματείων. Μέχρι τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1927 τὰ πράγματα πῆγαιναν θαυμασία καὶ εἶχανε φθάσῃ στὸ ἀποκορύφωμα τῶν προσπαθειῶν μας μὲ τὴ συγκρότησι τοῦ Ἀ. Πανελληνίου ποδοσφαιρικοῦ Συνεδρίου πού συνεκροτήθη ἀπὸ ἀντιπροσώπους 80 καὶ πλέον ἀθλητικῶν Σωματείων. Ἀλλὰ διάφορα ζητήματα μᾶς ἔφεραν σὲ ἀντίθεση, τοὺς κυριώτερον συνέργατες τῆς ἰδρύσεως τῆς Ὀμοσπονδίας καὶ ἔτσι διάφοροι ἐπιτήδειοι κατ'ὀρθωσαν νὰ καταλάβουν τὴν Ὀμοσπονδίαν. Ἀλλὰ νάταν μόνον αὐτό. Τὸ καταστατικὸ τῆς Ὀμοσπονδίας ἦτανε μὲ πολὺ δημοκρατικὴς ἀρχὲς φτιαγμένο καὶ ἦτανε πολὺ εὐκόλη ἡ ἀντικατάστασις ὁποιοῦδήποτε Συμβουλίου. Ἐτσι λοιπὸν ἐπεχειρήθη τὸν περσινὸ Σβῆριον βασικὴ τροποποίησις τοῦ Καταστατικοῦ, τὸ ἀποκεντροτικὸ σύστημα πού εἶχαμε καθιερώσει ἔγινε συγκεντροτικὸ καὶ νόμιμος κανεὶς ὅτι τὰ Σωματεία ὑφίστανται μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ ὑπάρχῃ Ὀμοσπονδία, ἐνῶ ἡ Ὀμοσπονδία ἔγινε γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὶς ἀνάγκας τῶν Σωματείων. Ἡ Ὀμοσπονδία, ἀλλάξε αὐτὴ τὴ βάση τῆς ἰδρύσεώς της καὶ ἦτανε πολὺ φυσικὸ νὰ περιμένη κανένας μιὰ ἐπανάστασις ἡ ὁποία καὶ δὲν ἄργησε νὰ ἐκδηλωθῇ. — Τὸ Κράτος σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία τῆς ἰδρύσεως τῆς Ὀμοσπονδίας ἀδρανοῦσε. Πολλὲς φορὲς πού τὸ ἐνοχλήσαμε γι'αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι, μᾶς ἔλεγε «γᾶρθετε νὰ σᾶς πῶ νὰ βάλλετε στὸ καταστατικὸ σας πὼς πρέπει νὰ γυμνάζονται οἱ ποδοσφαιρισταί». Ἐτσι λοιπὸν σκεφθῆκαμε μόνονι μας ὅτι γιὰ νὰ λειτουργήσῃ μιὰ Ὀμοσπονδία χρειάζονται χορήματα ὄχι λίγα, καὶ εἶπαμε ὅτι αὐτὰ

μπορεῖ νὰ βρεθοῦνε ἅμα ἔχουμε καλὴ θέλησι. Ἀπάνω λοιπὸν στὴ καλὴ θέλησι τῶν μελῶν της Σωματείων στηρίχθηκε ἡ ἴδρυσις τῆς Ὀμοσπονδίας καὶ ἀποφασίστηκε ὅπως κάθε Τοπικὴ Ἐνωσις βάλῃ δυὸ τὰ πιὸ καλλίτερα Σωματεία της ν' ἀγωνισθοῦνε μεταξὺ τους καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς αἱ εἰσπράξεις νὰ δοθοῦν γιὰ τὸ Ταμεῖο τῆς Ὀμοσπονδίας. Ἐτσι καὶ ἀρχίσαμε μὲ τὸ καλὸ. Στ' ἄλλα Κράτη οἱ παρόμοιοι Ὀμοσπονδίες παίρνουν μεγάλες ἐτήσιες ἐπιχορηγήσεις. Ἐδῶ ζητήσαμε ἐπανεπιλημένως ἀλλὰ οἱ διάφοροι Ὑπουργοὶ μελετοῦν ἀκόμη τὸ ζήτημα. — Γιὰ νὰ καταλάβετε πόσο μελετᾶται τὸ ζήτημα ἀπ' τοὺς Ὑπουργούς μας δὲν θεωρῶ περιττὸ νὰναφέρω τὸ ἐξῆς πραγματικὸ περιστατικὸ πού ἔλαβε χώραν πρόπερσον. Ἐνας Σύλλογος εἶχε ὀργανώσῃ Σχολικοὺς ἀγῶνες φουτ-μπόλλ. Εἶχε καλέσῃ καὶ τὸν Ὑ-

πουργὸ ὁ ὁποῖος μ' ὄλο τὸ τσουχερὸ κρῦο δὲν παρέλειψε νὰ παρευρεθῇ στὴν ὥρα του. Ὄταν εἶδε 300 παιδιά νὰ παραλαύνουν μὲ τὶς γραφικὲς στολὲς τους καὶ κατόπιν ν' ἀγωνίζονται, μοῦ λέγει ἐνθουσιασμένος ἀλλὰ καὶ ἐμπιστευτικὰ, πὼς πρώτη φορὰ ἔβλεπε αὐτὸ τὸ παιγνίδι.

Ἡ ποδοσφαιρικὴ Ἐπανάστασις τοῦ Ὀκτωβρίου συνετάραξε ἀπὸ τὰ θεμέλια κάθε ὀργανωτικὴ προσπάθεια καὶ θὰ παραμείνῃ ἱστορικὸς εἰς τὰ ποδοσφαιρικά μας χρονικά ὁ ἀξὺς ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν ὑπὸ τὴν Ὀμοσπονδίαν Σωματείων καὶ τῶν ἐκτὸς αὐτῆς. — Στὰ ἐπόμενον τεῦχος θὰ προσπαθῶ μὲ τὴν πιὸ δυνατὴ ἀντικειμενικότητα νὰ περιγράψω τὰ κατὰ τὴν Ἐπανάστασις αὐτὴ, ὡς καὶ τὴν σχετικὴ ἐνέργεια ἀπάνω σ' αὐτὴ, τοῦ κ. Χρυσάφης ἕκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

ΤΑ ΧΡΥΣΑ ΛΟΓΙΑ

(ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ)

Οἱ «δύο καλοὶ φίλοι» καὶ τὰ φλουριά καὶ τὰ φῖδια» εἶναι δυὸ μικρὰ παιδαγωγικὰ διηγήματα ἀπὸ νέο ἀνέκδοτο ἀναγνωστικὸ βιβλίον τοῦ κ. Κώστα Πασαγιάννη γιὰ τὴν τρίτη τάξιν τοῦ δημοτικοῦ Σχολείου μὲ τὸν τίτλον «Τὰ χρυσὰ Λόγια».

1. Η ΚΑΛΩΣΥΝΗ

Γενάρης μῆνας. Τὰ βουνὰ ὅλα πέρα πέρα χιονισμένα.

Κρῦο, τί κρῦο; Φαρμάκι! Δὲ μπορεῖ νὰ σταθῇ ἀνθρώπος χωρὶς φωτιά.

Ἡ κυρὰ Χρυσούλα ἡ καϊμένη, γοιὰ φτωχὴ, κακοπαθιασμένη, κρυώνει περισσότερο.

Δὲν ἔχει λεφτὰ ἢ ἄμοισι ν' ἀγοράσῃ ξύλα, ν' ἀνάψῃ φωτιά.

Ἀπὸ τὸ πολὺ κρῦο ξύλιασε ἡ δύστηνη. Δὲν μποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ ἄλλο καὶ λέει.

— Τί κατὰ, πού εἶμαι! Δὲν πηγαίνω δῶ παραπάνου στὸ βουνὸ κοντὰ, νὰ μαζέψω κανένα ξυλάκι, ν' ἀνάψω λίγη φωτίτσα, νὰ πυρωθῶ; ..

Πῆρε τὸν ἀνήφορο κ' ἀνέβαινε στὸ βουνό. Στὸ δρόμο, ὅπως ἀνέβαινε, ἔπιασε πρῶτα μιὰ ψιλὴ ψιλὴ ψυχάλα. Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ βρέξῃ πιὸ πολὺ.

Ἐκεῖ κοντὰ ἦτανε μιὰ σπηλιά, πού τὴν ἤξερε κ' ἀπὸ ἄλλοτε ἡ κυρὰ Χρυσούλα.

— Δὲν πάω σ' ἐκείνη τὴ σπηλιά, δῶ κοντὰ, λέει, νὰ καθίσω, νὰ περάσῃ κ' ἡ βροχὴ! .. Τὶ κάθουμαι καὶ βρέχομαι; ..

Ἐτσι εἶπε κ' ἐπῆγε στὴ σπηλιά.

Μόλις μπῆκε μέσα στὴ σπηλιά, τί νὰ ἰδῇ! .. Βρῖσκει ἐκεῖ μέσα νὰ κάθονται γύρω γύρω ξαπλωμένα δώδεκα παλικάρια, συντροφία.

Τὰ χαρέτησε ἡ κυρὰ Χρυσούλα τὰ παλικάρια.

— Καλημέρα, παιδιά μου, τοὺς λέει.

Καλὸ στὴ γερόντισσα! τῆς λένε τὰ παλικάρια. Πῶς βρέθηκες ἐδῶ, κυρούλα, μὲ τέτοιον καιρὸ; . . .

—Βγῆκα, παιδάκια μου, νὰ μαζέψω κανένα ξυλαράκι στὸ βουνό, γιὰ τὴ φωτίτσα μου. . . Τοὺς λέει ἡ κυρὰ Χρυσούλα Μὰ μ' ἔπιασε ἡ βροχὴ καὶ μπῆκα μέσα στὴ σπηλιά. ὥστε νὰ πάψῃ. . .

Τὴ ρωτᾶνε πάλι τὰ παλικάρια.

—Κάνει κρύο, κυρούλα, πολὺ; . . .

—Ὅχι καὶ τόσο, παιδάκια μου, λέει ἡ κυρὰ Χρυσούλα. Ἐ, χειμῶνας εἶναι πάλι. . . Πάντα κατὶ θὰ χαμοκάνῃ κρύο. . .

—Δὲ μᾶς λές, γερόντισσα! τῆς ξαναλένε. Ποιὸς μῆνας εἶναι ὁ πιὸ κακός;

—Ὅλοι καλοὶ καὶ χρυσοὶ εἶναι, παιδιά μου, λέει ἡ καλόψυχη ἡ κυρὰ Χρυσούλα. Ἄν δὲ χιονίσῃ ὁ Δεκέβρης, ἂν δὲ χιονίσῃ ὁ Γενάρης κ' ὁ Φλεβάρης, παιδάκια μου, οὔτε τ' ἀμπέλια, οὔτε οἱ ἐλιές προκόβουν. . . Ἄν δὲ βρέξουν πάλι οἱ ἄλλοι μῆνες, ἂν δὲ ζεστάνουν λίγο οἱ ἄλλοι κανένα εἰσόδημα δὲ γίνεται καλὸ. . .

Ἔστερα σηκώθηκε ἡ κυρὰ Χρυσούλα νὰ φύγῃ.

—Ἐ, πρέπει τώρα νὰ πηγαίνω, παιδάκια μου. . . Ἐπαψε ἡ βροχὴ. . . Μὴ νυχτώσω. . . Σᾶς ἀφίνω γεια! Τὴν εὐχὴ μου νάχετε!

Τῆς λένε τὰ παλικάρια.

—Δὲ μᾶς δίνεις τὸ σακουλάκι σου, κυρούλα, νὰ σὲ φιλέψουμε, μὰ φορὰ πού ἦρθες στὸ φτωχικό μας Ἐμεῖς ξέρεis εἴμαστε οἱ Δώδεκα μῆνες, κυρούλα, καὶ τοὺς ἀγαποῦμε τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους. . .

—Πάντα καλὰ νὰ εἴσατε παιδάκια μου! . . .

Ἐδῶσε τὸ σακουλάκι τῆς ἡ γριά. Πᾶνε καὶ τῆς τὸ γιομίζουν. Τὸ παίρνει ἡ κυρὰ Χρυσούλα καὶ φεύγει.

—Ὅρα καλή, παιδάκια μου. . . Τὴν εὐχὴ μου νάχετε.

—Στὸ καλὸ, κυρούλα, κ' ἡ Παναγία κοντὰ σου, τῆς λένε οἱ Δώδεκα μῆνες.

Πᾶει στὸ καλυβάκι τῆς ἡ κυρὰ Χρυσούλα.

Ἄνοίγει τὸ σακουλάκι τῆς, τί νὰ ἰδῇ! . . .

Ἐλαμψε ὁ τόπος! . . . Τῆς τὸ εἶχαν ὄλο καὶ φλουριά γιομάτο τὸ σακουλάκι τῆς.

Ἔτσι πληρώθηκε ἡ καλωσύνη.

2. Η ΚΑΚΙΑ

Εἶχε καὶ μιὰ γειτόνισσα ἡ κυρὰ Χρυσούλα, τὴν κυρὰ Μάνενα τὴν πλύστρα, πού δὲν ἔλεγε καλὸ γιὰ ἀνθρώπο ποτέ.

Αὐτὴ, μόλις εἶδε τὴν κυρὰ Χρυσούλα ν' ἀλλάξῃ στὴν ἀγορὰ καὶ νὰ ξοδεύῃ φλουριά, τὴν ἔπιασαν κοιμήματα.

Πού νὰ τάβρε τὰ φλουριά, πού ἀλλάζει ἡ στρίγγλα! . . . ἀναρωτιόταν μ' ὄλη τῆς τὴν κακία ἡ γριά Μάνενα.

Δὲ μποροῦσε μὲ κανένα τρόπο νὰ τὴ χωνέψῃ τὴν ἄξαφνη τὴν καλοτυχία τῆς κυρὰ Χρυσούλας.

Ἄπὸ τὰ πολλά, δὲ βάσταξε καὶ μιὰ μέρα ρώτησε τὴ γειτόνισσα.

—Καὶ πού τόβρες, κακομοῖρα μου ἐσὺ τὸ τόσο βίος; . . . Πού τόβρες τὰ τόσα φλουριά, μαθές, τοῦ λόγου σου ἄξαφνα, πού πρὶν δὲν εἶχες πεντάρα νὰ ζύσης τὸ δόντι σου τὸ κούφιο; Ἄπὸ ποῦ; κ' ὡς ποῦ; . . .

Ἡ κυρὰ Χρυσούλα ἡ καψμένη, χωρίς νὰ πειραχτῇ, μ' ὄλη τὴν καλωσύνη τῆς εἶπε:

—Πῆγα ἀπάνου στὸ βουνό, κυρὰ μου, νὰ μᾶσω ξυλαράκια, καὶ μ' ἔπιασε βροχὴ. . . Μπῆκα στὴ σπηλιά πού εἶναι ἐκεῖ νὰ φυλαχτῶ. Ἐκεῖ μέσα ἦταν Δώδεκα παλικάρια. . . Πῆραν τὸ σακουλάκι μου καὶ μοῦ τὸ γιομίσαν φλουριά. . .

—Θὰ πάω κ' ἐγὼ! λέει ἡ γριά Μάνενα ἀγοιμένη.

—Νὰ πᾶς, κυρὰ μου, γιατί νὰ μὴ πᾶς τῆς λέει ἡ κυρὰ Χρυσούλα μὲ καλωσύνη πάντα.

Μιὰ καὶ δυὸ ἡ γριά Μάνενα, παίρνει ἓνα μεγάλο σακὶ καὶ τραβᾶει ὀλοῖσια στὸ βουνό

Ἀνεβαίνει τὴ πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ, τάχα ὅτι μᾶζευε ξύλα, καὶ πᾶει καὶ μπαίνει στὴ σπηλιά.

Μπαίνει μέσα στὴ σπηλιά ἡ γριά Μάνενα καὶ χαιρετάει τὰ Δώδεκα παλικάρια, πού τὰ βρῆκε μέσα, μουτρωμένη.

—Πῶς ἦρθες ὡς ἐδῶ γριά; . . . τὴ ρωτᾶνε ἐκεῖνα.

—Ἦρθα ὡς ἐδῶ, γιὰ κανένα ξυλαράκι νὰ μαζέψω. . . Μ' ἔπιασε ἡ βροχὴ π' ἀνάθεμάτη καὶ μπῆκα μέσα στὴ σπηλιά δῶ, νὰ προφυλαχτῶ. . .

Ἔπειτα ἄρχισε νὰ γκρινιάζῃ ἡ γρυσούλα καὶ νὰ βλαστημάῃ.

—Ἄπὸ τότε, πού μπῆκε αὐτὸς ὁ καταραμένος ὁ Γεγάρης, πού ἀνάθεμά τον, νὰ μὴν εἶχε σώσει νὰ μπῆ, ξεραθήκαμε στὰ πόδια μας ἀπὸ τὸ κρύο. . .

—Ἄμ ποιὸς εἶναι ὁ πιὸ καλὸς γριά; τὴ ρωτᾶνε.

Ἡ γριά Μάνενα, γρυσούλα καὶ γκρινιᾶρα πάντα, ἀποκρίθηκε.

—Ὅλοι μουντζωμένοι νὰ εἶναι! . . . Κακὸ χρόνο νάχουνε! . . . Κι' ὁ Φλεβάρης ὁ κουτσοφλέβαρος. . . Κι' ὁ Μάρτης ὁ γδάρτης. . . Ὅλοι τοὺς κακορίζικοι καὶ ἀχαίρευτοι. . .

Ἔστερα σηκώθηκε γκρινιάζοντας πάντα ἡ γριά νὰ φύγῃ.

—Ἄϊ, τώρα πρέπει νὰ πηγαίνω παιδάκια μου! . . .

Τῆς λένε τὰ παλικάρια.

—Δὲ μᾶς δίνεις τὸ σακουλάκι σου, κυρούλα, νὰ σὲ φιλέψουμε, μὰ φορὰ κ' ἐκόπιασες στὸ φτωχικό μας; . . .

Ἐδῶσε τὸ σακουλάκι τῆς ἡ γριά Μάνενα, χαρούμενη, ὅτι θὰ τῆς τὸ γιομίσουν φλουριά, ὅπως καὶ τῆς κυρὰ Χρυσούλας.

Παίρνουν τὸ σακὶ τῆς καὶ τῆς τὸ γιομίζουν ὡς ἀπάνου.

Τῆς τὸ δῶσαν γιομάτο καὶ τῆς λένε.

Κοίταξε καλὰ νὰ μὴν τ' ἀνοίξῃς στὸ δρόμο, κυρούλα. . . Παρὰ ὅταν φτάσῃς στὸ σπίτι σου. . . Καὶ τότε πάλι νὰ κλείσῃς πόρτες καὶ παράθυρα πρὶν, κ' ἔστερα νὰ τ' ἀνοίξῃς. . .

—Καλὰ, παιδιά μου, τοὺς λέει, καὶ φεύγει καὶ πᾶει στὸ σπίτι τῆς χαρούμενη.

Κλεί τις πόρτες ὄλες καὶ τὰ παράθυρα καλὰ ἡ γριά Μάνενα κ' ἀνοίγει τὸ σακὶ τῆς.

—Βού,ού,ού! . . . κάνουν καὶ πετιοῦνται ἀπὸ μέσα τὰ πιὸ μεγάλα, τὰ πιὸ φαρμακερὰ φίδια. . . Ὅχιές, δειτρογαλιές, ἀκόνια, σαίτες! . . .

Διπλώνονται γύρω ἀπὸ τὸ κορμί τῆς. Διπλώνονται γύρω ἀπὸ τὸ λαυμὸ τῆς. Τὴν κολουριάζουν, τὴν σφίγγουν, τὴν τραῶνε, τὴ ρουφᾶνε, τὴν ἔκαμαν ψαροκόκκαλο. . .

Ἔτσι πληρώθηκε ἡ κακία.

Δυὸ καλοὶ φίλοι

Ἡ Ριρὴ ἀνεβασμένη πάνω στὴ μαλλιρὴ τὴ ράχη τοῦ Φίλη κοιμάται μιὰ χαρά. Λές κ' ἡ ράχη τοῦ Φίλη εἶναι τὸ πιὸ μαλακὸ κρεβατάκι γιὰ τὴ χαδιάρα τὴ Ριρὴ.

Ὁ Φίλης ὁ καψμένος εἶναι τόσο καλός. Τόσο ὑπομονετικός! Δέχεται τὴ Ριρὴ στὴν πλάτη του, χωρίς καμιὰ δυσσαρέσκεια. Μάλιστα οὔτε σεῖεται ἀπὸ τὴ θέση του. Τόσο πιά ἔχει συνηθίσει ὁ Φίλης σ' αὐτό.

Ἄνοίγει μόνο τότε τότε τὰ μεγάλα γαλάζια μάτια του, καλωσύνη γιομάτα.

Ἄνοίγει τὰ μεγάλα μάτια του, ὅπως κοιμάται χάμου ξαπλωμένος, γιὰ νὰ ἰδῇ λοξά, χαϊδευτικά τὴ φιλενάδα του τὴ Ριρὴ μὲ πατρικὴ τρυφερότητα.

Καὶ νὰ ἰδῆτε! Μὲ κάθε ἄλλο σκύλο ἢ Ριρὴ θεοῦ ἀνήμερο γίνεται.

Μόλις ἀντικρύσει ἄλλο σκύλο στὴν αὐλή, κολουριάζει πέρα δῶθε σὰ βούρδουλα τὴν οὐρὰ τῆς.

Σηκώνονται οἱ τρίχες τῆς ὀρθῆς σὰν τοῦ ἀχινοῦ τ' ἀγκάθια.

Καμπουριάζει σὰν τὴν καμήλα τὴ ράχη τῆς.

Ἄγριεῖ τὰ μάτια τῆς, δείχνει τὰ δόντια τῆς, σὰ γύφτικο φουσερό ξεφουσαίει.

— Πφφ! πφφ! . . . Πάφφ! . . . πάφφ! . . .

Μόνο μὲ τὸν ἀγαπημένο τῆς τὸ Φίλη τραῶνε στὸ ἴδιο πιάτο. Παίζουν ὄλη τὴν ἡμέρα μαζί καὶ κοιμοῦνται ἀγκαλιὰ σὰν δυὸ ἀδεοφάκια ἀγαπημένα.

Μὰ μὲ τὸ Φίλη τὴ δένει τὴ Ριρὴ μιὰ παλιὰ ἱστορία, πολὺ συγκινητικὴ.

ΤΟ ΓΑΤΑΚΙ ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

Πᾶνε ἀπὸ τότε χρόνια.

Ὁ Φίλης ὁ καλὸς, παίζοντας τὴν οὐρὰ του, ἀκολουθοῦσε μιὰ μέρα τὸν ἀφέντη του τὸν κύριο Πεντεδέκα τὸ γιατρό πού βγῆκε περίπατο κάτω στὴν ἀκροποταμιὰ.

Τὸ ποτάμι ἦταν φουσκωμένο. Κύλαε καὶ κατέβαζε θολὰ στὴ θάλασσα τὰ βουρκομένα του νερά.

Ἄξαφνα τρία κακόπαιδα τοῦ δρόμου βγῆκαν ἐμπρὸς στὸ γιατρό, πάνω στὴν ἀκροποταμιὰ.

Τὸ πιὸ μεγάλο παιδί κρατοῦσε στὰ χέρια του ἓνα μικρὸ ὄμορφο γατάκι.

Τὸ γατάκι ἔγκλαιε καὶ σπάρραζε στὴν ἀγκαλιὰ του σὰ νὰ προαισθανόταν κατὶ κακό, πού τὸ περιέμενε.

Οἱ θρηνοὶ του θὰ συγκινοῦσαν τὴν καρδιὰ καὶ τοῦ πιὸ ἁπλοῦ παιδιοῦ.

— Νιάου! Νιάου! Νιάου! ἔκλαιγε καὶ θρηνοῦσε ἀπαρηγόρητα τὸ ἄμοιρο τὸ γατάκι, τὸ φτωχό, τὸ ἀπροστάτευτο γατάκι, στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄπονου, τοῦ σκληροῦ κικλόπαιδου.

Μὰ τὸ κακόπαιδο ἔμενε ἀσυγκίνητο, Δὲν εἶχε φαίνεται καθόλου καρδιά. Ἦστί θέση τῆς καρδιάς του θὰ εἶχε καμὰ σκληρὴ πέτρα.

Γι' αὐτό, ἀντὶ νὰ συμπονέση στὸ θρηνο καὶ στὸ σπαραγμὸ τοῦ μικροῦ τοῦ ζώου, γελοῦσε μὲ τὸν τρόπο του καὶ τὶς φωνές του.

Ἄξαφνα τὸ κακόπαιδο ἀρπάζει μὲ τὸ δεξιὸ του χέρι ἀπὸ τὴν οὐρὰ τὸ δύστυχο τὸ γατάκι, τὸ στρουφογυρίζει στὸν ἀέρα καὶ τὸ σφενδονίζει μέσα στὸ ποτάμι.

Τ' ἄλλα τὰ δυὸ μαγκόπαιδα χειροκρότησαν τὴν ἄγρια πράξη τοῦ φίλου τους. Ἐβαλαν ἄγριες φωνές, χοροπηδοῦσαν χαρούμενα μὲ τὴν ἀγωνίαν τοῦ μικροῦ ζώου, πὸν πάλευε ἀπελπισμένα μέσα στὰ θολὰ νερά.

— Ἄαα! Ἄαα! Ἄαα! φώναζαν ἄγρια.

ΤΟ ΣΚΥΛΙ ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

Ἄξαφνα ὁ γιατρός ὁ κύριος Πεντεδέκας, μὲ μεγάλη χαρὰ του βλέπει τὸν ὠραῖο τὸ σκύλο του νὰ ὀρμάη μόνος του, καὶ νὰ ρίχεται χωρὶς καμὰ παρακίνηση μὲς στὸν ποταμὸ.

Κολυμποῦσε γοργὰ καὶ γλήγωρα ὁ Φίλης πρὸς τὸ μέρος, πὸν εἶχαν παρασύρει τὰ θολὰ νερά τὸ μικρὸ γατάκι, νὰ τοῦ δόση βοήθεια.

— Μπράβο, Φίλη! Μπράβο φίλη! τοῦ φώναζε ἀπόξω ἀπὸ τὴν ἀκροποταμιά ὁ γιατρός γιὰ νὰ τὸν ἐγκαρδιώση.

— Μπράβο, Φίλη!... Γειά σου!...

Κι' ὁ Φίλης ὁ καλὸς πλησίαζε τώρα κολυμπώντας δυνατὰ τὸ γατάκι.

Μὰ τὸ γατάκι τὸ ἄμοιρο ἦταν τόσο πολὺ τρομαγμένο ἀπὸ τὰ κακόπαιδα!

Ἐπειτα, πὸν δοκίμασε τόση σκληρότητα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲ μποροῦσε βέβαια νὰ περιμένῃ καμὰ πὸ φιλικὴ διάθεση ἀπὸ τὸ σκύλο, τὸν ἄσπονδο τῆς γάτας τὸν ἐχθρό.

Μόλις πλησίασε ὁ φίλης, τὸ γατάκι καταφοβισμένο πήδησε κι' ἀνέβηκε πάνω σ' ἓνα μικρὸ νησάκι ἀπὸ νεροκάλαμα πὸν βρέθηκε ἐκεῖ κοντὰ μὲς στὸ ποτάμι.

Ἄγριεμένο ἀπειλοῦσε τὸ σκύλο.

Πφφ!... Πφφ!... Πφφφ!...

Ὁ Φίλης ὁ καλὸς, ἀναγκάστηκε τότε νὰ ἀφήσῃ ἀτέλειωτη τὴν ὁμορφη τὴν πράξη του.

Κολυμπώντας πάλι ξαναγύρισε στὴν ἀκροποταμιά στὸν ἀφέντη του.

Τὸ γατάκι τώρα τὸ παράσυραν στὴν ὀρμή τους τὰ φουσκωμένα τὰ νερά ἀπὸ τὸ νησάκι καὶ κουρασμένο ὅπως ἦταν, πῆγαινε νὰ πνιγῇ.

Η ΣΩΤΗΡΙΑ

Ὁ γιατρός μὲ φωνές, μὲ τὰ χέρια του τώρα παρακινᾷ ζωηρὰ τὸν εὐγενικό του τὸ σκύλο, δεύγοντας του τὸ φτωχὸ τὸ γατάκι, πὸν πνίγεται.

— Ἐμπρός, Φίλη!... Ἐμπρός, Φίλη!... Γειά σου Φίλη!...

Ὁ Φίλης δὲν περιμένει καὶ περισσότερη παρακίνηση.

— Μπλούμ! ξαναπηδαίει στὸ ποτάμι.

Κολυμπᾷ γοργὰ στὰ θολὰ νερά ὁ Φίλης καὶ φτάνει πάλι κοντὰ στὸ γατάκι πὸν πάλευε τώρα μὲ τὶς τελευταῖες δυνάμεις του.

Τὸ γατάκι αὐτὴ τὴ φορὰ δὲ φοβᾷται τὸ σκύλο, πὸν ἔρχεται καταπάνω του κολυμπώντας.

Μπροστὰ στὸν κίνδυνο τώρα τὸ γατάκι κολυμπᾷ μ' ὅλα τὰ δυνατὰ του. Πιάνεται ἀπὸ τὴ μαλλιαρὴ τῆ ράχι τοῦ καλοῦ τοῦ Φίλη καὶ σκαρφαλώνει πάνω στὸ κεφάλι του.

Ἔτσι ὁ Φίλης βάνει τώρα διπλὴ δύναμη στὸ κολύμπι. Σφίγγεται καὶ προχωρεῖ. Μὲ τὸ γατάκι στὸ κεφάλι του ἀπάνω πάντα, πὸν τὸ κρατοῦσε ὄξω ἀπὸ τὸ νερό, φτάνει στὴν ἀκροποταμιά, ὅπου τὸν ὑποδέχεται ὁ κύριός του ὀλόχαρος.

— Μπράβο, Φίλη μου! Μπράβο καλέ μου Φίλη!

Τὸ γατάκι τὸ πῆρε στὴν ἀγκαλιὰ του ὁ κύριος Πεντεδέκας ὁ γιατρός καὶ τόφερε στὸ σπίτι του μαζί μὲ τὸ σωτήρα του τὸ Φίλη.

Κι' αὐτὸ εἶναι ἡ ἴδια τώρα ἡ ὁμορφη, ἡ χαδιάρη ἡ Ριρή.

Ἀπὸ τότε τῆς ἔμεινε φαίνεται ἡ συνήθεια νὰ ἀνεβαίνει καὶ νὰ κοιμᾷται στὴ μαλλιαρὴ τῆ ράχη τοῦ καλοῦ τοῦ Φίλη, τοῦ σωτήρα της.

R. GUÉNON

Η ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΔΥΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ἐνν ἀπὸ τὰ εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ σύγχρονου κόσμου εἶναι τὸ σχίσμα πὸν βλέπει κανεὶς νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσης: Ἄν καὶ ἔχωμε μιλῆσει ἄλλοτε γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα εἰδικώτερα, εἶναι ἐν τούτοις ἀνάγκη νὰ ξαναγυρίσωμε σ' αὐτὸ ἰδῶ γιὰ νὰ καθορισθῶν μερικὲς ἀπόψεις καὶ νὰ διαλυθῶν κάποιες παρεξηγήσεις. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὑπῆρχαν πάντοτε πολλοὶ καὶ διάφοροι πολιτισμοί, πὸν καθένας τους ἐξελίχθηκε μὲ δικὸ του τρόπο καὶ κατεύθυνση πὸν ἦταν σύμφωνη μὲ τὶς ἰκανότητες αὐτοῦ τοῦ λαοῦ ἢ αὐτῆς τῆς φυλῆς. Διάκριση ὅμως δὲν σημαίνει ἀντίθεση καὶ μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἓνα εἶδος ἰσοδυναμίας μεταξὺ πολιτισμῶν πὸν ἔχουν πολὺ διαφορετικὲς μορφές, τῆ στιγμῇ πὸν θὰ βασιζόνται ὅλοι πάνω στὶς ἴδιες βασικὲς ἀρχές καὶ δὲν θὰ ἀντιπροσωπεύουν παρὰ μόνον ἐφαρμογὲς αὐτῶν τῶν βασικῶν ἀρχῶν, ἂν καὶ οἱ ἐφαρμογὲς αὐτὲς θὰ ἔχουν ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τὴν προϋπόθεση διαφορετικῶν περιστάσεων.

Αὐτὸ συμβαίνει σὲ ὅλους ἐκείνους τοὺς πολιτισμοὺς πὸν μποροῦμε νὰ τοὺς ὀνομάσωμε κανονικοὺς ἢ πολιτισμοὺς πὸν ἔχουν τὴν βάση τους στὴν παράδοση· δὲν ὑπάρχει μεταξὺ τους καμὰ σοβαρὴ ἀντίθεση καὶ οἱ διαφωνίες—ἂν ὑπάρχουν— δὲν εἶναι παρὰ ἐξωτερικὲς καὶ ἐπιφανειακές. Ἀντίθετα ἓνας πολιτισμὸς πὸν δὲν ἀναγνωρίζει καμὴν ἀνώτερη ἀρχή, πὸν στὴν πραγματικότητα μάλιστα δὲν εἶναι βασισμένος παρὰ σὲ μίαν ἀρνησὴ τῶν βασικῶν ἀρχῶν, ἔχει χάσει, γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, κάθε μέσο συνεννόησης μὲ τοὺς ἄλλους, γιὰτι αὐτὴ ἡ συνεννόηση γιὰ νὰ εἶναι πραγμα-

τικὰ βαθεῖα καὶ ἀποτελεσματικὴ δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῇ παρὰ ἐκ τῶν ἄνω, δηλ. μ' ἐκεῖνο ἀκριβῶς πὸν λείπει ἀπ' αὐτὸν τὸν πολιτισμὸ, τὸν παραστρατημένο καὶ ἀκανόνιστο. Ἐχομε λοιπόν, στὴ σημερινὴ κατάσταση τοῦ κόσμου, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τοὺς πολιτισμοὺς πὸν ἔμειναν πιστοὶ στὸ πνεῦμα τῆς παραδόσεως καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ Ἀνατολικοὶ πολιτισμοί, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἓναν πολιτισμὸ καθαρὰ ἀντίθετο πρὸς τὴν παράδοση, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ σύγχρονος δυτικὸς πολιτισμὸς.

Ἐν τούτοις ἐφθασαν ὡς τὸ σημεῖον ἄμφισβητήσουν ἀκόμη καὶ τὸ ἂν ὁ χωρισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος σὲ Ἀνατολή καὶ Δύση ἀνταποκρίνεται σὲ μιά πραγματικότητα. Γι' αὐτὸ ὅμως, τοῦλάχιστον στὴ σημερινὴν ἐποχῇ, δὲν φαίνεται ὅτι μπορεῖ στὰ σοβαρὰ νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία. Πρῶτα πρῶτα, τὸ ὅτι ὑπάρχει ἓνας δυτικὸς πολιτισμὸς κοινὸς στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερικὴ εἶναι ἓνα γεγονὸς πὸν σ' αὐτὸ ὅλος ὁ κόσμος, πρέπει νὰ συμφωνήσῃ, ὅποι ἀδήποτε κι ἂν εἶναι ἡ κρίση πὸν θὰ σχηματίσῃ κανεὶς γιὰ τὴν ἀξία αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἀνατολή, τὰ πράγματα δὲν εἶναι τόσο ἀπλᾶ γιὰτι ὑπάρχουν πραγματικὰ ὄχι ἓνας ἀλλὰ πολλοὶ πολιτισμοί. Ἀρκεῖ ὅμως νὰ ἔχουν αὐτοὶ οἱ πολιτισμοὶ μερικὰ κοινὰ γνωρίσματα, ἐκεῖνα πὸν χαρακτηρίζουν αὐτὸ πὸν ὀνομάσαμε πολιτισμὸ βασισμένο στὴν παράδοση καὶ ἀρκεῖ νὰ μὴ βρίσκονται αὐτὰ τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ στὸν Δυτικὸ πολιτισμὸ, γιὰ νὰ εἶναι ἡ διάκριση ἀκόμα καὶ ἡ ἀντίθεση, μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσης τέλεια δικαιολογημένη. Ἐπομένως

τά πράγματα είναι έτσι και το χαρακτηριστικό του δεσμού προς την παράδοση είναι πραγματικά κοινό σ' όλους τους 'Ανατολικούς πολιτισμούς' γι' αυτούς θα ξαναθυμίσουμε, για να προσδιορισθούν καλύτερα οι ιδέες, τη γενική διάκριση που παραδεχτήκαμε πρωτότερα και που, αν και είναι ίσως, λίγο απλοποιημένη, εις ό,τι αφορά τις λεπτομέρειες, είναι εν τούτοις σωστή όταν έχει κανείς υπ' όψει του τις μεγάλες γραμμές: 'Η «'Απω 'Ανατολή», που αντιπροσωπεύεται κυρίως από τον Κινέζικο πολιτισμό, ή «Μέση 'Ανατολή» με τον 'Ινδικό πολιτισμό, ή «'Εγγύς—'Ανατολή» με τον Μουσουλμανικό πολιτισμό. Πρέπει να προσθέσουμε ότι αυτόν τον τελευταίο, σε πολλές απόψεις, θα έπρεπε να τον ιδή κανείς μάλλον σαν διάμεσο, μεταξύ 'Ανατολής και Δύσης κι'ότι μάλιστα πολλά από τα χαρακτηριστικά του τον κάνουν να μοιάζει, πρό πάντων, με τον μεσαιωνικό δυτικό πολιτισμό. 'Αν τον δει όμως κανείς σχετικά με την σύγχρονη Δύση, πρέπει να αναγνωρίσει ότι κι' αυτός της αντίτιθεται, όπως και οι καθαρά 'Ανατολικοί πολιτισμοί, και, επομένως, απ' αυτή την άποψη πρέπει να τον ενώσουμε μαζί της.

Σ' αυτό πρέπει να επιμείνουμε: ή αντίθεση μεταξύ 'Ανατολής και Δύσης δεν θα είχε κανένα λόγο να υπάρχει όταν θα υπήρχαν και στη Δύση πολιτισμοί βασισμένοι στην παράδοση. Επομένως δεν έχει σημασία παρά μόνον όταν πρόκειται ειδικά για την σύγχρονη Δύση, γιατί αυτή ή αντίθεση είναι μάλλον αντίθεση πνευματική παρά αντίθεση δυο περισσώτερο ή λιγώτερο καθαρά ξεχωρισμένων γεωγραφικών περιοχών. Σε ώριμες εποχές, που ή πλησιέστερή τους προς εμάς είναι ο Μεσαίωνας, το δυτικό πνεύμα έμοιαζε πολύ, στις σημαντικότερες πλευρές του, με αυτό που είναι ακόμη σήμερα το ανατολικό πνεύμα, πολύ περισσότερο παρά όσο μοιάζει με τον έαυτό του όπως έγινε στα νεώτερα χρόνια. Τον δυτικό πολιτισμό μπορούσε κανείς τότε να τον συγκρίνει με τους 'Ανατολικούς πολιτισμούς, απaráλλαχτα όπως μπορεί να συγκρίνει τους ανατολικούς πολιτισμούς μεταξύ τους. Δημιουργήθηκε, τους τελευταίους αιώνες, μια αξιοπαρατήρητη αλλαγή, πολύ πειθό σοβαρή από όλες τις παρεκκλίσεις που μόρεσαν να εκδηλωθούν πρω-

τότερα σε εποχές παρακμής αφού φτάνει ως ένα αληθινό αναποδογύρισμα της κατασκευαστικής της δοσμένης στην ανθρώπινη ενέργεια: αυτή ή αλλαγή γεννήθηκε αποκλειστικά μέσα στον Δυτικό κόσμο. Συνεπώς όταν λέμε δυτικό πνεύμα, έχοντας υπ' όψει μας αυτό που σήμερα υπάρχει, πρέπει να καταλαβαίνουμε μ' αυτή την έκφραση το νεώτερο πνεύμα και έπειδή το άλλο πνεύμα δεν διατηρήθηκε παρά μόνο στην 'Ανατολή, μπορούμε, πάντα σχετικά με τις σημερινές συνθήκες, να το ονομάσουμε 'Ανατολικό πνεύμα. Αυτοί οι δυο όροι, μαζί, δεν εκφράζουν παρά μια πραγματική κατάσταση. Και αν φαίνεται πολύ καθαρά ότι το ένα απ' αυτά τα δύο πνεύματα είναι σήμερα πραγματικά δυτικό, γιατί ή εμφάνισή του άνηκε στη νεώτερη ιστορία, δεν έχουμε σκοπό να προδικάσουμε τίποτα όσον αφορά την προέλευση του άλλου, που ήταν άλλοτε κοινό και στην 'Ανατολή και στη Δύση και που ή αρχή του, στην πραγματικότητα, πρέπει να συγχέεται με την αρχή της ίδιας της ανθρωπότητας, αφού είναι το πνεύμα που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κανονικό, ακριβώς γιατί έχει εμπνεύσει όλους τους πολιτισμούς που ξέρουμε, περισσότερο ή λιγώτερο με μια μόνο εξαίρεση: τον σύγχρονο δυτικό πολιτισμό.

Κάποιοι που, χωρίς άμφιβολία, δεν είχαν κάμει τον κόπο να διαβάσουν τα βιβλία μας, πίστεψαν ότι έπρεπε να μας κατηγορήσουν ότι είπαμε πως όλα τα δόγματα τα βασισμένα στην παράδοση είχαν ανατολική καταγωγή, ότι και ή ίδια ή αρχαιότητα, σε όλες τις εποχές, είχε πάντα πάρε τις παραδόσεις της από την 'Ανατολή, ποτέ δεν εγράψαμε τίποτα παρόμοιο ούτε καν κάτι που να μπορεί να υποβάλλει στον άναγνώστη μια τέτοια ιδέα, για τον απλούστατο λόγο ότι ξέρουμε πολύ καλά πως αυτό είναι λάθος. Πραγματικά, ακριβώς τα δεδομένα της παραδόσεως πολεμούν μια τέτοια διαβεβαίωση. Παντού βρίσκει κανείς την κατηγορηματική διαβεβαίωση ότι, ή αρχέγονη παράδοση του σημερινού κύκλου έχει έρθει από τις υπερβόρειες χώρες. 'Υπήρξαν ύστερα πολλά δευτερεύοντα ρεύματα, που αντιστοιχούν σε διάφορες περιόδους ένα από τα σημαν-

τικώτερα απ' αυτά τα ρεύματα. τουλάχιστον από κείνα που τα έχουν τους φαίνονται ακόμα, πήγε αναμφισβήτητα από τη Δύση προς την 'Ανατολή. 'Ολο αυτό όμως αναφέρεται σε εποχές που βρίσκονται πολύ πειθό πέρα από κείνες που τις λένε κοινώς «προϊστορικές» και δεν είναι αυτό εκείνο που έχουμε υπ' όψει μας. 'Εκείνο που λέμε είναι, πρώτα-πρώτα, ότι, εδώ και πάρα πολύ καιρό, ή παρακαταθήκη της αρχέγονης παραδόσεως μεταφέρθηκε στην 'Ανατολή κι'ότι εκεί βρίσκονται τώρα οι δογματικές μορφές που από κεί άμεσώτερα επήγασαν, κι' ύστερα ότι, στη σημερινή κατάσταση των πραγμάτων, το αληθινό πνεύμα της παραδόσεως με όλα τα έπακόλουθα του, δεν έχει πια αυθεντικούς αντιπροσώπους παρά μόνο στην 'Ανατολή. Για να συμπληρώσουμε αυτή την τακτοποίηση πρέπει να εξηγηθούμε επίσης, τουλάχιστον σύντομα, πάνω σε κάποιες ιδέες νι παλινορθωθή κάποια «δυτική παράδοση», ιδέες που είδαν το φως σε διάφορους σύγχρονους κύκλους. Το μόνο ένδιαφέρον που παρουσιάζουν κατά βάθος είναι ότι δείχνουν πως κάποια πνεύματα δεν είναι πια ικανοποιημένα από τη νεώτερη άρνηση, ότι νοιώθουν πως τους χρειάζεται κάποιο πράγμα διαφορετικό από κείνο που τους δίνει ή εποχή μας, ότι διαβλέπουν τη δυνατότητα μιας έπιστροφής προς την παράδοση, υπό τη μία ή την άλλη μορφή, σαν το μοναδικό μέσον για να βγούμε από τη σημερινή κρίση. Δυστυχώς «τρανσισιοναλισμός» και το αληθινό πνεύμα της παραδόσεως δεν είναι καθόλου το ίδιο πράγμα. Μπορεί να μην είναι, και τις περισσότερες φορές δεν είναι πραγματικά, παρά μια απλή τάση, μια λαχτάρα περισσότερο ή λιγώτερο ακαθόριστη, που δεν προϋποθέτει καμιάν αληθινή γνώση. Και μέσα στη διανοητική σύγχυση του καιρού μας, αυτή ή λαχτάρα προκαλεί προπάντων, πρέπει να το πούμε, φανταστικές και χιμαιρικές αντιλήψεις, που δεν έχουν καμιά σοβαρή βάση. Μή βρίσκοντας καμιά αυθεντική παράδοση για να μπορέσουν να στηριχθούν, φτάνουν ως το να φανταστούν ψευτοπαραδόσεις που δεν υπήρξαν ποτέ και που κι' αυτές, όπως κι' εκείνο που ήθελαν να αντικαταστήσουν μ' αυτές, δεν έχουν μέσα τους καμιά βασική αρχή. Αυ-

τά τα κατασκευάσματα είναι ή αντανάκλαση όλης της σύγχρονης άταξίας κι' όποιες κι' αν ήταν οι προθέσεις εκείνων που τα έφευραν το μόνο τους αποτέλεσμα ήταν να συνεισφέρουν στη γενική άπιστοροπία. Θα σημειώσουμε μόνο, από αυτό το είδος, την δήθεν «δυτική παράδοση», που την έφτιαξαν κάποιοι αποκρυφιστές με τη βοήθειά των πιο άνόμοιων στοιχείων και που ήταν προωρισμένη προπάντων να συναγωνισθή μια «ανατολική παράδοση» όχι λιγώτερο φανταστική, των θεοσόφων έχουμε μιλήσει άλλοι αρκετά γι' αυτά τα πράγματα και προτιμούμε να έρθουμε άμέσως στην εξέταση κάποιων άλλων θεωριών, που μπορούν να φανούν πειθό αξιοπρόσεχτες, γιατί βρίσκει κανείς σ' αυτές την έπιθυμία, τουλάχιστον, να έπιπλασθούν παραδόσεις που είχαν κάποτε πραγματική ύπαρξη.

'Αναφέραμε πρωτότερα το ρεύμα της παραδόσεως που βγήκε από τις δυτικές χώρες οι διηγούμενες των αρχαίων, σχετικά με την 'Ατλαντίδα, δείχνουν την καταγωγή του ύστερ' από τη καταστροφή αυτής της ήπειρου, που είναι ο τελευταίος από τους μεγάλους κατακλισμούς που έγιναν στο παρελθόν, φαίνεται άμφιβολο ότι απομεινάρια αυτής της παραδόσεως μεταφέρθηκαν σε διάφορες χώρες, όπου άνακατεύθηκαν με άλλες παραδόσεις που υπήρχαν από πριν και κυρίως με παρακλάδια της μεγάλης υπερβόρειας παραδόσεως είναι πολύ πιθανόν τα Κελτικά δόγματα, ειδικά, να είναι ένα από τα προϊόντα αυτής της ένωσης. Κάθε άλλο παρά να θέλωμε να άμφισβητήσουμε αυτά τα πράγματα πρέπει όμως να σκεφθή κανείς καλά ότι ή καθαρή «άτλαντική» μορφή έχει χαθεί, εδώ και χιλιάδες χρόνια, μαζί με τον πολιτισμό που της άνηκε, και πως ή καταστροφή της δεν μπορεί να δημιουργήθηκε παρά εξ αίτιας μιας παρεκλίσεως που ίσως, από μερικές απόψεις, θα μπορούσε κανείς να την συγκρίνει μ' αυτή που διαπιστώνουμε σήμερα, αν και με κάποια άξιοσημείωτη διαφορά έπειδή ή ανθρωπότητα δεν είχε μπει ακόμα στο Καλί—Γιούγκα. 'Ακόμα αυτή ή παράδοση άντιστοιχούσε σε μια δευτερεύουσα μόνο περίοδο του κύκλου μας και θα ήταν μια μεγάλη πλάνη το να θελήσει κανείς να την ταυτίσει με

την ἀρχέγονη παράδοση, ἀπ' ὅπου ἐπήγασαν ὅλες οἱ ἄλλες καὶ πού εἶναι ἡ μόνη πού διατηρεῖται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Ὁ δὲ ἦταν ἀκαιροὶ νὰ ἐκθέσουμε ἐδῶ ὅλα τὰ δεδομένα πού δικαιολογοῦν αὐτὲς τὶς βεβαιώσεις· δὲν θὰ κρατήσουμε παρὰ μόνο τὸ συμπέρασμα, δηλαδή ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ξαναζωντανέψουμε σήμερα μιὰ «ἀτλαντική» παράδοση, ἀπ' αὐτὴν ἀκόμα καὶ τὸν ἀ δευτέρου ἀπ' αὐτὴν περισσότερο ἢ λιγώτερο ἄμεσα· ὑπάρχει, ἄλλωστε πολλὴ φαντασία μέσα στὶς τέτοιες ἀπόπειρες. Εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀληθινὸ, ὅτι μπορεῖ ν' εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀναζήτηση τῆς ἀρχῆς τῶν στοιχείων πού βρίσκονται σὲ παραδόσεις μεταγενέστερες, ἂν, ἐννοεῖται, γίνῃ αὐτὸ μὲ ὅλες τὶς προφυλάξεις πού εἶναι ἀναγκαῖες γιὰ νὰ προφυλαχθοῦμε ἀπὸ ὀρισιμένες παραισθήσεις. Αὐτὲς ὅμως οἱ ἔρευνοι δὲν μποροῦν, σὲ καμιά περίπτωση, νὰ καταλήξουν στὴν ἀνάσταση μιᾶς παραδόσεως πού δὲν θὰ ἦταν προσαρμοσμένη μὲ καμιά ἀπὸ τὶς σημερινὲς συνθήκες τοῦ κόσμου μας.

Υπάρχουν ἄλλοι πού θέλουν νὰ δεθοῦν μὲ τὸν «Κελτισμό», καὶ ἐπειδὴ ἐπικαλοῦνται κάτι πού εἶναι λιγώτερο μακρυνὸ γιὰ μᾶς, μπορεῖ νὰ φανῇ ὅτι αὐτὸ πού προτείνουν εἶναι εὐκολώτερο νὰ πραγματοποιηθῇ. Ἐν τούτοις, πού θὰ βροῦν σήμερα τὸν «Κελτισμό» καθαρὸ καὶ μὲ τόση ἀκόμα ζωτικότητά μέσα του ὥστε νὰ μπορῇ κανεὶς νὰ στηριχθῇ πᾶν του; Δὲν μιλάμε βέβαια γιὰ ἀνατύπωση ἀρχαιολογικῆ ἢ ἀπλῶς «φιλολογικῆ» σὰν αὐτὲς πού εἶδαμε. Πρόκειται γιὰ κάτι ἐντελῶς διαφορετικόν. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι πολλὰ Κελτικὰ στοιχεῖα, πού πρέπει ν' ἀναγνωρισθοῦν καὶ πού μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν, ἔχουν φθάσει ὡς ἐμᾶς μὲ διάφορα διχάσματα. Αὐτὰ ὅμως τὰ στοιχεῖα ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὸ ν' ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἀκριβῆ ὁλότητα μιᾶς παραδόσεως καὶ—πράγμα πού εἶναι πολὺ παράξενο—αὐτὴ ἢ παράδοση, στοὺς τόπους ἀκόμα ὅπου ἔζησε ἄλλοτε, εἶναι τώρα πῶς ἄγνωστη ἀπὸ τὶς παραδόσεις πολλῶν πολιτισμῶν πού ἦταν πάντα ξένοι γι' αὐτοὺς τοὺς τόπους. Δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὸ μέσα κάτι πού θὰ ἔπρεπε νὰ βάλῃ σὲ σκέψεις τοῦλάχιστον ἐκείνους πού δὲν εἶναι τελείως κυριαρχημένοι ἀπὸ μιὰ προκατάληψη; Προσθέτουμε: Σ' ὅλες τὶς περιπτώσεις ὅπως αὐτὴ, ὅπου ἔχει νὰ κάμῃ κανεὶς

μὲ ἐρείπια χαμένων πολιτισμῶν, δὲν μπορεῖ, νὰ καταλάβῃ σωστὰ αὐτοὺς τοὺς πολιτισμοὺς παρὰ μόνο συγκρίνοντάς τους μὲ τὰ ὁμοιογενῆ στοιχεῖα τῶν πολιτισμῶν, τῆς παραδόσεως πού ζοῦν ἀκόμα. Καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ τὸ ἴδιο γιὰ τὸν Μεσαίωνα ἀκόμα, ὅπου, βρίσκουμε τόσα πράγματα πού ἡ σημασία τους εἶναι, γιὰ τοὺς σύγχρονους δυτικούς, χαμένη. Τὸ νὰ φέρουμε τοὺς πολιτισμοὺς σὲ ἐπαφὴ μὲ τὶς παραδόσεις, πού τὸ πνεῦμα τους ὑπάρχει πάντα, εἶναι ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ ξαναζωντανέψουμε κάθε τι πού μπορεῖ νὰ ζῆσῃ. Σ' αὐτό, ὅπως πολὺ συχνὰ ὡς τώρα ἐδείξαμε, βρίσκεται μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ὑπηρεσίες πού μπορεῖ νὰ προσφέρῃ ἡ Ἀνατολὴ στὴ Δύση. Δὲν πρόκειται ν' ἀρνηθοῦμε ὅτι ἐπέζησε κάποιον «Κελτικὸ πνεῦμα», πού μπορεῖ νὰ ἐκδηλώνεται ἀκόμα κάτω ἀπὸ διάφορες μορφές, ὅπως ἐγίνε ὡς τώρα σὲ διάφορες ἐποχές· ὅταν ὅμως ἔρχονται νὰ μᾶς βεβαιώσουν ὅτι ὑπάρχουν πάντα πνευματικὰ κέντρα πού διατηροῦν ὁλοκληρωμένη τὴ δρυϊδικὴ παράδοση, περιμένουμε νὰ μᾶς δώσουν τὴν ἀπόδειξη καὶ, μέχρι νεωτέρας διαταγῆς, αὐτὸ μᾶς φαίνεται πολὺ ἀμφίβολο, ἂν ὄχι ἀπολύτως ἀπίθανο.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ κελτικὰ στοιχεῖα πού ὑπῆρχαν, τὰ ἀφωμοίωσε στὸν Μεσαίωνα ὁ χριστιανισμός· τὸ συναξάρι τοῦ «Ἀγίου Γκράαλ» μὰζὺ μὲ ὅλα ἐκεῖνα πού συνδέονται μαζὺ του, εἶναι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη, ἓνα παράδειγμα εἰδικὰ ἀποδεικτικὸ καὶ σημαντικὸ Σκεπτόμαστε, ἄλλωστε, ὅτι μιὰ δυτικὴ παράδοση, ἂν κατάρθωνε νὰ ξαναδημιουργηθῇ, θὰ ἔπερνε μιὰν ἀπολύτως θρησκευτικὴ ἐξωτερικὴ μορφή, στὴν πειρὴ ἀύστηρῃ ἐννοία τῆς λέξεως καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ μορφή δὲν θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι παρὰ ἡ χριστιανικὴ, γιὰτι, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, οἱ ἄλλες πιθανὲς μορφές εἶναι, ἐδῶ καὶ πάρα πολὺν καιρὸ ξένες πρὸς τὴ δυτικὴ νοοτροπία καὶ, ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἐπειδὴ μόνον στὸν χριστιανισμὸ, καὶ ἀκριβέστερα ἀκόμη στὸν Καθολισμὸ, βρίσκονται γιὰ τὴ Δύση, τὰ ἀποεινάρια τοῦ πνεύματος τῆς παραδόσεως πού ζοῦν ἀκόμα.

Κάθε «παρὰδοσιακὴ» ἀπόπειρα, πού ἀγνοεῖ αὐτὸ τὸ γεγονὸς εἶναι προωρισμένη νὰ ἀποτύχῃ γιὰτι τῆς λείπει ἡ βάση. Εἶ-

ναι πολὺ φανερό ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ στηριχθοῦμε παρὰ σὲ κάτι πού πραγματικὰ ὑπάρχει καὶ ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἡ συνέχεια ἔχει κοπῆ δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρξουν παρὰ ἀνασυστάσεις τεχνιτῆς πού δὲν μποροῦν νὰ εἶναι βιώσιμες. Ἄν μᾶς φέρουν τὴν ἀντίρρηση ὅτι καὶ τὸν χριστιανισμὸ ἀκόμα στὴν ἐποχὴ μας, δὲν τὸν καταλαβαίνουμε πᾶς ἀληθινὰ καὶ στὴ βαθεῖα σημασία του θ' ἀπαντήσουμε ὅτι ἐρύλαξε τοῦλάχιστον μέσα στὴ μορφή του ὅλα τὰ στοιχεῖα πού ἀπαιτοῦνται γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὴ βάση πού μᾶς χρειάζεται.

Ἡ λιγώτερο χιμαιρικὴ ἀπόπειρα, πού δὲν προσκρούει σὲ πράγματα ἀμέσως ἀδύνατα, θὰ ἦταν λοιπὸν ἐκείνη πού θὰ ἐσκόπευε νὰ ξαναφέρῃ κάτι, παρόμοιο μ' ἐκεῖνο πού ὑπῆρχε στὸν Μεσαίωνα, μὲ τὶς διαφορὰς πού ἐπέφερε ἡ μεταβολὴ τῶν περιστάσεων καὶ γιὰ κάθε τι πού εἶναι ὁλοκληρωτικὰ χαμένο στὴ Δύση, θὰ ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθεια τῶν παραδόσεων πού ἔχουν διατηρηθῇ ὁλοκληρωμένες, ὅπως πρὸ ὀλίγου ἐλέγαμε, καὶ νὰ κάμῃ ἀμέσως κατόπι μιὰ ἐργασία προσαρμογῆς πού δὲν θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ παρὰ ἀπὸ μιὰ γερὰ συγχροτημένη διαλεκτὴ, τάξη μορφωμένων. Ὁλ' αὐτὰ τὰ εἶχαμε πεῖ. Χρειάζεται ὅμως νὰ ἐπιμενουμε ἀκόμα, γιὰτι πρέπει νὰ καταλάβουμε καλὰ ὅτι, ἂν τὶς ἀνατολικὲς παραδόσεις, μέσα στὶς δικῆς τους μορφές, μπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ τις ἀφομοίωσῃ μιὰ διαλεκτὴ τάξη πού, ἀπὸ τὴν ἐννοία τῆς γιὰ νὰ ποῦμε ἔτσι θάχῃ, τὸ χαρακτηριστικὸ ν' εἶναι ἐξῶ ἀπὸ κάθε μορφή, κάθε τὶς ἴδιες ἀντιθέσεις ἀνατολικῆς παραδόσεως μὲ τὶς δικῆς τους μορφές δὲν θὰ μπορέσῃ, δίχως ἀμβιβολία νὰ τις ἀφομοίωσῃ ποτέ, ἐκτός μόνο ἂν γίνονταν μετασχηματισμοὶ ἀπρόβλεπτοι, τὸ σύνολο τῶν Δυτικῶν, γιὰτι οἱ Ἀνατολικὲς παραδόσεις δὲν εἶναι φτιαγμένες γι' αὐτοὺς. Ἄν μιὰ διαλεκτὴ τάξη Δυτικῶν μπορέσῃ νὰ σχηματισθῇ, ἢ ἀληθινὴ γνώση τῶν ἀνατολικῶν δογμάτων, γιὰ τὸν λόγο πού εἶπαμε, θὰ τῆς εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ τελειώσῃ τὴν ἀποστολή της. Ἐκεῖνοι ὅμως πού δὲν θάχουν παρὰ νὰ μαζέψουν τὸ κέρδος τῆς δουλειᾶς της καὶ πού θὰ εἶναι οἱ πολλοὶ θὰ μπορέσουν θαυμάσια νὰ μὴν καταλαβαίνονται ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ ἢ ἐπίδραση αὐτῶν τῶν πραγμάτων πού,

γιὰ νὰ ποῦμε ἔτσι, δὲν θὰ τὰ ὑποψιάζονται καὶ καθόλου οἱ πολλοὶ καὶ πού, ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ θὰ γίνῃ μὲ μέσα πού ἢ σημασία τους θὰ ξεφεύγῃ ἀπ' αὐτοὺς ὁλοκληρωτικὰ, δὲν θὰ εἶναι γι' αὐτὸ λιγώτερο πραγματικὴ. Ποτέ δὲν εἶπαμε τίποτα διαφορετικόν. Νομίσσαμε ὅμως πῶς ἔπρεπε νὰ τὸ ξαναποῦμε ἐδῶ ὅσο γίνεταί πῶς καθαρὰ γιὰτι ἂν πρέπει νὰ περιμένουμε ὅτι δὲν θὰ μᾶς καταλαβαίνουν ὅλοι πάντοτε, φυλαγώμαστε ὅμως τοῦλάχιστον ἀπ' αὐτό: νὰ μὴν ἀποδίδουν σὲ μᾶς σκοποὺς πού δὲν εἶναι καθόλου σκοποὶ μας.

Ἄς ἀφήσουμε ὅμως τώρα κατὰ μέρος ὅλες τὶς προκαταλήψεις, ἀφοῦ ἡ σημερινὴ κατάσταση τῶν πραγμάτων πρέπει πρὸ πάντων νὰ μᾶς ἀπασχολῇ, κι' ἄς ξαναγυρίσουμε πάλι μὴ στιγμὴ στὶς ἰδέες ἐκεῖνες ν' ἀποκατασταθῇ ἡ «δυτικὴ παράδοση», ὅπως μποροῦμε νὰ τις ἰδοῦμε γύρω μας. Μιὰ μόνον παρατήρηση θὰ ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι οἱ ἰδέες αὐτὲς δὲν εἶναι καθόλου «ἐν τάξει», ἂν ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιήσουμε αὐτὴ τὴν ἔκφραση: τὶς ἀντιλαμβάνονται σχεδὸν πάντα μ' ἓνα πνεῦμα ἐχθρᾶς, πού τὴν ὁμολογοῦν περισσότερο ἢ λιγώτερο, ἀπέναντι τῆς Ἀνατολῆς. Κι' ἐκεῖνοι ἀκόμα πού θὰ ἠθελαν νὰ στηριχθοῦν στὸν χριστιανισμὸ, ἐμπνέονται κάποτε, πρέπει νὰ τὸ ποῦμε, ἀπὸ αὐτὸ τὸ πνεῦμα. Φαίνονται ὅτι ζητοῦν πρὸ πάντων ν' ἀνακαλύψουν ἀντιθέσεις πού στὴν πραγματικότητά, εἶναι τελείως ἀνύπαρκτες.

Κι' ἔτσι ἀκούσαμε αὐτὴ τὴν παράλογη γνώμη ὅτι ἂν τὰ ἴδια πράγματα βρίσκονται συγχρόνως στὸν χριστιανισμὸ καὶ στὰ Ἀνατολικὰ δόγματα καὶ ἔχουν ἐκφρασθῇ καὶ στὸ ἓνα μέρος καὶ στὸ ἄλλο μὲ τὴν ἴδια σχεδὸν μορφή, ἐν τούτοις δὲν ἔχουν τὴν ἴδια σημασία καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις, ὅτι μάλιστα ἔχουν ἀντίθετες σημασίες! Ἐκεῖνοι πού βεβαιώνουν παρόμοια πράγματα φανερώνουν μ' αὐτό, ὅποιες καὶ ἂν εἶναι οἱ προθέσεις τους ὅτι δὲν ἔχουν προχωρήσει πολὺ στὴν κατανόηση τῶν δογμάτων πού βγαίνουν μὲς ἀπὸ τὴν παράδοση, ἀφοῦ δὲν μπόρεσαν νὰ διακρίνουν τὴ βασικὴ ταυτότητα πού κρύβεται κάτω ἀπ' ὅλες τὶς διαφορὰς τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς κι' ὅτι ἐκεῖ ἀκόμα ὅπου ἢ ταυτο-

τητα γίνεται τελείως φανερή επιμένουν ακόμη να τήν παραγνωρίζουν. Επίσης αυτοί εδώ δεν αντιμετωπίζουν και τον χριστιανισμό τόν ίδιο παρά μ' έναν έντελως εξωτερικό τρόπο που δεν θά μπορούσε να είναι ανάλογος με τήν έννοια μιας αληθινής διδασκαλίας που ξεπηδάει από τήν παράδοση και που δίνει σ' όλες τις τάξεις μια τέλεια σύνθετη. Τους λείπει ή βασική αρχή, ενώ είναι ποτισμένοι πολύ περισσότερο απ' όσο φαντάζονται από τό ίδιο τό δυτικό πνεύμα που εν τούτοις ήθελεν να τό πολεμήσουν.

Κι' όταν τους συμβαίνει να μεταχειρισθούν τή λέξη «παράδοση» δεν τήν πέρνουν, βέβαια, με τήν ίδια έννοια που τήν πέρνουμε εμείς.

Στή διανοητική σύγχυση που χαρακτηρίζει τήν εποχή μας έφτασαν να χρησιμοποιούν αδιακρίτως τήν ίδια λέξη «παράδοση» προκειμένου για διάφορα πράγματα, συχνά έντελως άσήμαντα και κάποτε έντελως σημερινής καταγωγής. Σημειώσαμε άλλοτε μια παράμοια κατάχρηση πάνω στη λέξη «θρησκεία». Πρέπει να μὴν έμπιστεύεται κανείς αυτά τα γλωσσικά παραστρατήματα που φανερώνουν ένα είδος έκφυλισμού τών αντίστοιχων ιδεών. Και δεν άρκει να λέγεται κανείς άπαδός τής παραδόσεως για να είναι βέβαιο ότι ζητάει, έστω και άτελώς, εκείνο που είναι ή «παράδοση» στην αληθινή σημασία τής λέξεως αυτής. Εμείς, από μέρους μας, δεν δίνουμε, με κανέναν τρόπο αυτό τό όνομα σε κάθε τί που ανήκει στην καθαρά ανθρώπινη τάξη. Δεν είναι παράκαιρο να τό δηλώσουμε αυτό καθαρά και ξάστερα τή στιγμή που συναντάει κανείς σε κάθε στιγμή μιá έκφραση όπως «φιλοσοφία που στηρίζεται στην παράδοση» παραδείγματος χάρι. Μια φιλοσοφία, κι' όταν ακόμα είναι αληθινή, τί μπορεί να είναι, δεν έχει κανένα δικαίωμα πάνω σ' αυτόν τόν τίτλο, γιατί βρίσκεται όλόκληρο μέσα στη λογική τάξη, ακόμα κι' όταν δεν άρνεύται ότι τήν ξεπερνάει, και γιατί δεν είναι παρά μιá οικοδομή χτισμένη από ανθρώπους χωρίς άποκάλυψη ή έμπνευση κανενός είδους, ή, για να συνοψίσουμε όλ' αυτά σε μιá λέξη, γιατί είναι κάτι τό αναγκαστικά «βέβηλο». Άλλωστε στο πείσμα όλων τών παραισθήσεων όπου φαίνεται ότι ευχάριστα κολυμπούν μερι-

κοί, δεν μπορεί βέβαια άρκετή μιá 'Επισάωμη τελείως διανοητική για ν' άνορθώσει τή νοοτροπία μιας φυλής ή μιας έποχής. Και μäs χρειάζεται για' αυτό κάτι άλλο κι' όχι μιá φιλοσοφική θεωρία που, και στην πιό ευνοϊκή περίπτωση, είναι καταδικασμένη, από τήν ίδια τή φύση της, να μείνη τελείως εξωτερική και να βρίσκεται πολύ περισσότερο στα λόγια παρά μέσα στα πράγματα. Για να ξαναφέρουμε τή χαμένη παράδοση, για να τήν ξαναζωντανέψουμε πραγματικά μäs χρειάζεται ή έπαφή με τό ζωντανό πνεύμα τής παραδόσεως και, τό έχουμε πει, μόνο στην 'Ατολή ζει τέλεια τό πνεύμα αυτό. Δεν είναι λιγώτερο αληθινό πώς αυτή ή δουλειά προϋποθέτει προπάντων, στή Δύση, μιá λαχτάρα για κάποιο ξαναγύρισμα στο πνεύμα τής παραδόσεως, δεν φτάνει όμως μιá άπλη λαχτάρα. Τα κάποια κινήματα τής «άντισυγχρονιστικής» αντίδράσεως που έγιναν ως τώρα και που, κατά τή γνώμη μας, άλλωστε, δεν είναι καθόλου τέλεια, δεν μπορούν παρά να βελιώσουν τήν πεποιθήσή μας γιατί όλα εκείνο που είναι δίχως άμφιβολία έξοχο στην άρνητική και κριτική του μεριά βρίσκεται εν τούτοις πολύ μακριά από μιá πκλιόρθωση τής αληθινής διανοητικότητας και εξέλισσεται μέσα στα όρια ενός άρκετά περιορισμένου διανοητικού όριζοντα. Υπάρχει όμως μέσα σ' αυτή τήν κατεύθυνση κάποιο πράγμα που φανεώνει μιá πνευματική κατάσταση που θάπρεπε να κουραστή κανείς πολύ για ν' άνκαλύψει και τό μικρότερο ίχνος της ακόμη και πριν από λίγα χρόνια. Άν όλοι οι Δυτικοί δεν είναι πιá σύμφωνοι στο να τους φτάνη ή άποκλειστικά ύλιστική εξέλιξη του συγχρόνου πολιτισμού, αυτό, ίσως, είναι ένα σημάδι ότι για αυτούς δεν χάθηκε ακόμα όλόκληρωτικά κάθε έλπίδα σωτηρίας. Όπως κι' αν είναι, αν υποθετή ότι ή Δύση, μ' έναν οποιοδήποτε τρόπο, ξαναγυρίζει στην παράδοσή της, ή αντίθεσή της θά έπαυε, μόνο μ' αυτό, να υπάρχει, αφού δεν δημιουργήθηκε παρά εξ αίτιας του παραστρατήματος τής Δύσεως κι' άφου, στην πραγματικότητα δεν είναι παρά ή αντίθεση του πνεύματος εκείνου που ξεπετιέται από τήν παράδοση κι' εκείνο που ζητάει να τό πολεμήση. Έτσι,

αντίθετα στις ύποθέσεις εκείνων που άναφέραμε παραπάνω, τό ξαναγύρισμα στην παράδοση θά είχε, μέσα στα πρώτα του άποτελέσματα, και τό άποτέλεσμα να κάμει άμεσα δυνατή μιá ένωση με τήν 'Ανατολή, όπως είναι άμεσα δυνατή ή ένωση αυτή μεταξύ όλων τών πολιτισμών που κατέχουν στοιχεία παρόμοια ή ισοδύναμα και μόνο μεταξύ αυτών, γιατί αυτά τα στοιχεία άποτελούν τό μοναδικό έδαφος όπου μπορεί να γίνη σωστά αυτή ή ένωση. Τό αληθινό πνεύμα που στηρίζεται στην παράδοση, όποια μορφή κι' αν πάρη, είναι παντού και πάντα τό ίδιο, στο βάθος. Οι διάφορες μορφές που έχουν προσαρμοληθεί ειδικά σ' αυτές ή εκείνες τις νοητικές καταστάσεις, σε τέτοιες ή άλλωτιες τοπικές ή χρονικές περιστάσεις, δεν είναι παρά έκφράσεις μιας και τής ίδιας αλήθειας. Πρέπει όμως να μπορεί κανείς να τοποθετηθή μέσα στην τάξη τής καθαρής διανοητικότητας για να μπορεί ν' άνακαλύψει αυτή τή βασική ένότητα κάτω από τή φαινομενική πολλαπλότητά τους. Άλλωστε, σ' αυτή τή διανοητική τάξη βρίσκονται οι βασικές αρχές απ' όπου έξαρτάται κανονικά τό υπόλοιπο σαν συνέπεια ή σαν έφαρμογή περισσότερο ή λιγώτερο μακρυνή. Πάνω σ' αυτές λοιπόν τις βασικές αρχές πρέπει να γίνη ή συμφωνία κυρίως, αν πρέπει να μιλάμε για μιαν αληθινή βαθειά ένωση, άφου εδώ βρίσκεται τό βασικό και τό σπουδαίο, κι' από τή στιγμή που θά τις έχουν αυτές αληθινά καταλάβει, ή συμφωνία θά έχη γίνη μόνη της. Πρέπει πραγματικά να σημειώσουμε ότι ή γνώση τών βασικών αρχών που είναι ή κυρίως γνώση, ή μεταφυσική γνώση, στην αληθινή σημασία τής λέξεως αυτής είναι παγκόσμια όπως κι' οι βασικές αρχές οι ίδιες, όλόκληρωτικά. Λοιπόν, άπαλλαγμένες από όλες τις άτομικές συμπτώσεις, που, αντίθετως, έπεμβαίνουν αναγκαστικά από τή στιγμή που θάρθη κανείς τις έφαρμογές. Επίσης αυτό τό έδαφος τό καθαρά διανοητικό είναι τό μόνο όπου δεν παρουσιάζεται ποτέ ανάγκη να προσαρμοληθούν διαφορετικές νοοτροπίες. Άλλωστε όταν γίνη μιá δουλειά τέτοιας τάξεως δεν μένει παρά να εξελιχθούν τα άποτελέσματα για να βρεθή πραγματοποιημένη σ' όλα τα έπίπεδα ή συμφωνία,

άφου, όπως έλέγαμε, από κει έξαρτάται άμεσα ή έμμεσα τό κάθε τί. Αντίθετως ή συμφωνία που έγινε σ' ένα ειδικό έπίπεδο, έξω από τις αρχές, θά είναι πάντα έξαιρετικά άστατη και πρόσκαιρη και θά μοιάζει πολύ περισσότερο μ' έναν διπλωματικό συνδυασμό παρά με μιαν αληθινή ένωση. Γι' αυτό ή ένωση αυτή, επιμένουμε ακόμη, δεν μπορεί να γίνη παρά εκ τών άνω, κι' όχι από κάτω, πράγμα που πρέπει να τό καταλαβαίνουμε με δυό έννοιες: Πρέπει να ξεκινάει κανείς από τό πιό ψηλό που υπάρχει, δηλαδή από τις βασικές αρχές, για να κατέβη βαθμιαίως στις διάφορες τάξεις τής έφαρμογής, βλέποντας πάντα προσεκτικά τήν ιεραρχική έξάρτηση που υπάρχει μεταξύ τους.

Αυτή τή δουλειά—είναι τέτοιος ό χαρακτήρας της—δεν μπορεί να τήν κάμη παρά μιá διαλεχτή τάξη δίνοντας σ' αυτή τή λέξη τήν τελειώτερη και αληθινότερη έννοιά της: μιλούμε για μιá τάξη διαλεχτή από τή διανοητική άποψη άποκλειστικά και για μäs, δεν υπάρχει καμιά άλλη, άφου όλες οι έξωτερικές κοινωνικές διακρίσεις δεν έχουν καμιά σημασία από τήν άποψή μας.

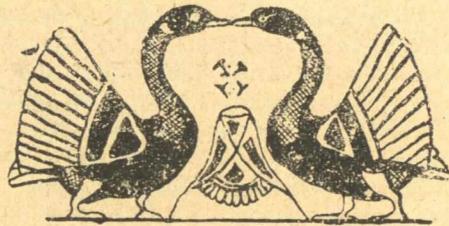
Αυτές οι λίγες σκέψεις μπορούν να κάμουν να καταλάβη κανείς τώρα πιό ειν' εκείνο που λείπει από τόν σύγχρονο δυτικό πολιτισμό, όχι μόνο δσον άφορμή τή δυνατότητα, μιας αληθινής προσεγγίσεως του με τους 'Ανατολικούς πολιτισμούς, αλλά και στον έαυτό του, για να είναι ένας κανονικός και τέλειος πολιτισμός. Άλλωστε, στην πραγματικότητα αυτά τα δυό ζητήματα είναι τόσο στενά δεμένα, ώστε δεν κάνουν παρά ένα και άκριβώς θά πουμε άμέσως γιατί είναι έτσι. Θα έχουμε να δείξουμε τώρα πιό τέλεια τί είναι τό πνεύμα που είναι αντίθετο στην παράδοση, που είναι καθαρά τό νεώτερο πνεύμα και ποιές είναι οι συνέπειες που έχει μέσα του, συνέπειες που τις βλέπουμε να ξετυλίγονται με μιá άσπλαχνη λογική μέσα στα σημερινά γεγονότα.

Πριν όμως έρθουμε σ' αυτό, επιβάλλεται μιá τελευταία σκέψη ακόμη. Τό να είναι κανείς τολμηρά «άντινεωτεριστής», δεν είναι τό ίδιο με τό να είναι κανείς «άντιδυτικός»,—αν μπορεί κανείς να χρη-

σιμοποίηση αὐτῆ τῆ λέξι—ἀφοῦ εἶναι ἴσα ἴσα τὸ ἀνάποδο: ἡ μόνη προσπάθεια ποῦ θὰ ἦταν ἀξία νὰ σώσῃ τὴ Δύση ἀπὸ τὴν ἀταξία της. Κι' ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος κανένας 'Ανατολίτης πιστὸς στὴν παράδοσή του δὲν μπορεῖ ν' ἀντικρύσῃ τὰ πράγματα ἄλλοιῶς, παρὰ ὅπως ἔμεϊς. Ὑπάρχουν βέβαια πολὺ λιγώτεροι ἐχθροὶ τῆς Δύσεως γιατί εἶναι Δύση, πρᾶγμα ποῦ, ἄλλωστε, δὲν θὰ εἶχε ἔννοια, καὶ πολὺ περισσότεροὶ ἐχθροὶ τῆς Δύσεως ὅσο, ταυτίζεται μὲ τὸν σύγχρονο πολιτισμό. Μιλοῦν μερικὸι σήμερα γιὰ τὴν «ἀμυνα τῆς Δύσεως» πρᾶγμα ποῦ εἶναι πολὺ παράξενο, ὅπως θὰ ἴδοιμε πιὸ πέρα, ἢ Δύση εἶναι ἐκεῖνη ποῦ ἀπειλεῖ νὰ κατακλύσῃ τὸ κάθε τι καὶ νὰ παρασύρῃ τὴν ἀνθρωπότητα ὀλόκληρη μέσα στὸν ἀνεμοστρόβιλο τῆς παρασρατημένης ἐνεργητικότητάς της. Παράξενο, λέμε, καὶ ἐντελῶς ἀδικαιολόγητο, ἀν ἐνοοῦν, ὅπως φαίνεται καθαρά, παρὰ τοὺς κάποιους περιορισμοὺς, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀμυνα πρέπει νὰ κατευθυνθῇ ἐναντίον τῆς 'Ανατολῆς, γιατί ἡ ἀληθινὴ 'Ανατολὴ δὲν σκέπτεται οὔτε νὰ προσβάλλῃ οὔτε νὰ κυριαρχήσῃ πάνω σὲ κανέναν, δὲν ζητάει παρὰ τὴν ἀνεξαρτησία καὶ τὴν ἡσυχία της, πρᾶγμα δηλαδή, ὅπως καθέναν θὰ ὁμολογήσῃ ἀπολύτως νόμιμο. 'Η ἀληθεια ἐν τούτοις, εἶναι ὅτι ἡ Δύση ἔχει

πραγματικὰ μεγάλη ἀνάγκη προστασίας, προστασίας ὅμως μόνον ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ της, ἐναντίον τῶν ἰδίων τῶν τάσεών της, ποῦ, ἀν σπρωχθοῦν ὡς τὰ ἄκρα θὰ τὴν φέρουν ἀναπόφευκτα στὴν ἐρείπωση καὶ στὴν καταστροφὴ· θὰ πρεπε λοιπὸν νὰ ποῦμε «μεταρρύθμιση τῆς Δύσεως» κι' αὐτὴ ἢ μεταρρύθμιση ἀν ἦταν ἐκεῖνο ποῦ πρέπει νὰ εἶναι, δηλαδή μιὰ ἀληθινὴ παλινόρθωση τῆς παραδόσεως, θάχε γιὰ ἐντελῶς φυσικὴ συνέπειά της προσέγγιση τῆς Δύσεως μὲ τὴν 'Ανατολή.

Ἀπὸ μέρους μας δὲν ζητᾶμε παρὰ νὰ συνεισφέρουμε συγχρόνως, ἀνάλογα μὲ τὰ μέσα μας, σ' αὐτὴ τὴν μεταρρύθμιση κι' αὐτὴ τὴν προσέγγιση, μόνον ὅμως ἀν εἶναι ἀκόμη καιρὸς κι' ἀν ἔνα τέτοιο ἀποτέλεσμα μπορεῖ νὰ ἔρθῃ πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴ καταστροφὴ ὅπου ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς πηγαίνει μὲ μεγάλα βήματα· ὅμως κι' ἀν ἀκόμα θὰ ἦταν πολὺ ἄργα γιὰ ν' ἀποφύγοιμε αὐτὴ τὴν καταστροφὴ, ἢ δουλειά ποῦ θὰ εἶχε γίνῃ μ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ δὲν θὰ πῆγαινε χαμένη, γιατί, ὅπως κι' ἀν ἦταν, θὰ χρησίμευε γιὰ νὰ ἐτοιμάσῃ, ἔστω κι' ἀπὸ μακρὰ, αὐτὸ τὸ «ἔξωρισμα» ποῦ ἀναφέραμε στὴν ἀρχὴ καὶ νὰ ἀσφάλισῃ ἔτσι τὴ διατήρηση τῶν στοιχείων ποῦ πρέπει νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὸ ναυάγιο τοῦ σημερινοῦ κόσμου γιὰ νὰ γίνουν οἱ σπόροι τοῦ μελλοντικοῦ.

ΕΛΕΝΗΣ ΡΩΤΑ

ΔΑΣΚΑΛΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Ἦταν ἀπόγεμα καὶ ἡ Νίτσα ἔκανε μιάθλημα στὶς μικρές. Ὅσο τὴ γνώριζαν τόσο τὴ λάτρευαν, ὅλες αὐτιὰ καὶ μάτια, τετραπέρατες χαριτωμένες.

Ἡ Νίτσα εἶχε ξαναγεννηθεῖ, ὁ καθαρός ἀέρας τοῦ βουνοῦ, ἡ ἡσυχία τοῦ χωριοῦ ἢ περιποίηση τῶν χωρικοῦν τὴν εἶχαν ἀνακούφισει. Εἶχε ἀφοσιωθεῖ στὴ δουλειά της καὶ δὲν ἤξερε τί ἄλλο νὰ κάνῃ γιὰ τίς μικρούλες της. Ἄς ἔρθῃ ἄς ἔρθῃ γιὰ ὅ ἑπιθεωρητῆς ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ της.

—Μᾶς ἔχεις σκλαβώσει μὲ τὴν καλωσύνη σου κυρία Νίτσα, τῆς ἔλεγε ὁ Παπὰς τὴν Κυριακὴ ποῦ βγαίνανε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Τὰ κοριτσάκια ψέλνανε καὶ κείνα στήδοξολογία καὶ οἱ καθαρές παιδιάτικες φωνές τους, ἀναγάλλιαζαν τοὺς χωρικοὺς ποῦ τὰ καμάρωναν.

Μὰ πιὸ πολὺ εἶχαν νὰ τὸ κάνουν οἱ χωριάτισσες μὲ τίς ὠραῖες νιαντέλες ποῦ ἔμαθε στὰ κορίτσια τους καὶ τίς ὠραῖες φηγούρες ποῦ κεντοῦσαν.

Μήπως ὅταν χόρευαν στὴν αὐλὴ δὲ μαζονόταν ὅλες οἱ γειτότισσες νὰ τὰ καμαρώνουν τὰ ζουλαπάκια τους ποῦ θέλουν χορὸ. Τραγουδοῦσαν ὅλα τὰ χωριάτικα τραγούδια καὶ τὸ μικρὸ χωριὸ ἀντηχοῦσε στὰ διαλείμματα ἀπὸ τραγούδια καὶ χαρούμενες καθαρές φωνές.

Ἄ Ἐπιθεωρητῆς ἦρθε. Καὶ σὺν τέλει ὡσε τὴν ἐπιθεώρηση εἶπε:

—Τώρα εἶσαι καλὰ καὶ ἔχεις δουλέψει μὲ ὄρεξη, φέτος καλλίτερα ἀπὸ πέρου, μισόβο.

Τὸ βράδυ τοῦ Δημάρχου ἔκαναν τραπέζι τοῦ Ἐπιθεωρητῆ καὶ τῶν δασκάλων.

Ἡ μάνα τοῦ δημάρχου εἶχε μαγερέψει μὲ ὅλη της τὴν τέχνη, σὶδ γλυκὸ τὴ βόθησε καὶ ἡ δασκάλα. Ἐφτιασαν μιὰ κρέμα ποῦ ὁ ἐπιθεωρητῆς τὴ βεῆκε ἔξοχη.

Ἄγνὸ γάλα καὶ πολλὰ ἀγὰ κ. ἐπιθεωρητῆ, εἶπε ἡ δασκάλα καὶ ἡ κρέμα γίνεται νόστιμη.

Μὰ καὶ ἡ τέχνη παιδάκι μου, πρόσθεσε ἡ μάνα τοῦ Δημάρχου.

Ἄ Δημάρχος ἔφαγε ἐκεῖνο τὸ βράδυ μὲ ἐξαιρετικὴ ὄρεξη. Καὶ ὁ ἐπιθεωρητῆς εὐχαριστήθηκε καὶ ἡ δασκάλα. Μόνον ὁ κύριος δάσκαλος φαινόταν σὺν στενοχωρημένος καὶ ὄλο ξεροκατάπινε. Τὶ τοῦ συνέβαινε τοῦ Χριστιανοῦ, ζήλευε λοιπὸν τὴ δασκάλα; Ὁ ἐπιθεωρητῆς εἶναι ἀλήθεια τὴν ἐπαίνεσε πολὺ μπροστὰ σ' ὄλους σὶδ καφενεῖο, καὶ σὶδ τραπέζι πολλὰ ἐπαινετικά εἶπαν. Μὰ ὁ κύριος δάσκαλος δὲν ἔπρεπε νὰ θέλῃ καὶ αὐτὸς ἐπαίνους· αὐτὸν δὰ τὸν ἤξαιραν, χρόνια τώρα σὶδ χωριό, ἔκανε καλὰ τὴ δουλειά του.

Μὰ ὅταν γύρισαν σὶδ σπιτί εἶπε:

—Εἶδες τὸ δάσκαλο ζήλεια. Τὸ περίμενες;

Καλὲ θεῖα κάτι εἶχε αὐτός.

—Ἄν ἡ δασκάλισσα δὲν εἶχε τὴ συγκίνηση ὅτι ἔρωγε μαζί μὲ τὸ ἐπιθεωρητῆ, θὰ ἔβλεπε ὅτι καὶ ὁ Δημάρχος καὶ ὁ δάσκαλος τὴν κοιτοῦσαν καὶ δὲν τὴν χόρταιναν.

Ἦταν ἐξαιρετικὰ ὁμορφή ἡ δασκαλίτσα μας ἐκεῖνο τὸ βράδυ, καὶ ἡ ἀφελειά της καὶ ἡ ἀγνότητά της τὴ στόλιζαν ἀκόμη πιὸ πολὺ καὶ ἀναβαν τὸ δάσκαλο ποῦ ἔβλεπε φοβερὸν ἀντίπαλο τὸ Δημάρχο ποῦ

παίνευε διαρκῶς τὴν δασκάλα στὸν ἐπιθεωρητή.

—Ξεύρεις, εἶπε ἡ θεία, θαρρῶ πὼς πρέπει νὰ προσέχης πολὺν ὅταν μιλάς μὲ τὸν Δῆμαρχο. Θαρρῶ γρηγόρα θάχουμε καμιά πρόταση.

—Αὐτὸ μοῦλεϊτε τώρα εἶπε ἡ νέα νὰ γίνω καὶ Βλαχοδημαρχίνα. Καλὴ θεία μὴ μὲ πειράξεις, αὐτὸς εἶνε 50 χρονῶν.

—Πενήντα χρονῶν εἶπε ἡ θεία, ἀλλὰ Δῆμαρχος νοικοκύρης, περιοσιόα σπίτια χτήματα, καὶ ἡ μάνα του εἶδες τί χαριτωμένη γρηοῦλα.

—Σούτ, κάποιος χτυπάει!

—Κυρία, κυρία ἔχεις γράμμα φώναξε ἡ νοικοκυρά!

—Κόπιασε κυρά Γιώργαινα, κόπιασε μέσα εἶπε ἡ θεία.

Ἡ κυρά Γιώργαινα μπῆκε καὶ ἔδωσε τὸ γράμμα στὴ νέα καὶ ἔπιασε τὴν κουβέντα μὲ τὴν θεία.

—Πῶς περάσατε, εἶχε ὠραία φαγητὰ ἡ κυρά Δημαρχίνα;

Ἡ νέα ἄνοιξε τὸ γράμμα καὶ κιτρίωσε, κάθησε στὴν καρέκλα, κοίταξε τὴν θεία πὸν κουβέντιαζε μὲ τὴν νοικοκυρά καὶ ἀναστενάξε, ὕστερα διάβασε τὸ γράμμα καὶ τόκανε κουβάρι καὶ τὸ πέταξε στὴ γωνιά.

—Ποὶὸς γράφει; ρώτησε ἡ θεία.

Μιά φίλη μου, κονταμάρες, μ' ἔκανε καὶ θύμωσα.

Ἡ θεία τὸ πῆρε ἀπὸ τὴν γωνιά τὸ ξεζάρωσε καὶ κοίταξε τὴν ὑπογραφή. Κοίταξε τὴν ἀνηψιά της πὸν εἶχε ἀκουμπήσει τὸ κεφάλι της στὸ χέρι καὶ συλλογιόταν, μὰ κρατήθηκε δὲ μίλησε ἐξακολούθησε τὴν κουβέντα μὲ τὴν νοικοκυρά.

Ἐκείνη εἶπε.

—Τὰ μάθαμε κυρία, ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς εὐχαριστήθηκε τόσο πολὺ ἀπὸ τὸ σχολεῖο μας. Εἶχε βλέψεις καὶ ἡ νοικοκυρά μερικὸν στοὺς ἐπαίνους.

—Μπράβο κυρία μου νὰ μᾶς ζήσης. Ἄμ μήπως δὲν τὸ βλέπομε καὶ μεῖς τὰ ζαλιάρικα πὸν γίνανε ἀνθρῶποι.

Μὰ σὰν ἡ νέα δὲν τῆς ἔδινε ἀπάντηση, καληνύχτησε καὶ ἔφυγε.

Μόλις μείνανε μόνες, εἶπε ἡ θεία.

—Αὐτὸς παιδάκι μου, τόλμησε ὁ ἀδιάντροπος!!

—Σώπα θεία, ψιθύρισε ἡ νέα καὶ μὲ μῖας ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ ἄρχισε τὰ κλάμματα.

—Τὸν ἀγαπᾶς λοιπὸν; ρώτησε ἡ θεία καὶ ἀγκάλιασε τὴν κόρη καὶ τῆς φίλησε τὰ μαλλιά. Φτωχιά μου, ἐσὺ ἀλήθεια;

Ἐκείνη ἔκλαιγε μὲ λυγμούς, μὲ ἀναφιλητά.

Ἡ θεία ξαναδιάβασε τὸ γράμμα.

Ἀγαπητή μου.

Ὅσο καὶ ἂν προσπαθῶ νὰ σὲ ξεχάσω δὲν μπορῶ. Συχώρησέ με πὸν τολῶ ὕστερα ἀπὸ τόσον καιρὸ νὰ σοῦ γράψω.

Σ' ἀγαπῶ, σ' ἀγαπῶ.

Γιώργος.

—Τὸν ἄθλιο σκέφθηκε ἡ θεία, νομίζει πὼς μπορεῖ ν' ἀρχίσῃ ἀλληλογραφία καὶ σχέςεις.

Πές μου, πές μου, γιατί τὰ χαλάσατε μὲ τὸν ἀστυνόμο; εἶπε δυνατά!

—Ἄσε με θείτσα μου, ἄσε με, νὰ χαρῆς, ἔλεγε ἡ Μικρὴ μὲ ἀναφιλητά.

Σὲ λίγο γδύθηκε καὶ ἔπεσε στὸ κρεβάτι.

Γύρισε στὸν τοῖχο καὶ φαινόταν πὼς κοιμήθηκε.

Ἡ θεία δὲν ἔκλεισε μάτι ὅλη τὴν νύχτα! (ἀκολουθεῖ)

ΟΡΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΤΗΣΙΑ	180
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΣ	100
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΙΡ. ΑΓΓΛΙΑΣ	1
ΟΙ ΧΡΥΣΟΔΕΤΟΙ ΤΟΜΟΙ ΜΑΣ ΔΡ. 130	
<p>Ἐποιοὶ ἐπιθυμοῦν ν' ἀναλάβουν τὴν ἀντιπροσωπεῖα μας στὶς ἐπαρχίες ἄς μᾶς ζητήσουν ταχυδρομικῶς δρους καὶ ὁδηγίες.</p>	
ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	

ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ.—Ἐνα Ἀλεξανδρινὸ περιοδικὸ μᾶς ρώτησε πολλές φορές γιὰ ποῖο λόγο διαθέτομε ἕνα μεγάλον ἀριθμὸν σελίδων κάθε τεύχους γιὰ μεταφράσεις. Ἄν τὸ ἐρώτημα αὐτὸ μᾶς τὸ εἶχε κάμει ἕνας κοινὸς ἀναγνώστης τελειῶς ἀνίδεος τῆς πνευματικῆς πραγματικότητος αὐτοῦ τοῦ τόπου θὰ τὸν δικαιολογούσαμε πληρέστατα. Ἐνα περιοδικὸ ὅμως δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ υποβάλλῃ καὶ νὰ ἐπιμένῃ σὲ τέτοια ἐρωτήματα γιατί ὑποτίθεται πὼς ἀπὸ ἀπλῆ καὶ σκληρῆ πείρα θὰ γνωρίζῃ τοὺς λόγους πὸν μᾶς ἀναγκάζουν νὰ διαρρουμίζομε τὴν ὕλη μας ὅπως ἴσως καὶ μεῖς δὲν θὰ θέλαμε.

Τὸ σωστὸ βέβαια εἶναι στὶς σελίδες ἐνὸς ἐλληνικοῦ περιοδικοῦ γιὰ ὅλα ἀνεξιρέτως τὰ ζητήματα νὰ γράφουν συνεργάτες Ἕλληνες. Ἄτυχῶς ὅμως—ἡ ἐπιμονὴ μερικῶν μᾶς ἀναγκάζει νὰ ἀποκαλύψομε μερικὰς μελαγχολικὰς ἀλήθειες—οἱ Ἕλληνες λόγιοι ἔξω ἀπὸ μιὰ στενὴ λογοτεχνικὴ ἐργασία τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ προσφέρουν, γιατί οὔτε τὸν καιρὸ ἔχουν, οὔτε τὰ μέσα καὶ φυσικὰ οὔτε καὶ τὴ διάθεση. Ὅσο γιὰ τοὺς ἐπιστήμονες μας αὐτοὶ εἶναι ἀπλοὶ ἐπαγγελματίαι καὶ κανένας δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ στὸν κλάδου του βιβλία ἢ μελέτες ἄρτιες καὶ γραμμένες ὠραία ὥστε νὰ εἶναι προσίτες γιὰ περισσότερους. Ἄν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ συγγράμματα πολλῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου μας θὰ ἀντιληφθῇ ποιά διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ μῖας ζωολογικῆς μελέτης ἐνὸς Μπυφὸν ἢ ἐνὸς Φάμπερ ἢ ἐνὸς Δαρβίνου, μῖας βοτανικῆς μονογραφίας τοῦ Μαίτεργλινκ ἢ μῖας ἱατρικῆς μελέτης ἐνὸς Ντυπερ καὶ πλείστων ἄλλων καὶ τῶν δασκαλιστικῶν ἐγγειριδίων τῶν καθηγητῶν μας πὸν εἶναι τόσο

κακογραμμένα, ὥστε δὲν διαβάζονται οὔτε ἀπὸ τοὺς φοιτητὰς πὸν εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ τὰ διαβάσουν. Ὅταν λοιπὸν ἕνα Ἕλληνικὸ περιοδικὸ θελήσῃ νὰ δώσῃ τροφήν ἴσως διαλεκτῆ καὶ τὴν τροφήν αὐτὴν δὲν τὴν βρῖσκει ἐδῶ, ποὺ εἶναι ἐκεῖνος πὸν θὰ τὸ κατηγορήσῃ γιατί καὶ ταφεύγει σὲ ξένη ἐγγημένη ὅμως ἐργασία; Καὶ γιὰ τὸν ἀναγνώστη ἀκόμα μιὰ σελίδα γραμμὴν ἀπὸ ἕνα μεγάλο ἐπιστήμονα καὶ πῶς εὐχάριστη εἶναι καὶ πῶς ὀφείλημα εἶναι ἀπὸ τὴν κοινωνιολογικὰς προχειρολογίας διαφόρων νεοελλήνων πὸν δὲν ἔχουν ἄλλο σκοπὸν παρὰ νὰ ἀναδείξουν ἀτομίδια πὸν βρῖσκονται ἔξω ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς πραγματικῆς ἐπιστήμης καὶ πὸν δὲν ὀφελοῦν διόλου τὸν ἀναγνώστη ὁ ὁποῖος μυρίζεται πολὺ καλά πὸν ὑπάρχει σοφία καὶ μῆθος καὶ πὸν, ἡμιμάθεια καὶ κομικὴ ἐπίδειξη.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια πὸν ἴσως δὲν κολακεῖ τὴν ἐλληνικὴν διάνοησιν μὰ πὸν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ὁμολογοῦμε ὅταν μᾶς ζητοῦν τὸ λόγο τῆς τακτικῆς μας πὸν δικαιολογεῖται ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα.

ΤΟ ΜΟΝΟ ΜΕΤΡΟ.—Δὲν εἴμαστε ἀπὸ κείνους πὸν πιστεύουν πὼς ἡ ἐπαιτεία καὶ ἀλητεία μποροῦν νὰ λείψουν μὲ μέτρα καθαρῶς ἀστυνομικά. Τὸ κακὸ ἔχει ἀφορμὰς βαθύτερες καὶ ἡ θεραπεία του ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, προϋποθέτει καὶ ἐργα κοινωνικῆς προνοίας, πὸν δὲν ὑπάρχουν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ξέρομε πόσο ἀκατάλληλη εἶναι ἡ ἀστυνομία νὰ καταστείλῃ τὸ κακὸ, γιὰ τοῦτο ποτὲ δὲν θὰ τὴ συμβουλεύσαμε νὰ ἐνοχλῇ τοὺς ζητιάνους. Ὅφείλει νὰ τοὺς ἀνεχεται καὶ νὰ εἶναι ἐτοιμὴ νὰ ἀντιρρῆσῃ καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴν τους ὀργάνωσιν. Θὰ μποροῦσε ὅμως νὰ τοὺς ὑποχρεώσῃ μιὰ καὶ ζοῦν ἀπὸ τοὺς διαβάτες νὰ μὴ προκαλοῦν τὴν ἀηδία ἐκθέτοντας πληγιασμένα μπράτσα, καὶ ἐξελεκώσεις

πὸν πυροσοῦν. Μιά τέτοια ἀπαγόρευση δὲν θὰ ἦταν ἀσκοπη καὶ θέλομε νὰ πιστεύωμε ὅτι οἱ ἑπαιτεῖς θὰ πειθοῦν νὰ τὴν σεβαστοῦν.

ΜΙΑ ΠΛΗΡΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ.—Μᾶς ἐπεσεκέφθη πολὺς φορὲς καὶ μᾶς ἐξήγησε τὴ θεωρία τοῦ ἢ καλλίτερα τὴν ἀνακάλυψή του περὶ τοῦ «Ἐνιαίου τῶν νόσων» ὁ ἱατρός κ. Κούζας. Δὲν ἔχομε καμμιά εἰδικότητα νὰ κρίνωμε μιὰ ἱατρικὴ ἀνακάλυψη καὶ γιὰ τοῦτο ἡ ἄρνησή μας νὰ δημοσιεύσωμε μιὰ πολυσελίδη ἀνακοίνωσή του εἶναι δικαιολογημένη. Ὡστόσο ἡ θεωρία δὲν φαίνεται καὶ τόσο νέα ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ μιὰ σελίδα τῶν «Maximes» τοῦ La Rochefoucauld πού λέγει τὰ ἑξῆς:

«Ἄν ἐξετάσῃ κανεὶς τὴ φύση τῶν ἀσθενειῶν θὰ ἰδῇ ὅτι ἔχουν ὅλες τὴν πηγὴ τους στὰ πάθη καὶ στὶς θλίψεις. Ἡ ἐποχὴ τοῦ χρυσοῦ πού ἦταν ἀγνή δὲν εἶχε ἀρρώστειες. Ἡ ἐποχὴ τοῦ ἀργύρου πού ἀκολούθησε παρουσίασε τὴν ἴδια καθαρότητα. Ἡ ἐποχὴ τοῦ χαλκοῦ ἐγέννησε τὰ πάθη καὶ τὶς θλίψεις τοῦ πνεύματος. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἄρχισαν νὰ σχηματίζονται οἱ ἀρρώστειες πού εἶχαν ἀκόμη μιὰ νεανικὴ ἀδυναμία καὶ ἐλαφρότητα. Παρουσιάσθηκαν ὁμοῦ σ' ὅλη τους τὴν ἔνταση, τὴν ἐποχὴ τοῦ σιδήρου καὶ ξαπλώθηκαν σ' ὅλο τὸν κόσμον, ὅλες αὐτὲς οἱ ἀρρώστειες πού βασανίζουν τὸν ἄνθρωπον ἐδῶ καὶ τόσους αἰῶνες: Ἡ φιλοδοξία δημούργησε τοὺς ὄξειες πυρετούς. Ὁ πόθος ἐγέννησε τὸν ἴκτερο καὶ τὴν αὐπνία. Ἀπὸ τὴν τεμπελιά προήλθε ἡ ληθαργία οἱ παραλησίες καὶ ἡ χανύωση. Ὁ θυμὸς προκάλεσε τὶς ἀσφυξίες, τὸ ἀναβρασμὸ τοῦ αἵματος καὶ τὸ στήθικόν ἀγχος. Ὁ φόβος ἐγέννησε τὴν ταχυπαλμία καὶ τὶς συγκοπές, ἡ ματαιοδοξία ἐγέννησε τὴν τρέλλα, ἡ φιλαργυρία τὴν ψώρα, ἡ σκληράδα τὴ λιθίαση, ἡ συκοφαντία τὴν εὐλογία, ἡ ἀλαξία καὶ τὸ ἀνεμοπύρωμα, καὶ στὴ ζηλοτυπία ὀφείλομε τὴ γάγκραινα, τὴ πανοῦκλα καὶ τὴ λύσσα... Καὶ τέλος ὁ ἔρωτας μοναχὸς τοῦ ἔχαμε περισσότερα κακὰ ἀπὸ ὅλα τὰλλα μαζί καὶ κανεὶς δὲν θ' ἀναλάβῃ νὰ τὰ ἀποκαλύψῃ. Ἐπειδὴ ὁμοῦ εἶναι καὶ ἡ ἀφορμὴ τῶν μεγαλύτερων ἀγαθῶν τῆς ζωῆς ἀντὶ νὰ τὸν καταριώμαστε ὀφείλομε νὰ σωπάσωμε. Τὸν ἔρωτα πρέπει νὰ τὸν φοβούμαστε καὶ νὰ τὸν σεβώμαστε πάντοτε».

Ὅριστε λοιπὸν πού τὸ ἐνιαῖον τῶν νόσων δὲν εἶναι ἡ τελευταία λέξη τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος ἀλλὰ μιὰ πολὺ παλιὰ ἱστορία πού συζητήθηκε καὶ τὸ 17ο αἰῶνα, κάπως πιὸ ἄρτια. Ὁ κ. Κούζας δὲν λέει οὔτε λέξη γιὰ τὸν ἔρωτα. Κι' ὁμοῦ πόσες θλίψεις γεννᾷ καὶ κατὰ συνέπεια, σύμφωνα πάντα μετὰ τὴν θεωρίαν του, πόσες φοβερὲς ἀρρώστειες.

ΠΡΟΣ ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ.—Στὴν ἐφημερίδα «Παμπροσφυγκή» (ἀρ. 779—Τετάρτη 18 Ἰουλίου 1928) δημοσιεύθηκε ἡ ἀκόλουθη ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφερόμενα δῆλωσις:

Δήλωσις

Συχνὰ δημοσιεύονται εἰς ἐφημερίδας ἀνακοι-

νώσεις καὶ δηλώσεις φερουσας ἀγνώστους ὑπογραφὰς ὑπὸ τὸν τίτλον «Πρόεδρος Συλλόγου Ταμπουριῶν Ἀναστάσεως». Παρακαλοῦμεν νὰ δημοσιεύσῃτε ὅτι οὐδεὶς δικαιούται νὰ ἐμεταλεύεται τοὺς κατοίκους Ἀναστάσεως ἐκτὸς τοῦ νομίμου Προεδρείου τοῦ Συλλόγου αὐτῶν συμφώνως κλπ.

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Πρὸς γνώσῃ λοιπὸν καὶ συμμόρφωσιν τῆς Ποάδα καὶ ἄλλων ἀφιλοκερδῶν ὀργανώσεων πού δὲν ἔχουν, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὴν παραπάνω δῆλωσις, τὸ δικαίωμα νὰ μερδεύονται σὲ ξένῃ διαχείρισιν καὶ μάλιστα στὸ συνοικισμὸν Ταμπουριῶν πού τὴν ἐκμετάλευσιν τῶν κατοίκων τὴν ἔχουν μονοπωλιακῶς ἀναλάβει ἄλλοι νόμιμοι πρόεδροι γραμματεῖς, φαρμακοὶ καὶ σαδουκαῖοι.

ἌΝ ΕἶΧΑΜΕ ΤΥΧΗ—Ἀπὸ μιὰ φωτογραφία ἐσπερινῆς ἐφημερίδος πληροφορηθήκαμε πὸς στὴ Ν. Ὑόρκη πέθανε ἕνας διάσημος ληστής καὶ πὸς τοῦ ἔγινε καὶ μεγαλοπρεπεστάτη κηδεία. Κατὰ τὶς πληροφορίες πάντα τῆς ἴδιας ἐφημερίδας ἀκολούθησαν 250 αὐτοκινήτα πού ἔφεραν ὄλους τοὺς κλέπτες καὶ τοὺς ληστὲς τῆς Ν. Ὑόρκης καὶ τὸ φέρετρο ἦταν ἀπὸ καθαρὸν ἄργυρο καὶ ἐκόστισε 15000 δολάρια καὶ ἡ ἀστυνομία μετὰ χαρακτηριστικὴν κατάνυξη παρακολούθησε τὴ ληστρικὴ αὐτὴν ἐπίδειξιν. Ἄν εἶχαμε τὴν τύχην ἢ κηδείαν αὐτὴν νὰ γίνονταν στὰς Ἀθήνας καὶ ὁ ληστής νὰ ἦταν Ἕλληνας ἀνάμεσα στοὺς τεθλιμένους φίλους τοῦ μακαρίτη θὰ διακρίναμε καὶ πολλὰ εὐυπόληπτα πολιτικὰ δίποδα τῶν τελευταίων ἐτῶν, μετὰ καπέλλο καὶ ἀναμνηστικὸν χαρτοφυλάκιο καὶ δὲν ἔχομε διόλου τὴν ὑπόνοιαν πὸς ἡ ἑλληνικὴ ἀστυνομία θὰ εἶδεινε στάση λιγότερον κατασκευτικὴ ἀπὸ τὴν ἀστυνομία τῆς Ν. Ὑόρκης.

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σὰρλ Μπωντλαίρ—Τὰ ἄνθη τοῦ κακοῦ—Μετάφρασις: Μανώλη Κανελλῆ.—Ἄμα σκεφτεῖ κανεὶς ὅτι τὸ γαλλικὸ πνεῦμα τὴν μεγαλήτερον του ἐπίδοσιν τὴν εἶδειξε στὴ σάτιραν, θὰ βρῇ ὅτι ὁ Μπωντλαίρ εἶναι κατ' ἐξοχὴν γάλλος ποιητὴς καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀξιολογώτερον. Ὁ Μπωντλαίρ ὅλο καὶ μεταφράζεται καὶ ἡ ἐκδοσις τούτῃ τοῦ Ζηκάκη εἶναι μιὰ πολὺ σοβαρὴ δουλειά, πού ὁ Κανελλῆς τὴν καταπάσθηκε εὐσυνειδήτα. Ὁ πρόλογός του ὀδηγᾷ μετὰ ὑστερα ἀπὸ μὲν ὅχι καὶ ἀδιάκοπην αὐτοκριτικὴν,

γυριὰ τὸν ἀναγνώστη, τὸν κατατοπίζει καὶ τὸν πληροφοροῦει. Κι' ἡ μετὰφρασις μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς πὸς εἶναι ἀρκετὰ πετυχημένη, μ' ὅλο πὸν συχνὰ σκονταῦει σὲ ἀγνώστες ἢ φριαστὲς λέξεις καὶ στριμωμένα νοήματα καὶ μόνον πού οἱ στίχοι δὲν εἶναι βέβαια πάντα ἀρμονικοὶ καὶ ἀπεγάδιαστοι. Τὸ πρωτότυπον, ἀνυπόταχτον, ὅπως λέει κ' ὁ Κανελλῆς, συνεπῆρε πολλὰς φορὰς τὸ μεταφραστὴν καὶ τὸν ἔκαμε νὰ χάσῃ τὴ γλώσσον του. Μολταῦτα ἡ ἐκδοσις αὐτὴ εἶναι μιὰ πρώτης τάξεως σοβαρὴ δουλειά.

*

Δημ. Ἰωαννοπούλου: Παιδικὸ θέατρο.—Παιδικὸ θέατρο θὰ εἴπῃ θεατρικὰ ἔργα τέτοια πού νὰ μποροῦν νὰ τὰ παρακολουθήσουν παιδιὰ, δηλαδὴ ἔργα σύντομα, ἀπλὰ κ' ἐλαφρὰ κ' οἱ καλῆτερες ὑπόθεσις ἢ τέτοια ἔργα εἶναι τὰ παραμύθια. Ὁ Ἰωαννόπουλος λέγοντας «Παιδικὸ θέατρο» θέλει νὰ πῇ κάτι περισσότερο, δηλαδὴ θεατρικὰ ἔργα ὅπου καὶ τὰ πρόσωπα τους νὰ εἶναι παιδιὰ, νὰ μποροῦν δηλαδὴ καὶ νὰ τὰ παίξουν παιδιὰ. Καὶ κάτι ἀκόμη; τὰ ἔργα αὐτὰ κατὰ τὸν Ἰωαννόπουλον πρέπει νὰ εἶναι ἠθοπλαστικὰ, διδακτικὰ. Κι' ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη τὰ τέσσαρα μονόπρακτα πού βγάινε στὸ φῶς μ' αὐτὸν τὸν τόμον δὲν εἶναι καὶ τόσο πετυχημένα. Τοὺς λείπει κάτι πολὺ σπουδαῖον. Τοὺς λείπει ἡ ἀλήθεια. Τὰ πρόσωπα δὲν εἶναι ζωντανά, οἱ λένε κ' ὅτι κάνουν δὲν δικαιολογεῖται ἀπὸ τὴν παιδικὴν τους ψυχὴν κ' ἀπ' τὸ χαραχτήρα τους, παρὰ ἀπ' τὸ γούστο καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ συγγραφέα. Ἐνα χαρακτηριστικὸν παράδειγμα. Σὲ μιὰ σκηνὴ τῆς κωμωδίας «Ἡ Κυρία μετ' ἄσπρα (πού εἶναι ἡ ἴδια ὑπόθεσις) τὰ παιδιὰ κλαῖνε μετὰ τὴν ἰδέαν πὸς ἔχουν δηλητηριαστῆ μετὰ τὴν δηλητηριασμένον τάχα γλυκὸ πού φάγανε κρυφά. Ἀφίνω ὅτι τὰ παιδιὰ στὴν ἡλικίαν τῶν δέκα καὶ ἔντεκα χρόνων δὲν ἔχουν ἀκόμη σωστὴν ἰδέαν τὴν παθαίνει κανεὶς ὅταν δηλητηριάζεται, κ' ἀφίνω τ' ὅτι τὸ μέσον αὐτὸ πού μεταχειρίζεται ἡ μαμὰ γιὰ νὰ κἀνῃ τὰ παιδιὰ νὰ μαρτυροῦν εἶναι κακὸ μέσον γιὰ τὴν ἀγωγὴν τοῦ παιδιοῦ, ἐπειδὴ διδάσκει τὸ ψέμμα. (Γενικὰ ἀπὸ τὴν ἠθοπλαστικὴν τὴν ἀποψη τὰ ἔργα αὐτὰ τοῦ Ἰωαννοπούλου μεταχειρίζονται τὰ σφαλερότατα μέσα τῆς ἀγωγῆς πού μεταχειρίζονται καὶ μεταχειρίζονται ἀκόμη δυστυχῶς οἱ διάφορες χρηστομάθειες μετὰ τὸ ρομαντικὰ φτωχὰ παιδιὰ ἀλλὰ τίμα κ.λ.π.). Μὰ τὰ παιδιὰ στὴ σκηνὴ αὐτὴ δὲν κλαῖνε ἀπ' τὸ φόβον πού ἦσαν, κ' οὔτε κλαῖνε σάν παιδιὰ, παρὰ κλαῖνε ὅσο καὶ ὅπως θέλει ὁ συγγραφέας, ὅσο καὶ ὅπως τοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ πετύχῃ τὸ σκοπὸν του, δηλαδὴ νὰ κἀνῃ τὸ ἀκροατήριόν του νὰ γελάσῃ.

Καίτη—(τρομαγμένη) Θὰ πεθάνουμε;
Ἀχιλλέας—(βάζει τὰ κλάμματα δυνατὰ) Α! Α! Α! Α!
Καίτη—Τὶ κλαῖς ἐσὺ πρὶν πεθάνεις;
Ἀχιλλέας.—(κλαίγοντας) Μὰ δὲ θὰ μπορῶ νὰ κλαῖω σάν πεθάνω.

Βλέπετε ὁ Ἀχιλλέας μιὰ φορὰ εἶναι ἐννεὰ χρόνων καὶ κλαῖει κ' ἀμέσως γίνεται σαράντα χρόνων δανδῆς καὶ κἀνει πνεῦμα! Ἀνάλογα μετὰ τὸ παράδειγμα τοῦτο φέρνονται καὶ μιλοῦν ὅλα τὰ πρόσωπα σ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἔργα. Γι' αὐτὸ τὸ «παιδικὸν αὐτὸ θέατρο» δὲ μπορεῖ νὰ χαρακτηριστῆ παρὰ σάν μιὰ καλὴ προσπάθεια, πού δὲν φαίνεται ὁμοῦ νάχη πάρεν τὸ σωστὸ τὸ δρόμον, τὸ δύσκολον, παρὰ τὸ στραβὸν τὸν εὐκόλον. Τώρα ὁ Ἰωαννόπουλος εἶναι νέος κ' ἴσως νὰ τὸν βρῇ τὸ σωστὸ τὸ δρόμον. Φαίνεται ὁμοῦ πολὺ ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴ γαλλικὴ παραγωγὴ κ' αὐτὸ πολὺ θὰ τὸν βλάψῃ ἂν δὲν τὸν ἔχει κίολας παραστρατήσει.

B. ΡΩΤΑΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θέατρο «Κεντρικόν» Δ. Ἰωαννοπούλου: «Ἡ Σάσα παντρεύεται».—Ὁ κ. Ἰωαννόπουλος μᾶς παρουσίασε ἀπ' τὴ σκηνὴ τοῦ Θεάτρου «Κεντρικόν» μιὰ τρίπρακτον φάρσα μετὰ τὸν τίτλον «Ἡ Σάσα παντρεύεται».

Στὸ ἔργο αὐτὸ ὑπάρχουν μερικὲς ἀτέλειες καὶ ἀδυναμίες—ὅπως π.χ. ὀλόκληρη ἡ σκηνὴ τοῦ πατέρα στὴν ἀ' πράξην, πού εἶναι ἀπίθανη—μὰ ὑπάρχουν καὶ ἀναμφισβήτητα προτερήματα πού μᾶς φανερώνουν πὸς ὁ συγγραφέας μετὰ τὸν καιρὸν καὶ μετὰ τὴν προϋπόθεσιν φυσικὰ πὸς θὰ ἐξελίσσειται, θὰ φτάσῃ στὸ σημεῖον νὰ πάρῃ μιὰ ξεχωριστὴ θέσιν ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνας κωμικοὺς συγγραφείς.

Ἐχει σκηνικὴν δεξιότητα, ξέρει νὰ ἐπινοήσῃ καὶ νὰ πλέξῃ τεχνικὰ μιὰ κωμικὴν ὑπόθεσιν, εἶναι σὲ θέσιν νὰ ἐκμεταλλεῖται μετὰ ἐπιδεξιότητα ὅλες τὶς κωμικὲς θέσεις πού δημιουργοῦνται στὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἔργου καὶ τέλος ἔχει στὴ διάθεσίν του διάλογον φυσικώτατον καὶ ἐξυπνῶτατον, δηλ. μετὰ ἄλλα λόγια ἔχει στὰ χεῖρα του καὶ μπορεῖ νὰ τὰ διαθέσῃ κατὰ πὸς θέλει, ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἔξωτερικὰ μέσα πού εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ ἕνα κωμικὸν συγγραφέα. Δὲν μᾶς ἀπέδειξε ὁμοῦ μετὰ τὴν φάρσαν του πὸς ἔχει καὶ ἐκεῖνον πού χρειάζεται γιὰ νὰ εἶναι ἀληθινὸς συγγραφέας. Μετὰ τὰ προσόντα πού ἀραδιάσαμε πάρα πάνω θὸ σκορπίσῃ βέβαια τὸ κέφι καὶ θὰ διασκεδάσῃ τὸ θεατὴν μὲ δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ τοῦ δώσῃ μιὰν ἀνώτερον καλλιτεχνικὴν ἀπόλαυσιν, ἐκεῖνον τὸ γεγὸς καὶ πλατὺ γέλιο, πού θὰ τὸν ἀλαφρώσῃ ἀπ' τὶς ἀθλιότητες τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Κι' αὐτὸ, γιὰ τὸν ποιητικὴν φαντασίαν, ἡ δύναμις νὰ συλλάβῃ ζωντανὰς ἀνθρώπινες μορφάς. Καὶ θέλησε νὰ μᾶς παρουσιάσῃ στοὺς δυὸ ὄλους, τοῦ κοριτσιοῦ μετὰ τὶς νέες ἰδέες καὶ τοῦ μοντέρνου νέου, ἀλλὰ τοὺς ὁπέδωσε τόσο ρηχὰ καὶ τόσο ἐπιπόλαια.

Δυὸ δρόμοι ἀνοίγονται μπροστὰ στὸν κ. Ἰωαννόπουλον. Ὁ ἕνας μετὰ ἐλάχιστον κόπον καὶ μετὰ κάποιαν ἐξάσκηση φέρνει στὴν εὐκόλην ἐπιτυχίαν, ὁ ἄλλος, πιὸ δύσκολος καὶ πὸν τραχὺς, ὀδηγεῖ,

στην ἀληθινή, τὴ γνήσια τέχνη. Ὁ κ. Ἰωαννόπουλος φαίνεται πὸς διάλεξε τὸν πρῶτο, ἔβαλε δηλ. ἰδανικὸ του τις διάφορες βιομηχανικὲς γαλλικὲς φάρσες, πού ἔχουν πλημμυρίσει δλόκληρη τὴν ὑφήλιον. Τὶ κρίμα! βρίσκειται σὲ ἡλικία πού ἔπρεπε νὰ τὸν θερμαίνῃ ἡ λαχτάρα γιὰ κάτι ὑψηλότερο.

Ἀπὸ πραγματικὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἐκτίμησιν τὸν συμβουλεύουμε νὰ παρατήσῃ τὸ σφαλερὸ δρόμο πού πήρε καὶ νὰ πασχίσῃ μὲ μελέτη, καὶ παρατήρησιν νὰ μεταχειριστῇ τὰ χαρίσματα πού ἔχει, γιὰ κάτι καλλίτερο.

Ὁ ρόλος τοῦ φίλου «θέσει κωμικὸς» πολὺ καλὰ σχεδιασμένος, μὰ ὁ κ. Χέλμης ἐθεώρησε καθήκον του νὰ τὸν καταστρέψῃ μὲ τὸ παίξιμό του. Μᾶς ἔφερε πολλὰ χρόνια πίσω, στὴν ἐποχὴ, πού, καθὼς λένε, οἱ παλαιότεροι ἠθοποιοί, ἀπὸ ἐκφραστικὴ ἀδυναμία, ἐτόνιζαν διαφορετικὰ τις κωμικὲς φράσεις τοῦ ρόλου τους, γιὰ νὰ προκαλέσουν τὸ γέλιο τῶν ἀκροατῶν.

Ὁ κ. Ἀργυρόπουλος ἐξαίρετος στὸ ρόλο τοῦ δικηγόρου. Ἐπίσης, πολὺ καλὸς ὁ κ. Μαρίκος ὡς πατέρας.

Ὁ κ. Πολίτης στὸ μέρος τοῦ νεαροῦ δανδῆ ἀνυπόφορος.

Δ. ΡΟΝΤΗΡΗΣ

Τὸ τρίτο ἄρθρο τοῦ κ. Α. Δοξιάδη:

«ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΚΑΛΙΤΕΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ»

θὰ δημοσιευθῇ στὸ ἐρχόμενο φύλλο

Ἐπίσης στὸ φύλλο τῆς 15ης Αὐγούστου θὰ δημοσιεύσωμε τοῦ κ. Γρ. Π. Χατζηβασιλείου, ὑγιεινολόγου.

«ΣΚΙΤΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΓΙΕΙΝΗ ΜΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ»

ΤΑ ΝΕΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

- 1) Psellos.—Histoire d'un siècle de Byzance. En deux volumes.
- 2) Rilke.—Rodin.
- 3) Joly.—Le poème byzantin à Venies.
- 4) Aristophane.—Les oiseaux. Traduction par Mario Meunier
- 5) Strehane Zweig—La vie de Dostoiewski
- 6) Pierre Louys—Poésies de Meleagre.
- 7) Jules Romain— Chants des dix années
- 8) Edgar Poe—Les poèmes. Traduits par Stephane Mallarmé.
- 9) Babel—Cavalerie rouge.
- 10) Merejkovsky.— L'ombre de celui qui vient.
- 11) Albert Erlande— La vie de John Keats.
- 12) Albert Flament—La vie de Manet.
- 13) Marius André—La vie de Mistral
- 14) Costes el Le Brix.— Notre tour de la terre.
- 15) Wilson—Les flottes de guerre au combat.
- 16) Edmond Tranin—Les rouliers de la mer (1914—1918).
- 17) Mussolini—Ses discours.
- 18) René Fulop—Miller—Raspoutine et les femmes.
- 19) Lawrence— La révolte dans le désert (1916—1918).
- 20) Jelicoe de Scapa—La graupe flotte.
- 21) Lamouche— Quinze ans d'histoire Balkanique.
- 22) Général Spiridovitch — Les dernieres années de la cour de Tzarkoïé—Selo.
- 23) René Thévenin—Moeurs et histoire des Peaux-Rouges.
- 24) Lacour—Gayet—Talleyrand.
- 25) A. Machabey — Histoire et évolution des formules musicales.

— ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΛΟΥΦΜΑΝ —
ΣΤΑΔΙΟΥ 24

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. & Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ - ΤΗΛΕΦ. 11-48

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἱστορία τοῦ μεγάλου πολέμου 1914—1918 καὶ ἡ κριτικὴ αὐτοῦ μετ' εἰκόνων καὶ χαρτῶν ὑπὸ Πατρόκλου Κοιτογιάννη ὑποστρατήγου. Ἔκδοσις Β' ἀναθεωρηθεῖσα καὶ εὐρέως ἐπανηθεῖσα. Χρυσόδ. Δραχμ. 175—ἀδάτος 150.—

Ἡ πρώτη ἐκδοσις τοῦ ἔργου δημοσιευθεῖσα εὐθὺς ἐτὰ τὴν λήξιν τοῦ τεραστίου πολέμου, διατυπώθεισα δὲ ἐν στενοτάτῳ πλαίσῳ μεγάλης συντομίας ἦτο ἐπόμενον νὰ μὴ διαφορῶν ἐπαρκῶς πάντα τὰ σημεῖα τοῦ πολέμου τούτου. Ἡ εὐρυνσις συνεπῶς τῆς πρώτης ἐκδόσεως ὑποβοηθουμένη ἐκ τῆς ἐκτοτε δημοσιεύσεως ἔργων ἀθεντικῶν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν συγγραφέα ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ διαλευκάνῃ ἐν αὐτῇ, ὅσα γεγονότα δὲν ἦσαν ἐπαρκῶς γνωστά κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης ἐκδόσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐπεκταθῇ ἐπὶ ἄλλων, ἵνα καταστήσῃ αὐτὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα. Ἡ παραμονὴ τοῦ συγγραφέως ὡς ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς ἐν τῷ Δυτικῷ Μετώπῳ ἐν ᾧ ἐκρίνετο ἡ τύχη τοῦ Μεγάλου Πολέμου δὲν ἀπέβη ματαία πρὸς τὴν περὶ ἧς πρόκειται ἐξιστόρησιν, ἥτις περιορίζεται εἰς τὴν ἀφήγησιν μόνον τῶν πολεμικῶν γεγονότων, ὧν πάλιν τὰ ἐνδιαφέροντα ἡμᾶς ἀμεσώτερον, ὡς αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Βαλκανικοῦ Μετώπου καὶ ἡ ἐκστρατεία τῶν Λαρδανελίων ἐκτίθενται ἐπιτενέστερον.

Γ. Ν. Παλαιολόγου. Σκέψεις τινὲς περὶ ὄργαν. ἐκπαιδεύσεως	Δρ. 30
R. Kjeelen. Τὰ αἷτια τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου	35
Zilinski. Ἡμεῖς καὶ οἱ ἀρχαῖοι	50
Π. Δημητρακοπούλου. Ὁ Πνευματισμὸς (Ζωὴ καὶ ἐπιζησις)	60
Κ. Χολέβα. Ὁδηγὸς τοῦ Γεωργικοῦ Συνεταιρισμοῦ	30
J. Coehn. Πρωτοπόροι Φιλόσοφοι	30
Ν. Ἐξαρχοπούλου. Ἡ Ψυχογραφία ἐν τῷ σχολείῳ	30
Πλάτωνος Πολιτεία. Ἔκδοσις Στερεότυπος ὑπὸ Γ. Γαρθία	20

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 56

Πώλησις καὶ ἐκδοσις παντὸς εἶδους Ἑλληνικῶν βιβλίων: Νομικῶν, ἱατρικῶν καὶ φιλολογικῶν εἰς εἴκοσι μηνιαίας δόσεις.

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

Ὁδὸς Φράττου καὶ Ριτσιώτη Γαριβάλδη

Αἱ ἐγκαταστάσεις μας ἀπὸ τὰς τελευταῖας τοῦ εἶδους. Περιλαμβάνουν 40 διάφορα μηχανήματα καὶ τὰ ἀκόλουθα τμήματα:

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΕΙΟΝ
ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Ἐκτελοῦνται παντὸς εἶδους ἐργασίαι, τυπογραφικαὶ λιθογραφικαὶ, βιβλιοδετικά.

Διὰ **ΚΑΤΣΑΡΙΔΑΙΣ!! ΚΟΡΗΟΥΣ!!**
ΠΑΡΑΣΙΤΑ ΖΩΩΝ!!

Εἰδικὴ
ΕΝΤΟΜΟΚΤΟΝΟΣ ΚΟΝΙΣ
BLACK FLAG

(ΜΑΥΡΗ ΣΗΜΑΙΑ)

Ἡγρυμμένη ἐξολοθρευτικὴ τούτων ματόπιιν ὀλιγομέρου βυστηματικῆς χρήσεως.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΠΑΝΤΟΥ

Καιομένη ἀπομαυρῶνει διὰ τοῦ μαπνοῦ τῆς τὰ ἐνοχλητικὰ ἔντομα

Προϊὸν τῆς BLACK FLAG Co Baltimore

ΜΧΦ, Σταδίου 8

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΠΥΡΣΟΣ Α.Ε.

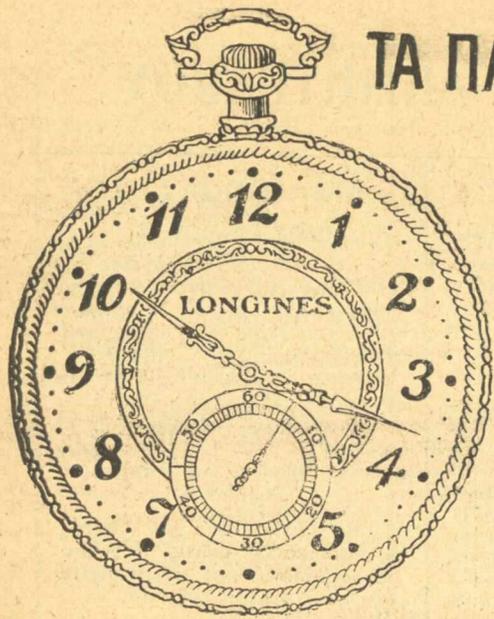
ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Τὸ σημαντικώτερον μνημεῖον τῆς Νεοελληνικῆς ἑκατονταετίας. Συντάσσεται ὑπὸ 700 Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογίων καὶ συγγραφέων. Διευθύνεται ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐκ Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἐγγράφονται συνδρομηταὶ διὰ τοὺς 4 πρώτους χρυσοδέτους τόμους πρὸς

Δραχ. 1000 εἰς 10 μηνιαίας δόσεις.

— Ζητήσατε ἐγκύκλιον ἐγγραφῆς καὶ δειγμὰ δωρεάν. —

ΤΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΦΗΜΗΣ

CHRONOMETRES

Longines

LONGINES

9 GRANDS PRIX

309 ΠΡΩΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
ΑΔΕΛΦΟΙ Π. ΖΕΝΕΤΟΥ
ΑΔΑΜΑΝΤΟΠΩΛΑΙ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
Ν. ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΟΔΟΣ ΛΙΟΣΙΩΝ 25

Πλουτισθέν με όλα τα νέα μηχανήματα και με προσωπικόν άρτιον, εκτελεί ταχέως και με τιμὰς λογικὰς κάθε είδους Βιβλιοδετικήν εργασίαν.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΣΤΑΔΙΟΥ 42
ΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΡΑΙ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ, ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑΙ
ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕΝ
Ο ΗΛΙΘΙΟΣ

Τὸ Ἀριστούργημα τοῦ Ντοστογιέφσκυ
Τόμοι 1—4 Δραχ. 60

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΦΕΥΡΕΣΙΣ

ΣΙΓΓΕΡ

ΡΑΠΤΕΤΕ ΔΙ' ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ

Ἐφοδιάσατε τὴν ραπτομηχανὴν σας
(χειροκίνητον ἢ ποδοκίνητον
μετὰ τὸν ἠλεκτροκίνητηρα
ΣΙΓΓΕΡ (μιὰ βίδα
τὸν στερεώνει).

ΡΑΠΤΕΤΕ ΧΩΡΙΣ ΚΟΠΟΝ

Ζητήσατε πληροφορίας παρὰ τῶν
Καταστημάτων ἢ ὑπαλλή-
λων τοῦ ΣΙΓΓΕΡ.

ΣΤΟΙΧΙΖΕΙ ΕΛΑΧΙΣΤΑ

ΖΗΤΗΣΑΤΕ
ΠΑΝΤΟΥ ΤΟΝ
ΕΚΛΕΚΤΟΝ
ΣΑΠΟΝΑ

Sapona

ΑΡΩΜΑΤΟΠΟΙΪΑ
GEO LE JEUNE
& CO

“ΒΟΤΡΥΣ,”

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικόν και Ἀποθεματικόν
Δρ. 60,000,000 τὴν 31 Δεκεμβρίου 1927.

Κεντρικὸν Πρατήριον:
Ὁδὸς Ἀθηνῶν ἀριθ. 27^α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, ἔρυθροί,
γλυκοί, μοσχάτοι,
ΟΙΝΟΙ ΕἰΣ ΦΙΑΛΑΣ: Ἐπιτραπέζιοι
ἐπιδόρπιοι, ὀρεκτικοί, τονωτικοί.
ΒΕΡΜΟΥΤ: Ἐκ παλαιοῦ μοσχάτου
Οἴνου.
ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ. Ἀπαράμιλλος

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ “ΒΟΤΡΥΣ,”
ΤΥΠΟΥ ΚΟΝΙΑΚ

Εφάμιλλον τῶν καλλιτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ.
Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

Φροντιστήριον Μαθηματικῶν
Καθηγητοῦ

ΕΥΑΓ. ΣΤΑΜΑΤΗ

Τμήματα δι' ἐπανεξετάσεις και δι' ὑποψηφίους
ὅλων τῶν Σχολῶν

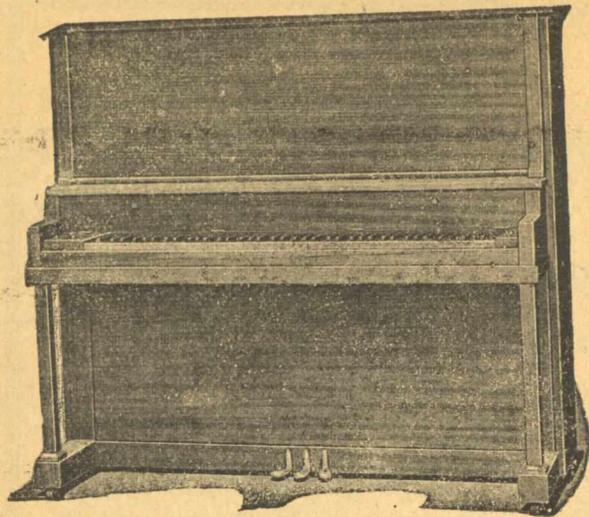
Πληροφορία παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐκάστην
Δευτέραν—Τετάρτην—Παρασκευὴν 5—6 μ.μ.

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ ΜΕΓΑΡΕΩΣ
ΠΑΤΗΣΙΩΝ 132

ΙΩΣΗΦ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

Ὁδὸς Ἀγ. Κωνσταντίνου 29

Ὁ κ. Ἰωσήφ Σφακιανάκης διδάκτωρ τῆς
Ἱατρικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Βερολίνου, ἐπὶ
15ετίαν ἐν Γερμανίᾳ ἐκπαιδευθεὶς θεραπεύει
ἅπαντα τὰ Γυναικολογικά, Μαιευτικά, Οὐ-
ρολογικά, Δερματικά και Μεταδοτικά νο-
σήματα. Ἐγχειρήσεις γυναικολογικαὶ ἐπιτηχέ-
σται. Λέχεται 10—12 π.μ. και 4—8 μ.μ.

ΠΙΑΝΑ

ΕΧΕΤΕ ΑΝΑΓΚΗΝ ΠΙΑΝΟΥ;

Κάμετε την έκλογήν σας από την πλουσιωτέραν συλλογήν εν Ἑλλάδι ὅπου θὰ εὔρητε ἀσφαλῶς ἓνα ΠΙΑΝΟ πού νὰ ἐξυπηρετῇ τὰς ἀνάγκας σας, τὰ γούστα σας, τὸ βαλάντιόν σας.

Ἡ πλήρης ικανοποίησίς σας εἶναι ἀπολύτως ἐξησφαλισμένη ἀπὸ τὸ σύστημα τῆς πρακτικῆς ἐγγυήσεως πού παρέχομεν, δοκιμάζοντες τὸ ΠΙΑΝΟ τῆς ἐκλογῆς σας εἰς βέρος μας.

Ἐπισκεφθεῖτε τὴν ἐκθεσὶν μας καὶ θὰ σὰς δώσωμεν τὰς ἀπαιτουμένας ἐξηγήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐγγυήσιν μας, τὸ σύστημά μας τῶν πωλήσεων μὲ δόσεις κτλ. κτλ.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΙΑΝΩΝ STARR Richmond, Ind U.S.A.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΑΘΗΝΩΝ
Στοῦ Ἀρσακίου 12

ἸΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΟ 1872

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
Ὁδὸς Φίλωνος 48

Ἡ λύσις τοῦ ἐνοχλητικοῦ προβλήματος
τῶν ἐμμήνων τῆς γυναικὸς

“ΚΑΜΕΛΙΑ,”

Τὸ θαῦμα τοῦ συγχρόνου γυναικείου πολιτισμοῦ

Ἑλληνίδες!!

Μεταχειρισθῆτε ἄνευ ἀναβολῆς τὸ ιδεώδες περιζῶμα

“ΚΑΜΕΛΙΑ,” καὶ θὰ ἐκπλαγῆτε πρὸ τῆς οἰκο-
νομικῆς καὶ πρακτικῆς ιδιότητος του.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

ΓΕΝΙΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Δ^{ΡΟΣ} ΔΗΜ. Λ. ΔΑΝΑΛΗ

ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΡΙΘ. 79 — ΑΘΗΝΑΙ

(ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΝΙΓΓΟΣ)

— Εἰδικὰ τμήματα διὰ τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, Πολυτεχνεῖον, Ἀνωτάτην Ἐμπορικὴν κλπ.

— Εἰδικὰ τμήματα διὰ τοὺς ἐπανεξεταστέους ὄλων τῶν τάξεων τοῦ Γυμνασίου καὶ τῆς Ἐμπορικῆς σχολῆς.

— Εἰδικὰ τμήματα διὰ τοὺς τελειοφοίτους τῶν ἰδιωτικῶν Ἐμπορικῶν Σχολῶν τοὺς βουλομένους ὅπως ὑποστοῦν ἐξετάσεις διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ πτυχίου των.

— Εἰδικὰ τμήματα διὰ τοὺς Φοιτητὰς τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν ἐπιστημῶν.

Τὰ φροντιστήριά μας ἐγγυῶνται ἀπόλυτον ἐπιτυχίαν, οἱ δὲ πρῶτοι ἐπιτυγχάνοντες πάντοτε εἶνε μᾶθηταί μας.

Τὰ ἔμπορικὰ καὶ οἰκονομικὰ μαθήματα διδάσκει ὁ ἴδιος ὁ κ. Δανάλης καθηγητῆς, συγγραφεὺς κλπ. τὰ δὲ κλασσικὰ ὁ Γεν. ἐπιθεωρητῆς—Γυμνασιάρχης κ. Βαλάσης.—Τὰ λοιπὰ μαθήματα διδάσκουν καθηγηταὶ ἐπίσης μεγάλης πείρας καὶ ἐπιστήμονες ἀριστοί.

— Τελεία δαγάνωσις — Αὐστηρότης — Τάξις.

Εἰδικὰ Τμήματα θηλέων. Ἐγγραφαὶ καθ' ἐκάστην 7—12 π.μ. 3—8 μ.μ.

79 — ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ — 79 (Πλατεία Κάνιγγος)

Ε. ΖΑΧΑΡΑΚΗΣ

Παιδιάτρος—Παθολόγος

Ἐν Παρίσιος καὶ Λυῶνι ἐπὶ τριετία εἰδικῶς ἐκπαιδευθεὶς. Δέχεται ἐν τῷ ἱατρεῖῳ του 9—11 π.μ. καὶ 4—6 μ.μ.

Ὁδὸς Σόλωνος 103.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΑΚΤΥΠΗΣ

ΙΑΤΡΟΣ

Μαιευτῆρ—Γυναικολόγος

Ἐπιμελητῆς Δημοτικοῦ Μαιευτηρίου

Ὁδὸς Τζώρτζη 12 (Πλατεία Κάνιγγος)

Ἐπισκέψεις 4—6 μ.μ.

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΦΕΙΟΝ

ΟΜΗΡΟΥ ΚΟΥΡΚΟΥΛΗ

ΟΔΟΣ ΜΑΡΝΗ 44

Πλουσία συλλογὴ ὄφασμάτων.

Ἐφαρμογὴ τελεία

καὶ μὲ εὐκολίαν πληρωμῆς.

ΙΩΑΝ. Γ. ΛΟΥΙΖΙΔΗΣ

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ

Διπλωματοῦχος τῆς ὁδοντ. Σχολῆς Παρισίων Ε.Δ.Ρ. Ἐπὶ τετραετίαν εἰδικῶς ἐκπαιδευθεὶς ἐν Παρίσιος. Ἐργασθεὶς ἐπ' ἀρκετὸν ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῶν Παρισίων Lauboisiere st Antoine καὶ Pitié. Ὀλιγοήμερος ἀνώδυνος καὶ ἠγγυημένη θεραπεία παθήσεων στόματος καὶ ὀδόντων. Ἐπιστημονικὴ ἐφαρμογὴ Γεφυρῶν καὶ ὀδοντοστοιχιῶν. Τελεία καὶ ριζικὴ θεραπεία Οὐλίτιδος Πυορροίας καὶ δυσσομίας.

Χαλκοκονδύλη 44 (Ὁμόνοια)

Ο ΙΑΤΡΟΣ Χ. Ι. ΚΑΜΑΡΙΩΤΗΣ

Εἰδικῶς ἐκπαιδευθεὶς ἐν Παρίσιος εἰς τὰ Ἀφροδίσια, Συφιλιδικά, Οὐροποιογεννητικά

Δέχεται 9—1 καὶ 4—9 μ.μ.

Ὁδὸς Γερανίου 17 (Ὁμόνοια)

Ἰδιαίτεροι αἰθουσαὶ κυριῶν

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΩΛΗΣΕΩΣ ΑΞΙΩΝ

“Η ΑΞΙΟΠΙΣΤΟΣ,”

Σοφοκλέους 1 β

Πώλησις Λαχ. Ὁμολογιῶν ἐπὶ πιστώσει.

Μόνον μὲ 50 δραχμὰς μηνιαίως ἀποκτᾶτε

5—10 Λαχ. Ὁμολογίας τοῦ Κράτους ἢ

τῆς Ἐθνικῆς.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 2.700.000

Μέτοχοι: Καλλιτέχναι Φιλότεχνοι κλπ. ή Έθνική Τράπεζα της Ελλάδος

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3

Διδάσκονται πάντα τὰ ὄργανα καὶ μαθήματα Μουσική, Δραματική, Ἀπαγγελία, Ἱστορία Μουσικῆς, Prima Vista, Ρυθμική σύστημα Dalcroze).

Εἰς τὰ ἐκπαιδευτικά παρτήματα Ἀθηνῶν

ΜΗΝΑΣ ΑἸΘΑΝΟΠΟΥΛΟΥ καὶ Σίας Μ. Ἀλεξάνδ. 14
ΔΗΜ. ΧΑΪΖΗΜΜΑΝΟΥΗΛ Ἀχαρνῶν-Σουμελή
ΓΕΡ. ΣΑΛΒΑΝΟΥ Κεραμῶν - Ἐλευσινίων
ΛΕΟΝΤΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ - Τέσσα Πατησίων
ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ - Πατησίων 306
ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΑΗ - Παγιδράτι
ΑΔ. ΖΕΡΒΟΥ-ΛΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ - Καλλιθέα
ΠΑΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ - Κηφισία
Ν. ΜΠ' ΡΟΥΝΗ - Πειραιά
Μ. ΠΕΤΡ' ΚΗ - Πειραιά
ΜΑΡΚΟΥ καὶ ΜΑΚΡΗ - Ν. Φαλήρου
Α. ΨΑΛΤΩΦ - Νέα Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
" " ΧΑΛΚΙΔΟΣ
" " ΚΟΡΙΝΘΟΥ
" " ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
ΒΟΛΟΥ
Μέσος ὁρος φοιτῶντων μαθητῶν κατ' ἔτος 2500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

ΠΙΑΝΑ

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΗΜΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ BLUTHNER CROTRIAN-STEIN WEG NEUMEYER, SORH Κ.Α.Π.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

"Όλα τὰ κλασσικά, παιδαγωγικά καὶ νεώτερα. Γίνονται δεκταὶ ἰδιαίτεροι παραγγελία. Συνεργασία μετὸς μεγαλυτέρων ἐκδοτικῶν οἰκῶν τῆς Εὐρώπης.

ΜΟΥΣΙΚΑ ὈΡΓΑΝΑ

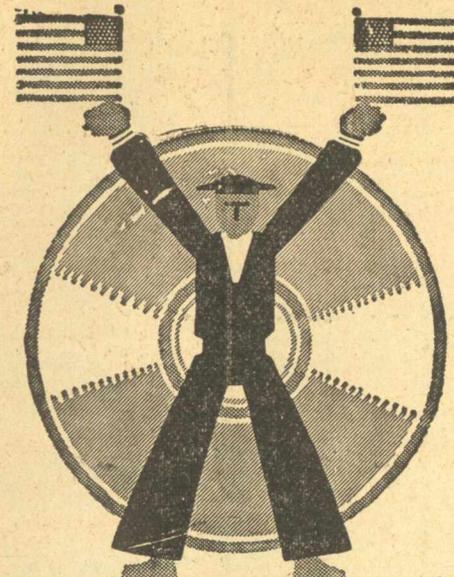
Βιολιά, βιόλες, βιολοντσέλλα, κοντραμπάσσα, μανδολίνα, κηθάρες, ὅλα τὰ εἶδη τῶν πνευστῶν ὀργάνων ἔξαρτήματα παντὸς εἶδους, μάντα φιλαρμονικῶν, ῥόλοι, πιανόλες, χρονόμετρα. κλπ

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ

"Αναλαμβάνει τὴν ἐκδοσὶν μουσικῶν τεμαχίων καὶ ἐκδόσεις ἔργων διαφόρων μουσουργῶν

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΑΙΣΜΑΤΩΝ

Χορδίζονται, λουστράρονται καὶ ἐπισκευάζονται παντὸς εἶδους πάντα, πιανόλες, καὶ μουσικά ὄργανα ἀπὸ ἀρίστους τεχνίτας.

BRUNSWICK

The best American Dance Record

BRUNSWICK
ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΑ-ΔΙΣΚΟΙ

ΓΕΝ. ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

ΑΛΕΞ. ΚΟΚΟΛΗΣ & ΣΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ. ΒΟΥΛΗΣ 9

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ: ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΟΥ 130

ΘΕΣΣΟΝΙΚΗ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 3

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ίδρυθείσα τῷ 1841

Κεφάλαιον μετοχ. Ἀποθεμ. Δρ. 330.000.000

Ἐδρα ἐν Ἀθήναις

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Καταθέσεις ἐν ὄψει ἀπλαὶ καὶ εἰς ἀνοικτῶν λογαριασμῶν. — Καταθέσεις διαρκεῖς καὶ ἐπὶ προσθεσίᾳ. — Καταθέσεις Ταμειυτηρίου. — Προεξοφλήσεις. — Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ. — Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ἐνεχύρῳ Ἑλληνικῶν τίτλων. — Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ἐνεχύρῳ πολυτίμων μετάλλων. — Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων καὶ ἐνεχυρογράφων. — Πιστώσεις ἐναντι φορτωτικῶν. — Δάνεια πρὸς Δήμους, λιμένας καὶ ἕτερα νομικά πρόσωπα. — Συμμετοχὴ εἰς ἀνωνύμους Ἑλληνικὰς Ἑταιρείας. — Ἐκδόσεις καὶ πληρωμὴ τῶν πιστωτικῶν ἐπιταγῶν, ἐπιστολῶν καὶ ἐντολῶν πληρωμῆς. — Ἐκτέλεισις ἐντολῶν Χρηματιστηρίου.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Καταβεβλημένον Δρ. 25,500,000

Ἀποθεματικὸν Δρ. 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ

Ὑποκαταστήματα ἐν Ἀθήναις

F I L I A L E S

Τράπεζα Λαρίσης—Λάρισσα
Τράπεζα Τρικιάλων—Τρίκκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς κυριώτερας τοῦ ἑξωτερικοῦ

Ταμειυτήριο ἄχρι 100,000 δραχμῶν με 7%.— Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως Τραπεζικὰς ἐργασίας.

ΣΩΚΡ. ΛΟΥΙΖΙΔΗΣ

Ἴατρος

Συφιλοδολόγος — Οὐρολόγος

Γυναικολόγος

Σπουδάζας ἐπὶ μακρὸν ἐν Παρισίοις, εἰς τὰ τελειότερα Νοσοκομεία (St Louis, Necher Lariboisière) τὰ Συφιλοδολογικά, Οὐροποιογεννητικά, Γυναικολογικά Νοσήματα

Δέχεται 9 π. μ.—11)2 μ. μ.

καὶ 4)2 — 8)2 μ. μ.

58 ὁδὸς Σωκράτους (Ὁμόνοια)

Ζητεῖτε ἀπὸ ὅλα τὰ Φαρμακεία

— τὶς ἀνώτερες COMRESSES —

Μάρκας

“ΕΤΟΙΛΕ,,

ἀποστειρωμένες, καὶ κατασκευασμένες ἀπὸ τὴν πλέον καλλιτέραν

Ἀγγλικὴν Γάζαν

Ζητήσατε ἐγκαίρως

τὸν Α' τόμον τοῦ

ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

ἐξ 750 σελίδων πυκνοτυπωμένων

εἰς μέγα σχῆμα

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα μας.

Παρακολουθήσατε

τὰ ἐκδιδόμενα ἐβδομαδιαίως τεύχη τοῦ Β' τόμου

Ἀπέμειναν ἐλάχιστα μόνον ἀντίτυπα

ΓΡΑΦΕΙΑ:

ΒΟΥΛΗΣ 6—ΑΘΗΝΑΙ

ΚΟΝΙΑΚ

Σ. Η. Α. ΜΕΤΑΞΑ

᾽Οδὸς Ἀριστείδου 7

ΠΛΑΤΕΙΑ
ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ
ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

COGNAC S. H. A. METAXA
LE PIREE-CRECE
ΚΟΝΙΑΚ - ΜΕΤΑΞΑ

ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΛΥΤΕΡΟΥΣ ΟΡΟΥΣ

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΜΕΧΡΙ ΔΡΑΧ. 100.000

ΚΑΙ ΜΕ ΤΟΚΟΝ 5 %

Α. Ε. ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ 9

Ἐκάστη κλήρωση τοῦ Μεγάλου Λαχείου εἶναι αὐτοτελής 5.250 λαχοὶ κερδίζουν εἰς ἑκάστην κλήρωσιν δρ. 5.500.000.

ΠΙΝΑΞ ΚΕΡΔΩΝ

Κλήροι 1	2.000.000	πρὸς Δραχ.	2.000.000
> 1	400 000	>	400 000
> 1	250.000	>	250.000
> 1	200.000	>	200.000
> 1	100.000	>	100.000
> 1	50 000	>	50.000
> 1	20.000	>	20.000
> 1	15.000	>	15.000
> 1	10.000	>	10.000
> 1	9.000	>	9.000
> 1	8.000	>	8.000
> 1	7.000	>	7.000
> 1	6.000	>	6.000
> 2	5.000	>	10.000
> 10	4.000	>	40.000
> 25	3.000	>	75.000
> 100	2.000	>	200.000
> 100	1.000	>	100.000
250			3.500.000
5.000	400		2.000.000
5250			5.500.000

Ἀριθμὸς τῆς κερδίζων εἰς μίαν κλήρωσιν ὡς ἐκ τοῦ συστήματος τῆς διανομῆς τῶν κερδῶν, πλείονα τοῦ ἐνὸς κέρδη λαμβάνει πάντα τὰ κέρδη ταῦτα.

Τετάρτη κλήρωσις 27 Αὐγούστου

Ἐκαστον Γραμματίον διαίρεται εἰς 4 τμήματα πωλούμενα ἀντὶ 50 δραχμῶν καὶ παρέχοντα δικαίωμα εἰς τὸ τέταρτον τῶν ὡς ἄνω κερδῶν.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΖΗΚΑΚΗ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Λούβαρη: Νίτσε Ο προφήτης μιᾶς νέας θρησκείας
> Ἡ θρησκεία τοῦ Βάγγερ.
> Ἀπὸ τὴν χώραν τῶν χιλιῶν λιμνῶν καὶ τῶν παραμυθιῶν (ἐντυπώσεις ἀπὸ τῆ Φιλανδία)
Σαῖξπηρ: Χειμωνιάτικο παραμῦθι μετάφρασις Κοντ. Οἰκονομίδου.
Σ Προκοπίου: Ἑλλην εἰς τὰ ἄδνα τοῦ Ἰσλάμ.
Παραγωγιστοπούλου: Γεν. Ἱστορία τῆς Τέχνης.
Εὐστρατίου: Αἱ Τράπεζαι.
Α. Ροδίου: 30 τραγούδια τετραφώνων χωρῶν ἀνδρῶν.

ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ
ΜΕ ΤΙΜΑΣ ΤῆΣ ΓΑΛΛΙΚῆΣ ΕΚΔΟΤΙΚῆΣ ΚΑΤΑΛΟΓῆΣ

ΑΝΕΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚῆΣ ΚΑΙ ΟΥΔΕΜΙΑΣ ἈΛΛῆΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΕΩΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΚΑΟΥΦΜΑΝ

24 ΣΤΑΔΙΟΥ—ΑΘΗΝΑΙ

ΑΝΕΓΝΩΡΙΣΘΗ ΠΛΕΟΝ

ἀπὸ ἄλλας τὰς Κυρίας καὶ Δας ὅτι διὰ τῆς χορήσεως τοῦ μόνου ἀβλαβοῦς
Ἀμερικανικοῦ Ἀντι - Ἰδρωτικοῦ

ΟΔΟ - ΡΟ - ΝΟ

ἐπιτυχάνουσι τὴν ἀπόλυτον καθαριότητα, τὴν ἀμειπτον ἐμφάνισίν των καὶ τὴν οἰκονομίαν ἐνδυμάτων των. Πωλεῖται παντοῦ.
Πώλησις Διανική, καὶ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΩΣ χοנדρική δι' ἄλλην τὴν Ἑλλάδα.

Καταστήματα ἀρωμάτων Μ. Ν. ΜΑΤΣΟΥΚΑ

Βουλῆς 14 τηλ. 13—45 γ.—ΑΘΗΝΑΙ—Κατάρη 10 τηλ. 21—68

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΥΛΙΤΙΔΟΣ

Ἡ ΟΥΛΙΤΗΣ, Πνώδης οὐλίτις, στοματίτις ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ παθήσεις τῶν οὐλῶν καὶ τῶν ὀδόντων θεραπεύονται ἀσφαλῶς διὰ τοῦ

SANOGLYLE

Τοῦ ἐν Παρισίοις ἱνστιτούτου «LA BIOTHERAPIE»

Εἶναι ἡ μόνη ἐπιστημονικὴ ὀδοντοπλαστικὴ ποὺ καθαρίζει τοὺς ὀδόντας καὶ προλαμβάνει τὰς παθήσεις τῶν οὐλῶν.

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ Φαρμακεία. Δεγμάτων δωρεάν ζητήσατε παρὰ τῶ
κ. Γ. ΚΑΤΑΠΟΔΗ Μακρᾶς Στοῦς 47—Πειραιᾶ.

Ὁ στόμαχος θὰ προφυλαχθῇ
ὅπως ὁ φυλάργυρος φυλάττει
τὸ χρῆμα του

διὰ τῆς
τακτικῆς χρήσεως
τῆς

ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

Σ. ΠΕΛΛΕΓΡΙΝΟ

ΤΟ ΠΛΕΟΝ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΝ
ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΑΘΑΡΤΙΚΩΝ

